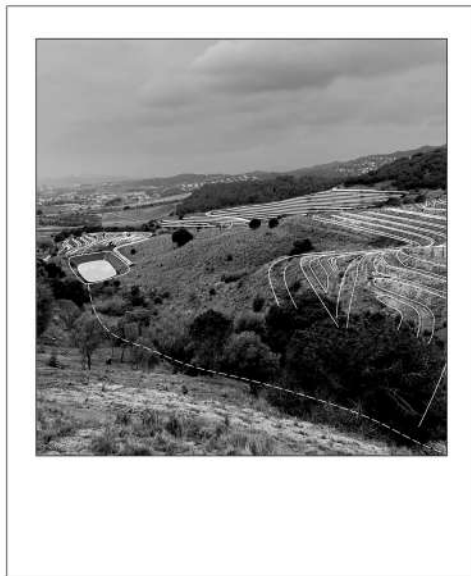

El Maresme, restabliment de sinergies territorials.

Jordi López Samón

Àmbit docent: Treball de Fi de Grau pel títol de Grau en Estudis d'Arquitectura de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès, ETSAV, de la Universitat Politècnica de Catalunya, UPC.

Línia d'investigació: matrius territorials, processos d'antropització i sistemes de regeneració territorial. **Docent:** Pere Buil Castells.

Índex

0. Preàmbul	0
0.1 Abstract	1
0.2 Motivació personal	3
0.3 Objectius	5
0.4 Full de ruta	9
0.5 Emplaçament	11
0.6 Key words	13
1. Analitzar com recuperar	15
1.1 Antropo, Antròpic, Antropització	17
<i>Origen i evolució del fenomen de l'antropització</i>	
1.2 El Maresme, cap a un mosaic impermeable	33
<i>Categorització del fenomen de l'antropització</i>	
2. Projectar com reinterpretar	65
2.1 Re-connexió, re-programació, re-energització, re-configuració	67
<i>Sistema de reversió del fenomen de l'antropització</i>	
2.2 El Masnou, vers un model de gestió	78
<i>Blue Dead Lines. Projecte de regeneració municipal</i>	
3. Memòria simbiòtica	103
4. Converses en el temps	205
5. Cloenda	213
5.1 Agraïments	213
5.2 Bibliografia i bibliografia web	215

0. Preàmbul

Àmbit docent: Treball de Fi de Grau pel títol de Grau en Estudis d'Arquitectura de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès, ETSAV, de la Universitat Politècnica de Catalunya, UPC.

Línia d'investigació: matrius territorials, processos d'antropització i sistemes de regeneració territorial.

Docent: Pere Buil Castells.

0.1 Abstract

L'altre dia comentava el treball en qüestió amb un amic. Ell no és del Maresme i, per tant, potser no té assumit determinades **situacions territorials**¹ que es donen a la comarca i que els qui em nascut allà donem per fet. Li parlava sobre el procés **d'antropització**² del municipi del Masnou i de com elements que havien esdevingut senya identitària del lloc com les rieres havien sigut suprimits sense miraments.

Camins, que havien esdevingut matriu de creixement...

Camins, que havien consolidat vectors de vida...

Camins, que ja no hi són...

El fragment incorporat de la cançó Camins de Sopa de Cabra emmarca de forma molt clara el meu projecte i la seva evolució. Per una banda, té un caràcter clarament nostàlgic que es situa de forma molt evident en la primera fase del treball vinculada més aviat a l'establiment d'un marc analític però sobretot reflexiu del territori de la comarca i la seva evolució.

Tanmateix, percebo una basant clarament engrescadora que em desperta aquesta esperança i actitud prepositiva més relacionada als darrers estadis del treball. Deixa oberta la possibilitat de restablir, recuperar camins...

*Camins, que ara s'esvaeixen
Camins, que hem de fer sols
Camins, vora les estrelles
Camins, que ara no hi són*

[...]

*Camins, que ara s'esvaeixen
Camins, que has de fer sol
Camins, vora les estrelles
Camins, que ja són nous*

Camins – Sopa de Cabra.

0.2 Motivació personal

L'actual estil de vida o simplement el costum, sovint ens indueixen a acceptar o donar per vàlides determinades situacions i realitats territorials tan properes com les que succeeixen a casa nostra. Herències de planejaments i "evolucions" (més aviat **involucions**³) que interfereixen amb tota mena de **lògiques territorials**⁴ i que repton a la **matriu en essència**⁵ lliurant duels que excepcionalment (almenys a llarg termini) guanyaran.

Jo visc al baix Maresme, concretament a Teià, localitat molt vinculada als municipis d'Alella i El Masnou. La mateixa intuïció confessa una forta vinculació entre el seu sistema hídic i els seus processos d'antropització. Vinculació que neix d'una **simbiosi**⁶ entre el suport i aquests primers assentaments i s'acaba traduint en una clara superposició, del segon respecte del primer, en l'actualitat.

T'acostumes, per tant, a evitar determinats itineraris que, en dies de pluja, esdevenen semblants a rius. Dones per vàlida les concessions quasi absolutes d'espais i camins al vehicle privat. I, conseqüentment, et resignes, com a vianant, a la utilització de determinats itineraris creats per no interferir al trànsit rodat.

Situacions que, no només des de la vessant de l'urbanisme sinó també des de l'àmbit mediambiental, entre d'altres, han tocat fons, es comencen a replantejar i esdevenen avui en dia l'epicentre de nombroses reivindicacions.

Són precisament aquesta latència de la problemàtica juntament amb el **component tàctil**⁷ que em vincula amb l'àmbit i el cultiu de determinades **sensibilitats desenvolupades**⁸ al llarg de la carrera (concretament en les assignatures d'Urbanística IV i el Taller d'Arquitectura i Projectes VIII PUC amb en Carles Llop i la Catalina Salvà) el que fa que em senti motivat en la realització d'aquest treball i assumeixi certa responsabilitat i necessitat d'implicació.

Fig.09

0.3 Objectius

Objectiu general

L'anàlisi de les lògiques territorials i la **matriu bio física**⁵, en clau hidrològica, de la comarca del Maresme que ajuden a entendre la raó de ser de la pròpia. Reflexionar sobre l'evolució històrica, urbana i mediambiental dels seus municipis. Adquirir una visió crítica sobre les **dinàmiques evolutives**⁹ i processos d'antropització i oferir una opinió nodrida i fonamentada basada en la conformació d'una **nova cultura del territori**¹⁰ capaç de medià entre naturalesa i població.

Objectius concrets

- La recopilació d'informació **interdisciplinària**¹¹ i a diferents escales dels processos d'antropització.
- Adquirir una visió crítica i contextualitzada sobre les dinàmiques evolutives i processos d'ocupació de la nostra espècie.
- Recopilar i endreçar documentació històrica escrita i gràfica (dibuixos, plànols, imatges) sobre la matriu biofísica de la comarca del Maresme.
- Analitzar el material cercat i contrastar-lo amb documentació actual.
- Confrontar cartografies i redibuixar-les per comprendre el perquè de les lògiques territorials de la comarca tal com la coneixem avui.
- Detectar els **punts de tensió (social, ambiental...)** – **economs**¹² per posar en dubte el model d'antropització del territori.
- Incidir en la investigació de desenvolupaments de pràctiques i sistemes de **regeneració territorial**¹³ d'experts en la matèria i en aquest sistema de reinterpretació.
- Adquirir i aportar una nova cultura del territori on la relació home-natura es contempli com un **binomi indestructible**¹⁴.
- Repensar i posar en crisi exercicis de pròpia elaboració, amb el cas concret del Masnou i les seves rieres, a una escala més local i que plasmi aquest procés de **reflexió prepositiva**¹⁵.
- Extrapolar i sistematitzar aquest procés de **reversió**¹⁶ en exercicis pràctics i aplicables.

Fig.08

Qüestions de partida:

- Què és “antropitzar”? Quina relació manté amb el medi on es desenvolupa? Es tracta d'un concepte negatiu en la seva pròpia definició o és simplement la imatge que nosaltres ens hem creat? És possible entendre'l com un factor positiu? Existeixen les bones antropitzacions?
- Per què els nostres sistemes **d'ocupació**¹⁷ del territori han diferit tant respecte als d'altres espècies? Quins factors intervenen en aquesta divergència?
- Quin és el punt d'inflexió en aquest procés d'antropització? Perquè s'arriba a eliminar la percepció de l'**escala local**¹⁸. Quin és el preàmbul d'aquesta desvinculació amb el territori i els seus recursos?
- Es tracta d'un distanciament irreversible?
- És possible plantejar-nos la **recuperació**¹⁶ de sistemes naturals com la petjada hídrica – les rieres del Maresme com a element catalitzador d'un nou model de re-generació de les poblacions del Maresme?
- És possible l'assentament d'una nova cultura del territori basada en el “model d'exclusivitat”¹⁹ que plantegi architectures vinculades a un sol lloc a raó de les inigualables lleis que el configuren?

Fig.01

0.4 Full de ruta

En aquest treball es posa en crisi el concepte d'antropització. Es pretén establir, mitjançant **l'àmbit de treball local, un marc de reflexió global**²⁰ sobre com la nostra espècie es relaciona amb el medi o el que és el mateix, com utilitza i gestiona els seus recursos.

D'aquesta forma el contingut del treball s'estructura en dos blocs amb límits entre ells força difuminats que "maclen" i juguen amb els salts entre **escales macro, meso i micro**¹⁸.

Analitzar com recuperar

El primer bloc del treball, mitjançant l'estudi interdisciplinari de diferents autors i projectes, proporciona el fil argumental i de comprensió de la raó de ser del Maresme. Aquesta contextualització i categorització va de la mà amb l'anàlisi paral·lela i a escala bio regional dels que m'agrada anomenar "**fluxos i fixes**"²¹ o cosa que és el mateix, les bases del joc del **mosaic territorial**²² de la comarca. Per tant, aquest primer estadi indispensable, que finalitza amb un seguit de conclusions prepositives, es presenta com un clar catalitzador d'un espai de debat i reflexió que té lloc amb la formalització d'un cas d'estudi concret a la segona etapa del treball al municipi del Masnou.

Projectar com reinterpretar

Amb aquest preàmbul es dona pas, per tant, al segon estadi del treball a partir del qual, s'extraurà un seguit de reflexions i sistematitzacions sobre determinades **lògiques projectuals**²³ que es presenten com a resposta a aquest procés de recuperació i reversió i s'aplicaran en un assaig propi.

En definitiva, podem dir que aquest treball es projecta com a reflex del cultiu i desenvolupament d'un seguit de sensibilitats intrínseques, però que es refermen en gran part durant la meua etapa universitària propiciant un seguit de mecanismes i dinàmiques que han format part de la meua **personalitat com a arquitecte**²⁴ i que de ben segur seguiran evolucionant en el temps.

Cal destacar que el treball es presenta com un procés obert en relació amb el passat però sobretot amb el futur. Entenent, per tant, la presentació del treball com una síntesi dels coneixements i pràctiques desenvolupades fins al moment, però que indefectiblement, es projecten cap al futur.

Tot recopilat en un format estètic que vol anar de la mà d'aquesta **actitud retrospectiva**²⁵ i de recuperació.

Fig.12

0.5 Emplaçament

El Maresme és una de les comarques del litoral català situada entre Barcelona i la Costa Brava. La seva extensió queda delimitada a nord pel tram fluvial del riu Tordera i al sud, pel municipi de Montgat. A l'est pel Mar Mediterrani i a l'oest pel sistema muntanyós de la Serralada Litoral. Políticament parlant, la comarca engloba un total de 30 municipis. Concretament, les localitats d'Alella, Arenys de Mar, Arenys de Munt, Argentona, Cabrera de Mar, Cabrils, Caldes d'Estrac, Calella, Canet de Mar, Dosrius, Malgrat de Mar, el Masnou, Mataró, Montgat, Òrius, Palafolls, Pineda de Mar, Premià de Dalt, Premià de Mar, Sant Andreu de Llavaneres, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Iscle de Vallalta, Sant Pol de Mar, Sant Vicenç de Montalt, Santa Susanna, Teià, Tiana, Tordera Vilassar de Dalt i Vilassar de Mar distribuïts entre el baix, mig i alt Maresme.

Es tracta d'un territori format per una llarga plataforma d'aproximadament 53km, més o menys plana, que s'estén longitudinalment i té una superfície de l'ordre de 420km². Tanmateix, la comprensió de la matriu que configura la bio regió del Maresme requereix una lectura totalment transversal que té com a element vertebrador al seu el sistema hídic.

Aquest enclavament territorial el configura la presència de les conegudes rieres del Maresme que, a més d'emmarcar la seva orografia, articulen i nodreixen un mosaic bio regional en el qual diferenciem de forma molt clara diversos assentaments poblacionals i grans extensions de camps rurals i hortes agrícoles.

De la mateixa forma les mencionades poblacions, els orígens de les quals, segons clares evidències, es remunten a la prehistòria, reconeixen en les rieres, no solament un clar vector de creixement sinó la via de connexió entre les localitats costaneres i les de muntanya donant lloc a les famoses nomenclatures de la comarca; "de munt" (o de dalt) i "de mar".

Un concepte que fortifica aquesta interpretació transversal i que troba en el gran desenvolupament industrial i de mobilitat del segle XIX el seu màxim interceptor.

Es tracta d'un auge industrial i turístic comprés a escala provincial, però que en llegir-se en l'àmbit territorial presenta un seguit d'evidències referents a l'activitat i l'habitabilitat que es manifesten en desastres naturals i capgiraments de lògiques territorials.

Evidències que plasmen el desdibuixament del mosaic territorial del Maresme i la desvinculació de la mateixa matriu.

Fig.29

0.6 Key words

- **Situacions territorials**¹: defineix realitats urbanes positives o negatives.
- **Antropització**²: fa referència a la mera ocupació del medi per part de l'home en els diferents vessants que el defineixen. No entra a concretar el grau intrusiu de les dinàmiques o intercanvis.
- **Involucions**³: vol definir processos o dinàmiques negatives contemplats des de l'àmbit que ens ocupa, des de la relació home-natura.
- **Lògiques territorials**⁴: es refereix a evidències d'ús o itineraris de l'espai urbà que responen a objeïtats proporcionades per la mateixa forma de ser d'aquell territori en concret.
- **Matriu en essència**⁵- **matriu bio física**⁵- **mosaic territorial**⁵: vol definir al medi entès com el sumatori de processos naturals que el configuren. Es refereix a les condicions intrínseques d'aquest que no són conseqüència de cap mena de degradació causada per l'home. El suport.
- **Simbiosi**⁶: fa referència a un intercanvi positiu, una aliança, la comprensió com a binomi.
- **Component tàctil**⁷: vol fer referència al fet d'haver viscut l'espai, d'haver-lo recorregut en diferents moments i condicions. Un component tàctil que, com mencio, queda anul·lat pel el costum dels anys i el qual he reflatat mitjançant el cultiu esmentat.
- **Sensibilitats desenvolupades**⁸: descriu inquietuds que se't desperten i que indefectiblement acaben configurant una manera de veure i conseqüentment una forma d'intervenir i proposar pròpia. M'agrada descriure aquest desenvolupament com un procés que, com a tal, ha de mantindre la seva condició.
- **Dinàmiques evolutives**⁹: es refereix a maneres de fer.
- **Nova cultura del territori**¹⁰: defineix el marc sociològic o reflexiu sobre el qual s'han de fonamentar els nous sistemes d'antropització. Un marc on la vinculació home – natura esdevindrà primordial.
- **Interdisciplinària**¹¹: que estableix un vincle o es nodreix d'altres disciplines relacionades de forma directa amb el tema en qüestió.
- **Punts de tensió (social,ambiental...)** – **econtons**¹²: espais de confluència on es produeix algun intercanvi o discrepància funcional.
- **Regeneració territorial**¹³: recuperació del territori en essència a partir del restabliment dels seus fenòmens vitals.
- **Binomi indestructible**¹⁴: que no es pugui entendre l'una sense l'altre.
- **Reflexió prepositiva**¹⁵: una reflexió que prové d'una anàlisi que és imprescindible per a la proposició.
- **Reversió**¹⁶-**recuperació**¹⁶- **actitud retrospectiva**¹⁶: sovint mostro una actitud nostàlgica i utilitzo els termes; recuperació, retrospecció, entre d'altres, perquè considero aquesta revisió del passat i de les seves maneres de fer (tant positives com negatives) com un procés-referència fonamental en la conformació d'aquesta nova cultura del territori que esmento.
- **Ocupació**¹⁷: la faig servir amb el mateix valor de neutralitat que el concepte d'antropització (de la relació de l'home amb el medi i les espècies que el cohabituen).
- **Escala local**¹⁸- **escales macro,meso i micro**¹⁸: faig servir el terme escales ja no entent-lo com un terme merament de dimensions sinó referint-me també a les formes d'entendre, interpretar i relacionar-nos amb el medi que ocupem.
- **“Model d'exclusivitat”**¹⁹: fa referència al model a partir del qual tota arquitectura és inexplicable en allunyar-se del medi on ha estat assentada.
- **Àmbit de treball local,un marc de reflexió global**²⁰: vol fer referència a un estudi generalitzat de l'antropització a partir del qual es puguin abordar múltiples exercicis de reversió.
- **"Fluxos i fixes"**²¹: vol fer referència a aquells aspectes morfo estructurals de la matriu del territori aliens a la seva naturalesa. Alguns d'ells (fixos) estàtics. I d'altres (geologia, orografia ...) (fluxos) dinàmics (corrents, d'aigua, distribucions poblacionals ...)
- **Mosaic territorial**²²: es refereix a una composició d'elements. En aquest cas, els que configuren la comarca del Maresme.
- **Lògiques projectuals**²³: actuacions arquitectòniques basades en una bona percepció de la relació entre l'home i la natura.
- **Personalitat com a arquitecte**²⁴: vol referir-se a un tipus de visió que s'ha anat desenvolupant i que te associades determinades inquietuds i eines d'intervenció.
- **Actitud retrospectiva**²⁵: amb el terme “retrospectiu” incorporo un vessant més subjectiva i nostàlgica del lloc que percep i valora amb afecte pràctiques i maneres de fer antigues que guarden una relació més estreta amb el medi on es duen a terme.

1. Analitzar com recuperar

“Incidir en actituds de la nostra espècie en relació amb el medi. Recuperar processos que en l’associació home-naturalesa han generat cicles vitals capaços de regenerar-se i prolongar-se en el temps. La valoració de diferents especificitats i recursos locals amb relació a la globalitat, és un primer pas per intentar projectar una estratègia de coexistència en harmonia amb el medi.” Gironès (p.1)

1.1 Antropo, Antròpic, Antropització

Origen i evolució del fenomen de l'antropització

L'antropització ha estat un concepte que he tingut molt proper al llarg del meu període docent a la universitat. Sovint me l'han fet entendre (o bé ha estat una imatge que jo mateix m'he construït) com un procés de degradació del medi protagonitzat per la figura de l'ésser humà mitjançant processos de sobreexplotació que responen a determinades necessitats. L'arquitecte, com l'agent encarregat i responsables de la reversió d'aquestes dinàmiques. De fet, amb els anys, he pogut corroborar que es tracta d'una concepció (negativa) del terme força globalitzada i adoptada per disciplines més o menys allunyades del vessant arquitectònic.

Antropo: prové del grec, ἀνθρώπος, ánthropos, “ésser humà”.

Antròpic: Relatiu o pertanyent a l'home o a la seva acció.

L'antropització: és la transformació que exerceix l'ésser humà sobre el mitjà, sigui sobre el biòtop o la biomassa. També un animal que interactua permanentment amb un humà pot ser antropitzat conductualment.

La seqüència etimològica del conjunt de definicions que fan referència a l'home i a la seva acció són un clar reflex de la degradació del terme i la materialització del concepte d'antropització.

Es parteix del terme “antropo” que significa home en grec. Un home que té la capacitat de modificar el medi que ocupa i que acaba interferint en les seves dinàmiques així com en les dels seus cohabitants.

El mateix terme dóna per fet que el nostre paper i la nostra conducta en el planeta Terra està exempta de qualsevol mirament front l'afectació en les dinàmiques o estils de vida d'altres espècies (probablement assentades amb anterioritat a l'aparició de l'ésser humà i els seus antecessors).

Fig.10

De fet, inclús hi ha evidències en l'actualitat que fan latent que la relació entre l'ésser humà i el medi no es pot considerar precisament positiva. El cas per excel·lència és el del canvi climàtic. Se sol parlar del terme mitjançant la menció de les seves conseqüències (que són el conjunt de fenòmens anòmals que avui experimentem com el desglaç, la pujada del nivell del mar, els extremismes en la temperatura i les precipitacions...) però cal entendre que és fruit d'una interacció negativa entre l'home i el medi que ocupa. Es tracta de la conseqüència directa del **trencament de l'equilibri i d'uns cicles vitals**.

Així doncs, si bé és cert que probablement en sobre un 70% dels casos aquesta percepció negativa del concepte d'antropització sembla fonamentada, el terme en si no té perquè ser-ho.

Durant el quart i el cinquè any de carrera vaig tenir l'oportunitat de cursar les assignatures d'Urbanística IV i el Taller d'Arquitectura i Projectes VIII PUC amb en Carles Llop i la Catalina Salvà. Amb ells vaig distanciar-me d'aquesta connotació negativa del terme (antropització) i vaig entendre la importància i necessitat que radica en l'estudi de les sinergies positives entre l'home i la natura. La comprensió d'aquests intercanvis simbiòtics és indispensable, de cara a la prosperitat, per a la reversió de diverses dinàmiques del planeta Terra i de les espècies que el cohabituen.

De la mateixa forma aquest canvi de perspectiva en la concepció del fenomen de l'antropització m'ha despertat un seguit d'inquietuds i ha constituït el full de ruta del meu caràcter i visió projectual.

Així doncs, m'agrada definir l'antropització com la relació i l'**intercanvi** que s'estableix **entre l'home** (no només com a tal sinó contemplant també les seves conductes i dinàmiques) i **la natura** (amb tot el que engloba), i prou.

Fig.21

La connotació negativa anem comentant-la i exemplificant-la fins al moment. Tanmateix, parlem d'una bona antropització quan fem referència a una **relació positiva**, a un intercanvi amb **benefici mutu**, a una **aliança**...

En aquest sentit, el **món animal**, del qual no ens hem d'oblidar que provenim, ens proporciona el millor exemple de **simbiosi** tant entre espècies com entre aquestes i el medi.

Juhani Pallasmaa a "Animales arquitectos - El funcionalismo ecológico de las construcciones animales" considera les construccions animals com "una finestra oberta sobre els processos de l'evolució i de l'adaptació ecològica"

La seva la podríem definir com l'**arquitectura funcional**. Una arquitectura que guarda un perfecte **equilibri dinàmic** amb el seu context ecològic i es regeix sota les lleis de l'**economia i l'eficàcia mesurades** no monetàriament sinó amb el mínim d'**energia/treball**, temps i materials (considerant la disponibilitat i adequació d'aquests últims).

Paradoxalment, les construccions animals de les espècies (suposadament) superiors són menys enginyoses i generen pitjors impactes sobre medi i la resta d'espècies.

Les formigues, sense anar més lluny, constitueixen la quantitat més gran biomassa i són el grup animal més nombrós i més estès, a causa de la seva supèrbia capacitat d'adaptació a les condicions del medi. A més, està comprovat que són una de les espècies amb major nivell de socialització i comportament altruista. Aquesta espècie transforma profundament el seu entorn físic amb el moviment de terres i el transport de plantes i animals fins al formiguer. Amb això constitueixen edificacions que extrapolades a la nostra escala assolirien sobre els 2 kilòmetres d'alçada. A més, està comprovat que aquest intercanvi facilita que els boscos s'estenguin cap a les zones de sòl més rocós.

De fet, **Michael H. Hansell**, fent referència a aquests paradigmes, diu; "Construeix un niu i canviaràs el món". És evident que no fa referència a la literalitat de l'oració sinó precisament a les bases conceptuals que regeixen aquest tipus d'edificacions amb cert caràcter incentivador.

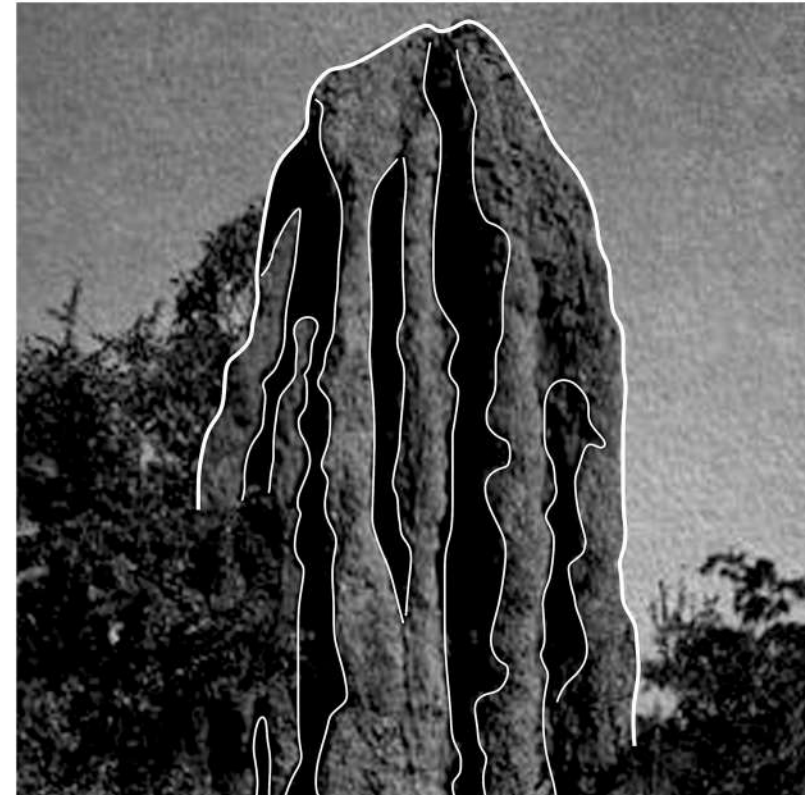

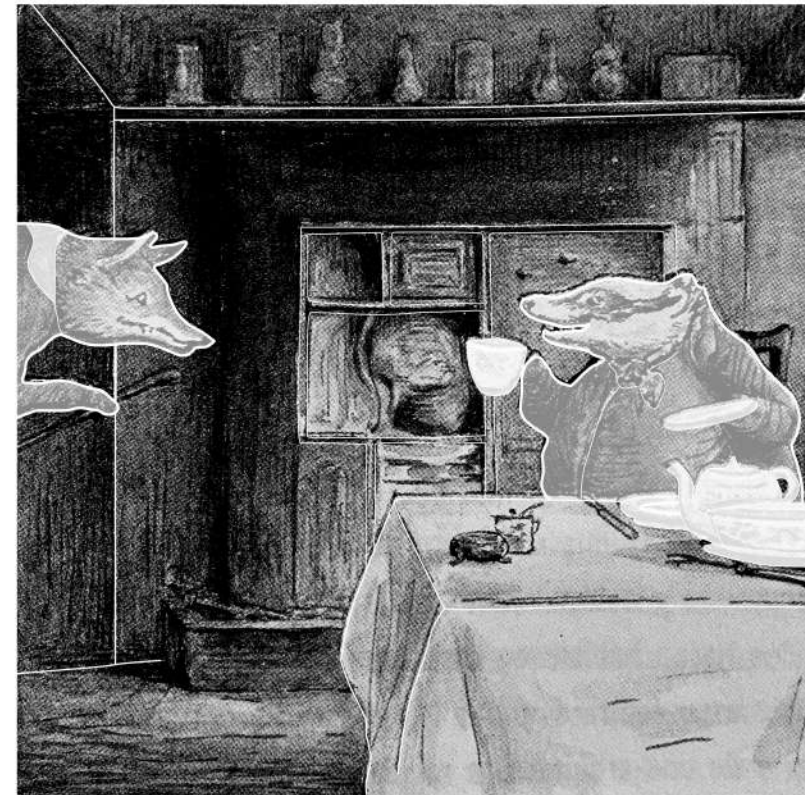
Fig.05

Probablement és en la pèrdua d'aquest equilibri, d'aquest benefici repartit, que tan clarament hem vist reflectit, on es trenca o es distorsiona el concepte d'antropització. L'home comença a **superposar** la seva figura a la de la natura que el sustenta. Passa a percebre la relació mencionada com un **exercici d'imposició, domesticació i abús**.

Diversos experts en la matèria com **Pietro Laureano o Ian L. McHarg** coincideixen en el fet que aquest canvi de paradigma respon a un **sentiment acomplexat causat per la condició efimera** de la nostra espècie en el món i al qual es vol respondre amb un exercici de superposició que busca en la creació arquitectònica l'**atemporalitat**, la **forma** com a via cap a la immortalitat.

"La forma no és més que el desig d'una vida eterna a la terra" – Alvar Aalto.

Es tracta de la pèrdua de la **humilitat** tan característica en el món animal. De fet, reprement la qüestió del vessant animal, una evidència que pot semblar insignificant, però que en realitat és molt reveladora és el fet que en les diferents faules infantils que qui més qui menys ha fullejat algun cop, els animals van sempre vestits amb roba humana i viuen en cases inspirades en la nostra construcció en format petit. Aquest detall no és més que un altre símptoma d'aquesta cerca de la supremacia sobre totes les espècies i sobre el planeta terra.

Tanmateix, es tracta d'una dinàmica que, com a tal, és **fruit d'un procés** evolutiu del pensament (o possiblement involutiu) amb inici i final. De la mateixa forma, dins d'aquest decurs podem distingir determinades fites temporals, espais o llocs claus i factors molt rellevants.

Situem la reflexió de Pietro Laureano en “La piràmide invertida. El model de l'oasi pel planeta Terra”, com a preàmbul d'aquest procés de degradació de la nostra espècie. Ens parla del poble Tuareg, en l'àmbit del Sàhara, nord d'Àfrica, i l'**impàs entre l'home nòmada i el sedentari**.

Per als Tuaregs, la percepció de la natura queda resumida en la llegenda del gegant. Conceben el Sàhara com un gegant estirat d'esquena a terra, de sud a nord, a la banda septentrional del continent africà. Aquesta metàfora dels tuaregs restitueix amb una bella imatge la realitat profunda d'un desert viu, d'intensa complexitat biològica, el component humà del qual és fonamental. Constitueix l'exemple extraordinari d'un **ús assenyat dels escassos recursos**. Es crea, entre home i natura, una **interacció eficaç de factors capaç d'alimentar dinàmiques positives adients per contrastar el context dur i hostil**.

És en aquest estadi, fonamentada sobre la vessant més animal de l'home, podem situar l'**arquitectura vernacular**. L'**home nòmada** modela una arquitectura que és fruit d'un **procés perceptiu dels cicles de la natura, dels seus materials i de les seves formes**.

En la conversió d'aquests primers homes nòmades (la societat Tuareg), que són capaços d'observar el medi i llegir i interpretar les seves condicions i els seus recursos, amb les seves limitacions i aprofitar-los, en **sedentaris** s'empren el llarg camí que separarà cada cop més la natura de l'home. La humanitat aprèn a **domesticar i a seleccionar les plantes i els animals i a modificar productivament** l'espai que l'envolta. A modificar-lo amb la cerca d'un **benefici propi i exclusiu**.

Paradoxalment, front aquest model, encara avui ens preguntem amb tristesa i llàstima si aquests pobles podran sobreviure en aquelles condicions: si els tuaregs aconseguiran perpetuar la seva cultura, i els oasis podran fugir de la degradació i l'empobriment creixents. Està clar que el problema es planteja d'una manera completament equivocada. Més aviat ens hem de preguntar durant quant temps les nostres àrees temperades i cada cop més desequilibrades podran alimentar condicions de vida possible.

Fig.34

En aquest primer estadi o preludi del divorci apareix un concepte fonamental en la comprensió d'aquesta procés de desvinculació. Es tracta de la **tradició**.

El coneixement i l'apropiació d'una sèrie de patrons (conformació d'una tradició) per part de l'home sedentari teixeixen una força de cohesió que **alenteix els canvis, sotmet a la invenció individual** i, per tant propicia la **ignorància del medi** i els canvis que aquest experimenta. En altres termes, l'enginy i l'astúcia desenvolupada en la mencionada pràctica d'interpretació del medi queda suprimida per un procés mecànic que distancia cada cop més la component reflexiva i sensorial. Ens allunya de la nostra pròpia component animal esborrant certes habilitats innates.

Cal mencionar que, en referir-me a la tradició, faig referència també a la **cultura** entén-los a ambdós conceptes com aspectes socioculturals que donen a l'home identitat i pertinença pròpia, independent a la natura. Considero la tradició com a vehicle de transmissió de determinats coneixements i costums que engloba la cultura.

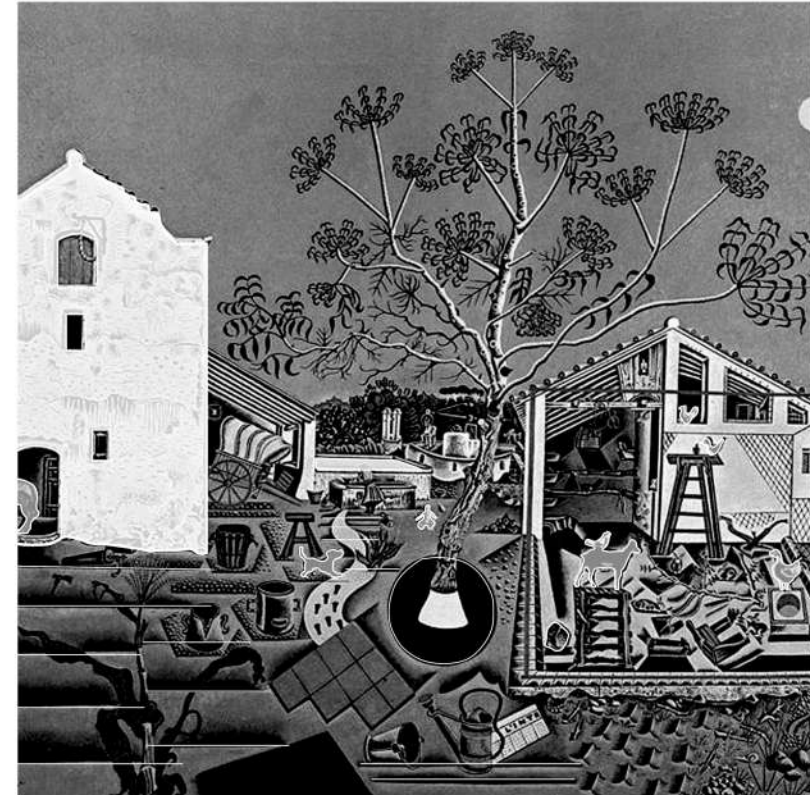

Fig.04

Així doncs, el **sedentarisme** esdevé catalitzador dels primers assentaments poblacionals i conseqüentment la formació de les primeres ciutats. De fet, el terme de ciutat s'entén originàriament com la residència inevitable dels urbans, civilitzats i educats. Es creia que els països rics i els imperis es construïen inevitablement sobre la riquesa de la terra.

Aquest canvi perceptiu i tendència de desvinculació i involució només va tenir un lloc modest a la Grècia clàssica, on va ser temperat per un panteisme paral·lel. Tanmateix, es va ampliar durant l'època romana i passat aquest mil·lenni sense càstig, es va fer més confiat. En l'Humanisme del Renaixement va fer un salt gegantí. El segle XVIII va ser un període de pausa –va sorgir la visió naturalista- però amb prou feines va aturar l'**esclat antropomòrfic i antropocèntric** que va despuntar al **segle XIX amb la revolució industrial** i que constitueix la nostra herència en tota regla.

Així doncs, podem observar que est tracta d'un procés de desvinculació que troba en el món **occidental** el punt més crític. Mostra una societat orientada a l'home en la qual es creu que la realitat existeix només perquè l'home la pot percebre, que el cosmos és una estructura creada per donar suport a l'home al seu cim. **No busca la unitat amb la natura sinó la conquesta. Una conquesta que comença pel mateix medi, s'estén amb la domesticació de les espècies que el cohabituen i descobreix en l'extrem la conquesta d'éssers de la mateixa espècie.**

La seva pròpia història occidental i els seus episodis ens relaten un procés d'imposició d'un model interpretatiu. Es tracta de l'afirmació d'una supremacia i la construcció d'una imatge del món que justifiqui aquest projecte hegemònic. Aquest pensament occidental te com a objectiu l'anul·lació de maneres locals d'interpretar i concebre realitats. Aquesta tendència acaba distanciant un **món occidental - repositori d'art antropocèntric i un món oriental - magatzem de naturalisme.**

Hi ha qui situa en la **religió** un dels punts calents d'aquesta inèrcia negativa. Aquesta juga un paper important dins d'aquest procés occidental i es posiciona com un ferm suport i avalador d'aquesta desvinculació. L'aparició del monoteisme, característic de la majoria de religions occidentals reafirma el rebuig a la natura i esdevé la principal font de les nostres actituds morals.

Tot aquest seguit d'actituds traduïdes en valors assentats que constitueixen el marc dogmàtic de la nostra societat en l'actualitat ens presenten un món avui en què l'**evolució de la nostra espècie** només és **compresa per mitjà de la lluita i la competició**. Tot creixement és fruit d'una disputa constant entre espècies i un dur procés de selecció que afavoreix els més forts i combatius. L'Homo sapiens a la cúspide d'aquest conflicte.

I encara més, es tracta d'una dinàmica que, tal com s'ha descrit trasllada en l'**economia i el benefici monetari** i material de la nostra societat el **principal incentiu** de vida (nou eix de gir). El motor del desenvolupament radica en les tensions i els conflictes. Les empreses amb més beneficis, són les més agressives. Les millors classes socials, les més poderoses.

Tot un engranatge que respon a un seguit d'interessos que en diferents punts de la història han quedat en evidència en entrar en conflicte amb determinades certeses com l'ascendència de l'home o l'òrbita del planeta terra al voltant del sol.

Fig.28

Arribats a aquest punt, podem concloure que aquest **distanciament** ha comportat també la desvinculació amb els nostres propis **avantpassats**, amb l'herència que aquests ens van deixar i amb la generositat i el compromís que aquests van adquirir amb el planeta Terra.

És tal l'evidència i acceptació de la desvinculació entre l'home i la natura que en l'actualitat no ens estranya que factors naturals com la pluja, l'aire i la mateixa llum del sol es conceben com a fenòmens perillosos (sense anar més lluny i en relació amb el cas que m'ocupa, la gran majoria de rieres del Maresme s'han soterrat per por als seus afectes, en lloc de projectar sistemes de gestió i aprofitament). Les generacions actuals ja hem crescut amb la idea de "rius" com espais contaminats on És perillós banyar-s'hi i els mars com llocs infectes. Les mateixes ciutats (espais creats per l'home) adverteixen de la possibilitat d'intoxicació pels gasos que nosaltres mateixos generem.

Així doncs, **en l'actualitat**, podem dir que **l'home s'ha emancipat** i que la seva venjança antiga, producte del seu ressentiment per una insignificança anterior és obsoleta i requereix l'abandonament d'aquest procés d'automutilació, que ha estat present durant el camí de la humanitat, per donar expressió a l'harmonia potencial de la relació home – natura. Recuperant la figura de l'home com a ser conscient que pot percebre i expressar i que ha de convertir-se en administrador de la biosfera. Restituir la necessitat de mantenir la natura com a font de vida, entorn, mestre santuari, repte i sobretot de redescobrir el corol·lari de la natura del desconegut en el jo.

Fig.13

1.2 El Maresme, cap a un mosaic impermeable

Categorització del fenomen de l'antropització

Fins al moment s'ha introduït el concepte d'antropització i s'ha contextualitzat amb l'explicació de tot un procés evolutiu que en si mateix ha definit un conjunt de fites temporals i de lloc així com factors propulsors (o potser conseqüència) d'aquesta degradació del pensament que plasma el distanciament entre l'home i la natura. Cal insistir que es tracta d'un procés i que, per tant, si bé és cert que té moments claus, no es pot determinar amb exactitud el punt de trencament del mencionat equilibri.

És evident que tot aquest paradigma ens situa l'actualitat i ens defineix com una **espècie** que com a tal queda **caracteritzada per un seguit de costums, hàbits, relacions i maneres de fer** que donen lloc a una **categorització del concepte d'antropització**. Entendre aquesta categorització esdevé fonamental perquè ens permet esmicolar la nostra pròpia condició i interferir en els diferents vessants que la conformen, és a dir, en els hàbits i rutines mencionades.

Es tracta d'una categorització que parteix d'una concepció personal i, per tant, d'un punt de vista subjectiu que com a tal podria mostrar gran quantitat de matisos i subcategories.

Aquesta categorització del concepte d'antropització l'explico amb l'exemplificació del territori del Maresme perquè, a més d'haver realitzat un estudi minuciós i profund sobre la seva evolució, el conec de primera mà, per tant, l'he viscut i entenc determinades dinàmiques i processos.

Per entendre les **lògiques ocupacionals del territori del Maresme** és indispensable acotar el seu enclavament bio regional que no concep únicament la comarca com a tal sinó també gran part del Barcelonès i queda definida per **dos factors cap dalts; la seva orografia i el seu sistema hídic**.

Fig 52. Territori del Maresme i part del Barcelonès. Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.52

Les **muntanyes** que trobem al Maresme i part del Vallès Oriental constitueixen part d'una unitat muntanyosa més extensa anomenada Serralades Costaneres Catalanes. Es tracta d'una unitat morfo estructural formada per dues serralades, la Serralada Litoral i la Serralada Prelitoral paral·leles entre elles i a la vegada paral·leles a la costa del Mar Mediterrani. Aquestes queden separades per zones estretes de relleus baixos anomenats la Depressió Prelitoral, entre la Serralada Prelitoral i la Serralada Litoral i la Depressió Litoral, situada entre la Serralada Litoral i el Mar Mediterrani.

La constitució d'aquestes muntanyes i la seva morfologia i relleu actual reflecteixen una història complexa que es remunta fins a la formació de la Serralada Herciniana, al final del període carbonífer de l'era paleozoica. Els materials rocosos originaris van ser erosionats profundament i aixecats de nou durant l'orogènesi alpina. Aquests nous relleus, parcialment erosionats, són els que formen les muntanyes actuals.

La major part de les roques que veiem aflorar en l'actualitat en els sistemes muntanyosos són roques ignies intrusives de tipus hipabissal, però sobretot plutònic que es van crear en els últims estadis de la formació de la Serralada Herciniana fa uns 285 milions d'anys. Aquestes han aflorat a la superfície gràcies als processos erosius.

Les principals roques (plutòniques) presents es constitueixen en gran part de quars i formen part del grup dels granitoides.

D'aquest en diferenciem tres grans grups; tonalites, granidiorites i monzogranits, mencionades segons cronologia d'emplaçament. Les granidiorites són les més abundants a les muntanyes del Maresme. Aquestes meteoritzen amb facilitat donant lloc al conegut sauló de la comarca. Les principals roques hipabissals tenen composicions molt similars i van ser emplaçades amb posterioritat a la consolidació de les anteriors.

Pel que fa a les zones costaneres, es poden observar acumulació d'argiles i sorres procedents dels relleus superiors.

Aquestes composicions amb els seus corresponents graus de resistència a l'erosió, donen lloc a la morfologia de les actuals muntanyes del Maresme.

Parlem, per tant, de processos que han constituït una geomorfologia de plecs principalment longitudinals i diferents falles transversals que esdevenen la causa de grans trets característics del territori del Maresme.

Aquests relleus exerceixen un doble efecte en el paisatge antropitzat de la comarca del Maresme.

Per una banda, embevent el territori amb el mateix Mar Mediterrani, propicia l'expansió d'una superfície longitudinal d'uns 421,40km² i 53km lineals on s'estén la major part de l'ocupació i l'activitat de la comarca.

De la mateixa forma el relleu presenta constants accents transversals que van a buscar el mar i intercalats amb els traçats de les rieres, subdivideixen aquesta gran superfície longitudinal.

Fig 53. Accents topogràfics del Maresme. Planimetria de pròpia elaboració.

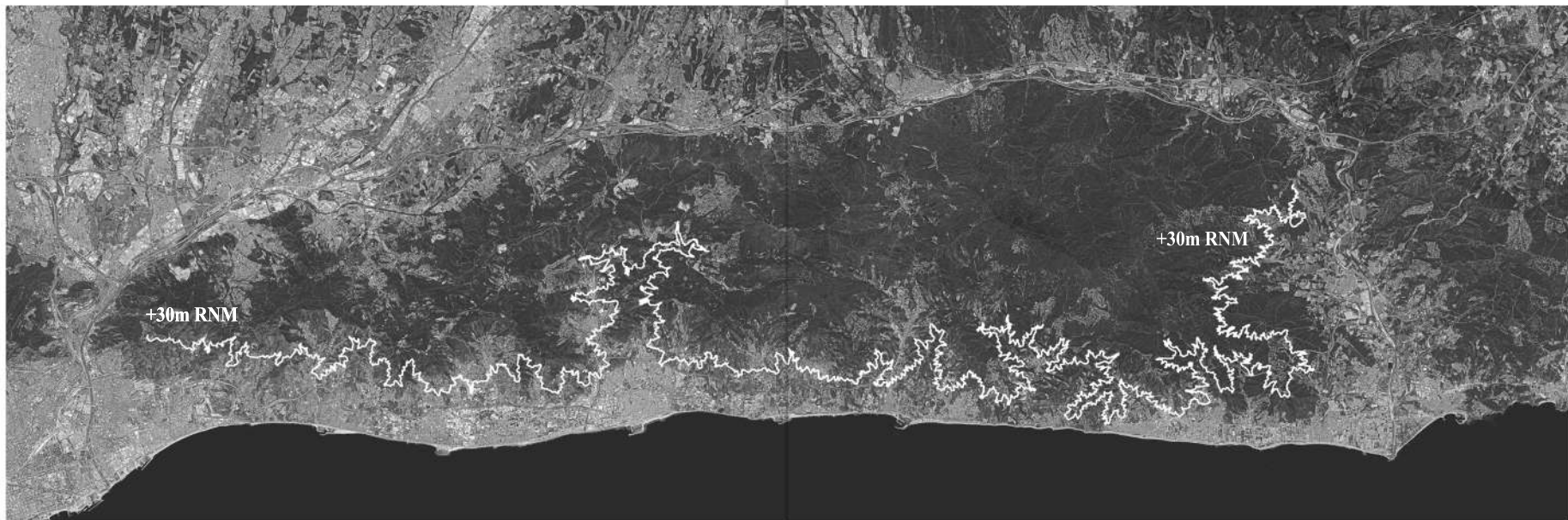

Fig.53

El segon factor i probablement conseqüència de l'anterior és precisament el seu **sistema hídric**.

“EL MARESME”

Nom que prové del llatí “MARITIMUM” (costa del mar).

“BARCELONÈS”

Nom provinent del llatí “BARCINO – ONIS”. Constituït per la paraula BARCA (família de cartaginesos d'especial rellevància en les guerres púniques contra Roma) i el terme NOVA (nova). En la seva forma ibèrica deriva de “BARKENO”.

En la mateixa etimologia d'ambdós àmbits es fa evident la rellevància dels sistemes hídrics de la regió.

Així doncs, l'estructura blava esdevé un dels principals si no el principal component de la matriu biofísica del territori. Els relleus mencionats i la seva hidrografia configuren la cèl•lula territorial de l'enclavament i defineixen clarament una extensa conca hidrogràfica de **rieres i torrents**.

Es tracta d'una infraestructura que s'estén transversalment pel territori conformant una espècie de pauta que exerceix una influència directa en la definició d'altres components de la comarca del Maresme. La conca fluvial, que s'estén fins al barcelonès, està delimitada al nord, pel riu Tordera, al sud, pel riu Besòs, a l'est pel Mar Mediterrani i a l'oest, per la Serralada Litoral.

Aquesta xarxa de torrents i rieres de la bio regió està formada per un total de 69 sistemes fluvials transversals; concretament 36 rieres i 33 torrents que formen part de diferents subconques amb una extensió mitjana de 18km². Alguns d'aquests sistemes han contribuït a la creació de petites valls fluvials, que, conseqüentment, han permès el desenvolupament de deltes amb llacunes, marismes i dunes.

En parlar de les rieres del Maresme esdevé indispensable la menció d'una climatologia que aporta a aquests sistemes un règim estacional pluviomètric molt variable i fluctuant. Majoritàriament, mostren un aspecte sec o transporten petites quantitats d'aigua i a causa d'aquesta fluctuació pluviomètrica, experimenten sobtadament substancials augments del cabal.

La xarxa de drenatge superficial de la conca hidrogràfica del Maresme – Barcelonès presenta unes característiques clarament definides per l'estructura geològica i la naturalesa litològica. Les diferents subconques que conformen la conca hidrogràfica del Maresme presenten elevats pendents en alguns punts i recorreguts curts, perpendiculars al mar, tallant transversalment el territori, i recolzades sobre materials poc permeables en les zones de capçalera i més permeables a les parts baixes.

Fig 54. Xarxa hidrogràfica. Planimetria de pròpia elaboració.

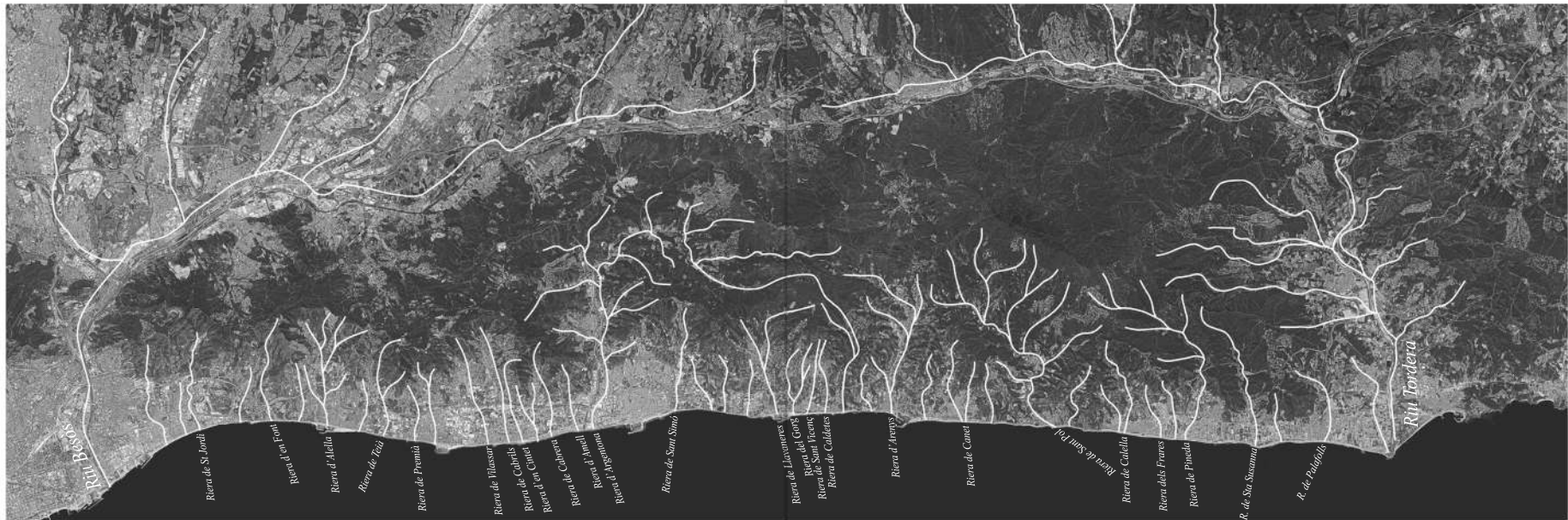

Fig.54

Si simplifiquem els traçats que generen aquests dos agents observem com es **defineix una retícula longitudinal** que intenta guanyar lloc a l'espai verd del sistema muntanyós i intercala o intercalava espais urbanitzats i àrees de cultiu **articulant-nos i categoritzant-nos** d'aquesta forma **el model ocupacional de la comarca**. Es tracta d'una composició que ens evidencia de forma molt clara la importància que, sobretot a nivell bio regional, radica en la **lectura transversal** del territori.

Fig 55. *Quadricula virtual d'estructuració territorial*. Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.55

Aquest marc conceptual i retrospectiu que contempla els factors que donen raó de ser a la comarca del Maresme ens plasma un territori on els **sistemes hidrològics** estaven en consonància amb les traces litorals i la **dinàmica dunar marítima**. La planícia estava formada per **zones d'aiguamolls (als voltants de les desembocadures dels torrents principalment)**, i per **zones de dunes i altres formacions sedimentàries típiques**. Un **sistema en equilibri** en el qual es produïen un seguit d'**intercanvis positius** entre les diferents espècies que **tancaven cicles naturals capaços de regenerar-se**.

Fig 56. Reproducció del aspecte nadiu del Maresme. Planimetria de pròpia elaboració.

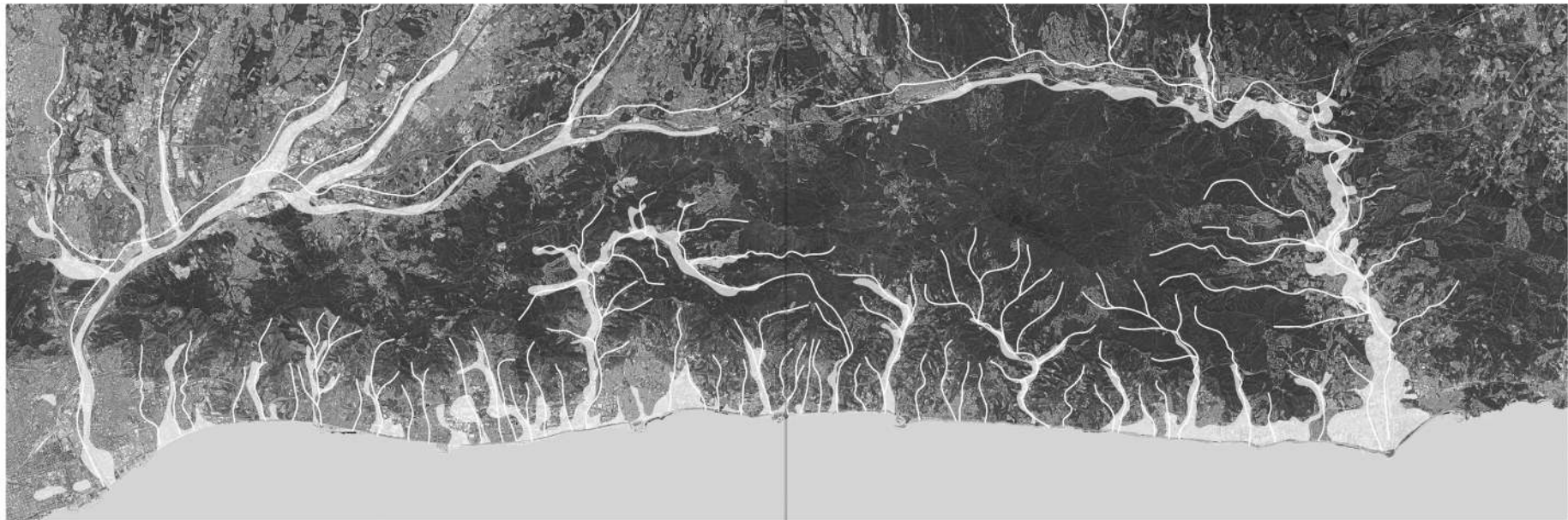

Fig.56

Distribució poblacional

En forma d'incís, és important destacar que, deixant de banda aquesta primerenca basant animal que des dels nostres orígens s'ha anat abandonant, partim amb l'assentament del factor competència que passa ja des de la prehistòria a formar part d'un fenomen clau en el procés d'ocupació. Un factor de superposició que tal com s'ha mencionat creix fins a l'actualitat conformant les bases del nostre model social i econòmic.

Les **primeres evidències d'assentaments humans** a la comarca, que podríem agrupar des del període neolític de la **prehistòria** fins als assentaments **ibers** (aquests inclosos) del segle VI aC, són assentaments **localitzats** principalment a la zona de les **carenes** de la Serralada de Marina. **Ens parlen de societats que reconeixien i llegien perfectament el territori, detectaven el lloc on establir-se de manera més òptima i trobaven els materials amb els quals gestionaven la seva manera d'habitar.** El sistema muntanyós de la Serralada Litoral donava resposta aquestes necessitats i proporcionava un lloc estratègic de cara a la visibilitat davant possibles atacs. Descobrim habitatges de planta majoritàriament quadrangular que utilitzen la pedra i la fusta com a recurs principal i autòcton i **s'ubiquen propers al naixement dels cursos de les rieres.**

Fig 57. Primer estadi d'assentaments poblacionals al Maresme (E1. 2.000.000 a.C – 3.000 a.C). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.57

Durant els segles posteriors, els **assentaments romans**, com pobles dominants de l'àmbit del Mediterrani, trien **emplaçaments més pròxims a la costa**, més o menys on actualment s'ubiquen els pobles de "munt" de la comarca. És en aquest moment en el qual les **rieres**, a més d'adquirir un paper indispensable per a l'abastiment i l'**obtenció de recursos**, s'estableixen intel·ligentment **com eixos de connexió i mobilitat** directa entre muntanya i mar on s'instauren els primers assentaments mariners. Detectem en aquests cursos hidràulics els **traçats amb més pendent i, per tant, els camins òptims de connexió**. Així doncs, es constitueixen **viles** formades per poques edificacions que, a manera de rosari, quedaven connectades per un camí sinuós (Via Augusta) que connectava longitudinalment Iluro (Mataró) i Barcino (Barcelona) passant per Baetulo (Badalona).

Entrats ja a l'**Edat Mitjana** aquestes **viles varen anar creixent** deixant-se caure cap a la costa i **sobre els marges de les rieres** s'alçaren edificacions burgeses importants, adquirint així més rellevància fins al punt de convertir-se en moltes ocasions el que anomenariem la **rambla del poble**.

Aquest **segon estadi** ens mostra **societats** en què cada cop **prima més l'adaptació a circumstàncies conjunturals que no pas a les físiques del mateix medi**. Tanmateix, la lectura dels traçats hidràulics com a font de recursos i eixos de connexió ens parla encara d'ocupacions en les quals persisteix el vincle amb el medi i aquesta actitud enginyosa en la seva percepció.

La pèrdua del domini hegemònic de l'imperi Romà i conseqüentment del factor seguretat es tradueix en la fortificació dels assentaments i la construcció de torres de guaita i defensa al llarg dels segles XVI i XVII.

Fig 58. Segon estadi d'assentaments poblacionals al Maresme (E2. 3.000 a.C – s.XVIII). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.58

A partir del segle XVIII, quan desapareix el problema de la inseguretat marítima, aquests nuclis originaris es desdoblen i neixen les respectives rèpliques a la desembocadura de les rieres, que es comuniquen amb els pobles de l'interior pels camins que transcorren pel llit de les rieres. És en aquest punt que es crea la coneguda **dualitat** entre les **poblacions de "Dalt" o "Munt" i de "Baix" o "Mar"** (Montgat – Tiana, Masnou – Alella i Teià, Premià de Mar – Premià de Dalt, Vilassar de Mar – Vilassar de Dalt, Cabrils i Cabrera de Mar, Mataró – Argentona, Caldes d'Estrac – Sant Vicenç de Montalt, Arenys de Mar – Arenys de Munt) en què podem distingir l'antiga i originària població (Tiana, Teià i Alella, Premià de Dalt, Vilassar de Dalt...) situada en una zona més arcerada i segura i antigues viles de pescador ubicades a la vora del mar (Montgat, El Masnou, Premià de Mar, Vilassar de Mar, Mataró...). Aquests últims queden comunicats entre ells i amb Barcelona mitjançant un camí litoral (Camí Ral).

Aquestes noves **viles costaneres** experimenten un gran **impuls demogràfic** durant el **segle XIX i XX expandint-se en forma d'eixample i constituint urbanitzacions de segones residències a les zones altes**. Es caracteritzen per presentar el **nucli antic de cara al mar** i tindre un **creixement lineal i paral·lel a la costa**. Aquest últim fet parla per si mateix. **La desvinculació de les rieres i l'expansió longitudinal ens parla d'un canvi vital en la percepció del territori**.

L'**abandonament** de les lògiques territorials que descriuen la **transversalitat** a partir de la qual s'entén la **matriu bio regional** del Maresme ens plasma un **canvi de paradigma definitiu en la forma d'ocupar** el territori. Es tracta d'una ruptura que troba en el transvasament de la societat cap a un **model** basat en l'**interès material** el seu màxim fonament.

Fig 59. Tercer estadi d'assentaments poblacionals al Maresme (E3. s.XVIII – Actualitat). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.59

Sistema productiu

Pel que fa al sistema productiu de la regió podríem distingir, a grans trets, un **primer model** que va des dels orígens de l'ocupació de la bio regió **fins a finals del segle XVIII**. Es tracta d'una tipologia productiva que mostra dues clares subcategories definides per l'espai on es desenvolupen.

Per una banda, els originaris **assentaments de muntanya** ("de dalt") s'adapten a les condicions d'aquests indrets més elevats i fonamenten la seva **activitat productiva** bàsicament en **l'agricultura i la ramaderia**. Cal destacar sobretot el **cultiu de tarongers i vinya al peu de la Serralada Litoral**.

Per altra banda, els petits i posteriors **pobles de la costa** ("de mar") van desplegar una sèrie d'**activitats productives molt vinculades a la costa i les seves condicions**, entre les quals es pot desatacar, **la pesca, activitats artesanals i l'agricultura de secà**.

Bé, dos models productius que tot i que cronològicament mostren una progressiva degradació cap a una basant cada cop més abusiva, són **capaços d'entendre les condicions dels espais on s'ubiquen i aprofitar els recursos que aquests els hi ofereixen**. Podem definir-ho **fins aquí** com un **intercanvi més o menys equilibrat**.

Reprent el mencionat punt d'inflexió motivat per l'anhel de globalitat que descriu aquest canvi de paradigma, ens trobem en **segle XIX amb un sistema productiu que desenfrenat**.

Fig 60. Primer estadi del sistema productiu al Maresme (E1. 2.000.000 a.C – 3.000 a.C). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.60

La important tradició marinera descrita anteriorment i que a poc a poc va creixent, juntament amb la intensificació de la producció agrícola fonamenten un fort **impuls del comerç** sobretot **amb Amèrica**. Una activitat comercial que descobreix en l'**exportació de vi** cap a les "indianes" el seu màxim exponent i que **capitalitzarà** la consecutiva **revolució industrial**.

Des de mitjans del **segle XIX** fins a principis del **segle XX** es produeix a la comarca un **potentíssim desenvolupament industrial** que es volca considerablement sobre el **sector tèxtil**. L'**agricultura** experimenta un procés per **afermar els seus productes** mitjançant la **instal·lació d'hivernacles** per a l'explotació intensiva.

Cal destacar que durant aquest període es materialitza el soterrament de la gran majoria de les rieres de la comarca. D'aquesta forma podem definir aquest segon estadi que abasta principalment l'intens desenvolupament industrial de mitjans del segle XIX i de principis del segle XX com un **procés d'impermeabilització**, un **exercici de desvinculació total amb el medi**.

Fins al moment havíem considerat el model del binomi ocupacional "de dalt" - "de mar", que distingia dos nuclis d'assentament que utilitzaven les rieres com a vectors de creixement i connexió i les condicions intrínseques derivades principalment de la seva altitud, com un model simbiòtic i equilibrat que es manté fins a mitjans del segle XVIII.

Aquest model s'esmicola amb la impermeabilització industrial del segle XIX. Les poblacions duals que comentàvem, generaven una pauta en el territori que **traslladava en els intercalats espais de cultiu i la Serralada Litoral la funció de corredor verd indispensable per al desenvolupament de nombroses funcions vitals per als cicles de la regió i els de les espècies que l'ocupen**.

Fig 61. Segon estadi del sistema productiu al Maresme (E2. 3.000 a.C – s.XVIII). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.61

Aquesta infraestructura verda es considera la columna vertebral de la protecció del sistema natural i paisatgístic de la bio regió que s'estenia de sud-est a nord-est i connectava la Cordillera Litoral i el mar. Es tractava d'una xarxa que estava configurada per un sistema de connexions compostes per vegetació natural, parcs forestals i camps rurals i proporcionava un seguit de béns indispensables per a la comarca. Cal destacar la protecció de la qualitat de l'aigua dels aquífers, la connectivitat de les aigües de capçalera de les rieres-torrents i l'hàbitat per sostenir poblacions d'espècies. Cal mencionar també alguns recursos molt necessaris per a la societat com: el subministrament d'aigua neta, el control de les crescudes, la biodiversitat, l'aprofitament de recursos renovables, així com l'ús per a la realització de tota mena d'activitat diversa.

Aquest corredor forma part d'una estratègia territorial que engloba l'Àrea Metropolitana de Barcelona amb la intenció de crear una anella perimetral verda que l'envolti. Cal destacar que, de tot aquest eix l'únic espai natural que disposa d'un Pla Especial de Protecció propi és el corresponent al parc natural del Montnegre-Corredor. Es tracta d'un parc natural d'una extensió de l'ordre de 15.000Ha que afecta 8 municipis de la comarca del Maresme, 4 del Vallès Oriental i 1 de la Selva. Aquest fou creat l'any 1989 i és gestionat per la Diputació de Barcelona. La resta d'espais protegits de la Serralada Litoral que conformen aquest gran corredor estan inclosos dins del PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural), incorporant els massissos de la Conreria, Sant Mateu i Cellects i ja dins del terme municipal de Tordera, dos espais més, la Roureda de roure penol i els estancs de Tordera que inclouen Can Torrent, la Júlia, Cal Rabe, el Prat d'en Gai i el Tordera.

En referir-nos a aquest gran corredor verd s'utilitza un temps verbal referit al passat que fa referència a la degradació d'aquest. La forta antropització de la regió estreny al verd cap als espais més abruptes i pròpiament pertanyents a la Serralada Litoral desvinculant cada cop més els espais agrícoles.

Així doncs, les mencionades dinàmiques ens teixeixen un mosaic impermeable que més enllà d'interferir en percepcions estètiques intercedeix en processos indispensables del territori i impedeix determinades dinàmiques d'altres espècies.

Fig 62. Tercer estadi del sistema productiu al Maresme (E3. s.XVIII – Actualitat). Planimetria de pròpia elaboració.

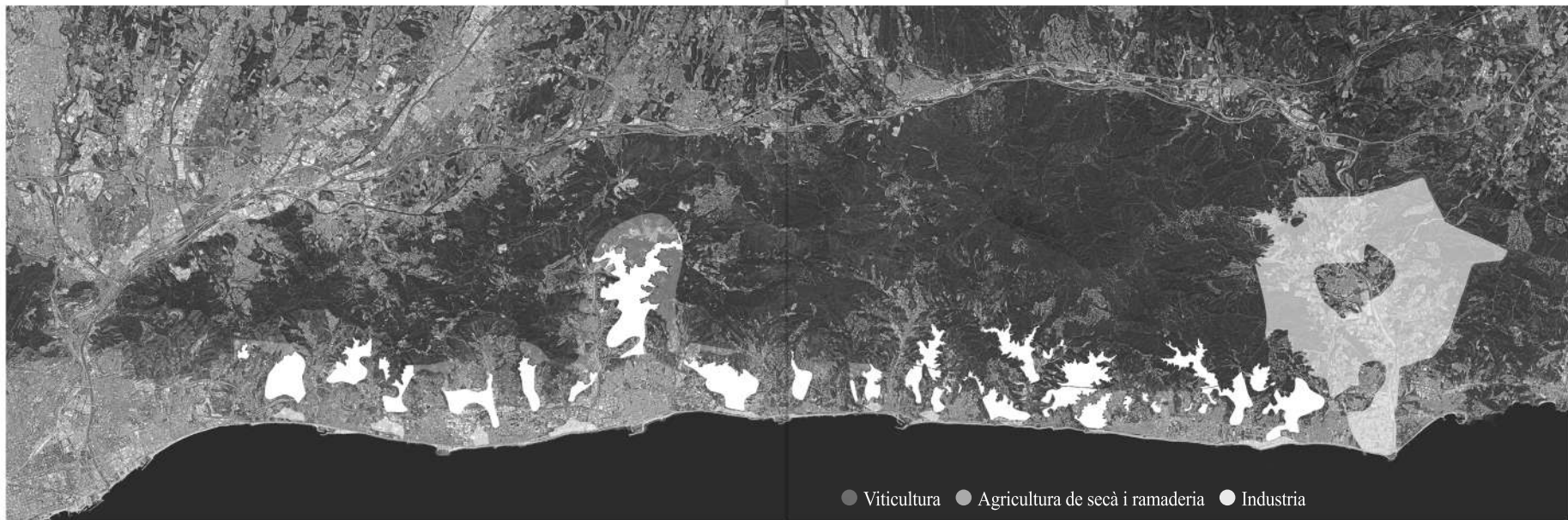

Fig.62

Infraestructura de mobilitat

Partint d'aquest **punt àlgid de la globalització** del territori que hem ubicat a mitjans del **segle XIX** podem concloure que l'**assentament del sistema infraestructural de mobilitat** que comporta el mateix fenomen genera el **trencament definitiu entre la bio regió del Maresme i els seus processos d'antropització**.

Tal com hem vist, els **primers assentaments** en la comarca del Maresme constaten una clara **component de mobilitat transversal** de la regió que ve marcada pel traçat de les **rieres**. Per una banda, esdevenien nexes de creixement de la població i per altre proporcionaven la connexió entre els municipis costaners i els de muntanya. Parlem de temps en què l'escala no solament de mobilitat sinó també d'activitat econòmica i social era clarament local. Tanmateix, ja des de l'**Edat Antiga** apareixen **vies de connexió longitudinal**. Una de les més conegudes és la **Via Augusta** que connectava Barcino amb altres assentaments com Iluro o Baetulo i que passa a anomenar-se, posteriorment, Camí del Mitg. Aquesta via va ser utilitzada durant l'Edat Mitjana per, a manera de rosari, **connectar els diferents assentaments de "Munt"** de la comarca.

Aquest traçat convivia amb dues altres vies d'origen romà; el Camí de Dalt (per sobre de la Vila) i el **Camí Ral o Reial (paral·lel a la costa)**. Aquest últim fou utilitzat pel rei Felip V durant la guerra de Successió per desplaçar-se des de Madrid fins a Figueres amb l'objectiu de contraure matrimoni amb Maria Lluïsa de Saboya, d'aquí el nom. Aquests traçats longitudinals interfereixen amistosament amb el medi i els seus clars components transversals.

Fig 63. Primer estadi de desenvolupament de la infraestructura de mobilitat del Maresme (E1. 2.000.000 a.C – 3.000 a.C). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.63

Tanmateix, podem datar l'inici del **gran desenvolupament de la infraestructura de transport** amb el **procés d'industrialització de mitjans del segle XIX**. Un procés d'industrialització que, a causa de l'ambient revolucionari i la pèrdua de les colònies d'ultramar, presenta un evident retard en la globalitat de l'estat espanyol respecte la resta del continent europeu. Un estancament econòmic que ve fortament lligat a la falta de desenvolupament d'una via fèrria, inexistent per el desinterès de l'estat en donar suport a projectes ferroviaris i la falta de capital del sector privat. Després d'algunes iniciatives fallides i diversos anys de discussió política, l'any 1845 s'inicien les obres de la **primera xarxa ferroviària d'Espanya**. Aquesta línia ferroviària **connectava Barcelona amb Mataró** i fou promoguda per Miquel Biada. S'inaugura oficialment al 1848. Per a la construcció de la via, es va fundar la Gran Compañía Española de Caminos de Hierro de Barcelona a Mataró i viceversa.

El promotor, Miquel Biada i Bunyol mor el dia 2 d'abril de 1848 a la seva ciutat natal, Mataró sense poder veure les obres concloses. Tanmateix, les obres van continuar i el dia 5 d'octubre de 1848 una locomotora de prova realitza el recorregut Barcelona – Mataró en ambdós sentits en 51 minuts. Cal recalcar que aquesta infraestructura va ser duta a terme totalment amb capital privat, sense cap mena de subvenció oficial. De la mateixa forma és important mencionar que el traçat es va projectar majoritàriament sobre terrenys de costa, ja que eren els més barats d'expropiar. Aquesta infraestructura de 28,6km quedava limitada inicialment per les estacions de Barcelona i Mataró, juntament amb els baixadors de Badalona, Montgat, El Masnou, Premià de Mar i Vilassar de Mar.

Posteriorment, l'any 1857, la via fou ampliada fins a Areny, dos anys més tard, al 1859 d'Arenys fins a Blanes configurant l'actual línia de tren que passa per la bio regió del Maresme. Estem parlant, per tant, de la **primera gran fractura territorial**.

Durant la segona meitat de la dècada dels anys cinquanta, **herència** del mencionat **Camí Ral**, es construeix la primera variant de la **carretera N-II** que anava de Barcelona a França paral·lela a la costa. Es disposa una amplada de vial de 4 metres, una amplada que no permetia el pas simultani de vehicles i va obligar a la disposició de la primera regulació semafòrica per al pas altern de vehicles.

Aquest problema encara s'agreuja més en pocs anys quan la motorització mitjana espanyola i el desenvolupament industrial dels seixanta i setanta, provoquen un permanent col·lapse de l'N-II en el tram del Maresme.

Fig 64. Segon estadi de desenvolupament de la infraestructura de mobilitat del Maresme (E2. 3.000 a.C – s.XVIII). Planimetria de pròpia elaboració.

Fig.64

D'aquesta forma, i **entès com una variant de l'N-II**, l'any 1969 es comencen les obres per la **construcció de l'autopista A-19, coneguda actualment com a C-31 en el tram del municipi de Badalona i C-32 a partir de Montgat**. La crisi econòmica general iniciada a mitjans dels anys setanta va comportar un retrocés de la construcció de la via. Finalment, l'any 1976 s'inaugura el primer tram d'autopista per l'interior que connectava Barcelona i Mataró.

L'any 1986, el Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme (MOPU) comença els estudis i projectes de continuació de l'autopista A-19 des de Mataró fins a Palafolls. Les obres per trams es comencen a licitar l'any 1990 i s'executen de 1991 a 1994, quan s'inaugura. El cost de la construcció d'aquesta infraestructura i el manteniment va provocar un canvi de postura del Ministeri en el finançament de l'autopista provocant que es convertís de peatge. Així doncs, la construcció i explotació de la nova autopista es va deixar en concessió a ACECSA.

Un any més tard, durant l'estiu de 1995 es construeix i s'inaugura l'autopista B-20 des de Barcelona fins a arribar a la connexió amb l'autopista C-32 a Montgat. A la vegada, es construïa l'últim entroncament de l'autopista C-32, la Generalitat va projectar i construir el primer tram de l'autovia transversal, lliure de peatge, anomenada B-40, i coneguda actualment com a C-60 de Mataró a Granollers. A causa de la complexitat de l'obra, aquesta no s'inaugura fins a l'any 2009.

Així doncs, l'any 2009 es poden percebre ja la incorporació de **dues noves grans cicatrius** en el territori de la comarca del Maresme que **acaben de compondre aquest pentinat de franges longitudinals**.

Fig 65. Tercer estadi de desenvolupament de la infraestructura de mobilitat del Maresme (E3. s.XVIII – Actualitat). Planimetria de pròpia elaboració.

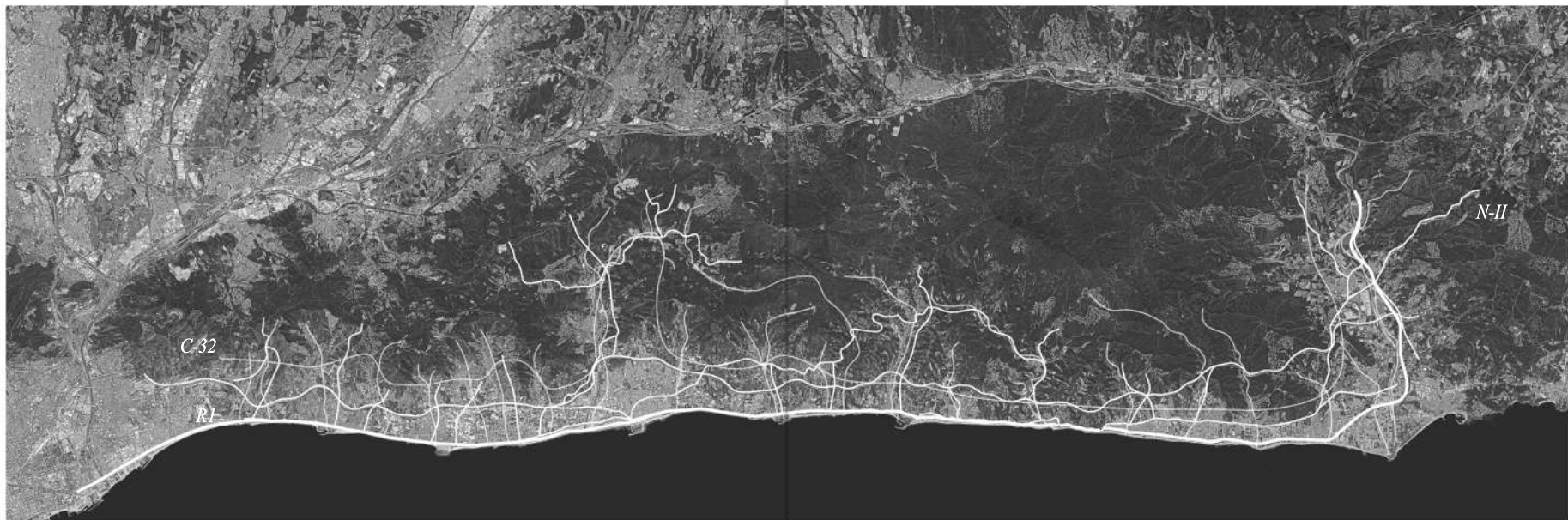

Fig.65

La història del sistema de mobilitat de la comarca del Maresme **torna a descriure aquest canvi de paradigma o de forma de relacionar-se i entendre el medi - suport**. Per una banda, els **primers assentaments o civilitzacions ens reflecteixen una forma de projectar que es fixa en constants del territori. Utilitzant matèries primeres extretes de l'entorn directe articulen traçats que tenen en compte els recorreguts de les rieres, la component topogràfica, l'activitat marítima, entre d'altres.**

En l'altre extrem, els traçats tant viaris com ferroviaris des de la revolució industrial no es regeixen per cap altra qüestió que la monetària. Tal com s'ha mostrat, gran part d'aquests itineraris s'ubiquen en els terrenys més barats d'expropiar. La majoria d'aquests molt propers a la costa, terrenys poc fèrtils per a l'agricultura. **Arribats a aquest punt, les rieres deixen de concebre's com a nexes per esdevenir límits i fronteres.**

La degradació de tot aquest paradigma o bases d'antropització que tan clarament queda reflectida en la categorització presentada i que es tradueix en la impermeabilització de l'àmbit s'evidencien en l'actualitat en nombroses situacions que patim avui els qui habitem la comarca.

El soterrament de les rieres neix com a resposta a diversos episodis de riudes i conseqüentment una sensació d'inseguretat causada per la violència de les aigües que esporàdicament transporten. Tanmateix, cal percebre que aquesta agressivitat en la velocitat de l'aigua en descendir és causada per l'absència de vegetació autòctona que exerceix d'obstacle. A la vegada aquest dèficit és resultat d'un procés de desnaturalització i desforestació de l'àmbit causada per l'ésser humà en els seus processos d'expansió productiva i habitacional. Així doncs, s'han disposat canalitzacions que, a més, han de tindre la capacitat de preveure cabals que, precisament al Maresme, són molt fluctuants. Aquestes es veuen constantment saturades i juntament amb l'aigua que transcorre per sobre de l'asfalt que les cobreix, encara causen estralls.

Així doncs, esdevé tot plegat un **cicle de confrontació entre infraestructura i matriu que és retro alimenta i la causa** del qual radica en un **dèficit de gestió i interpretació.**

Fig 66. *Ecotons, espais en tensió entre la matriu biofísica i la xarxa antropomòrfica.* Planimetria de pròpia elaboració.

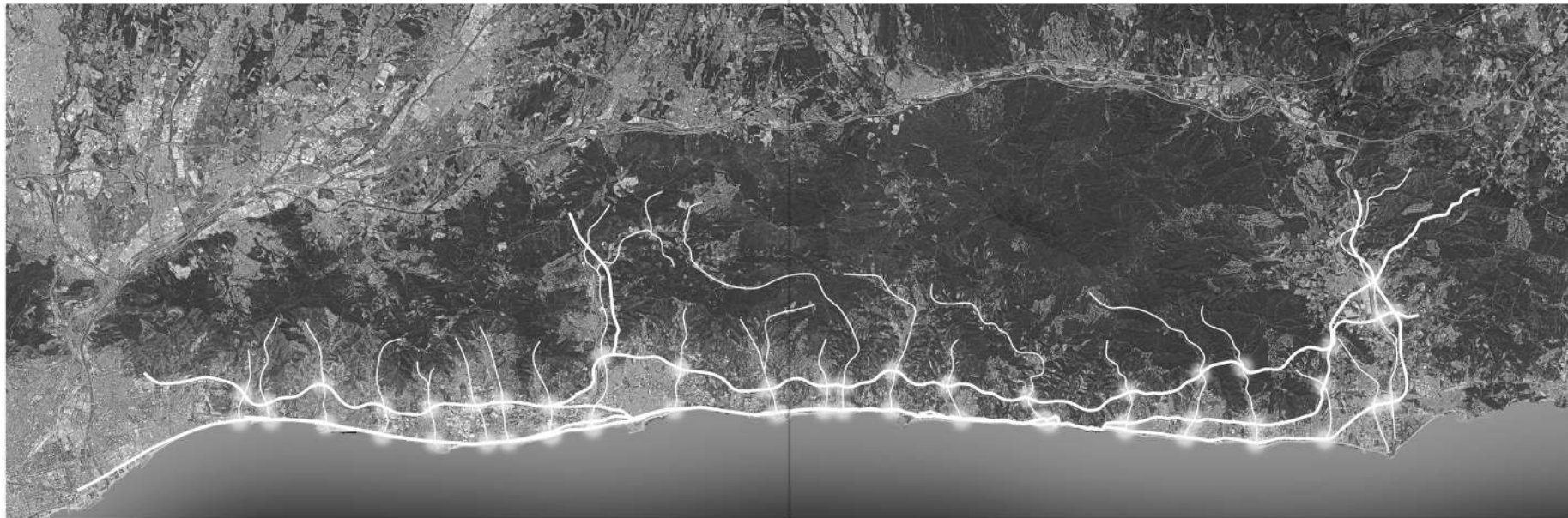

Fig.66

Situacions que fins i tot incentiven més la reflexió en considerar que encara en l'actualitat, en moltes situacions s'utilitzen aquests traçats de procedència mil·lenària com el Camí del Mig o el que és el mateix, la Via Augusta quan ens volem desplaçar a una escala més local.

De fet, considero, que **hem perdut aquesta escala més local**. Aquesta escala de pensament, de relació amb el medi que hem vist extrapolada en el seguit d'accions que defineixen (en la gran majoria de nosaltres) el nostre dia a dia, la nostra persona.

Arribats aquest punt la primera qüestió que em genero és la següent.

¿Cap a on deriva tot aquesta inèrcia negativa d'antropització?

Josep Pla a "Totes els pobles, viles i ciutats..." ens traça el camí.

Es pot fàcilment imaginar el creixement a gran escala d'aquestes poblacions –d'un d'aquests pobles. Si ho feu, el nucli que apareixerà al vostre pensament serà exactament com l'actual Barcelona. Barcelona té la constitució bàsica típica d'un poble del Maresme. La riera de Barcelona és la Rambla. No hi ha cap raó que s'oposi que un d'aquests pobles arribi a ser, amb el temps, el que es Barcelona. En realitat Barcelona és el poble del Maresme que té més habitants –alguns més que Mataró, simplement. Barcelona és la capital del Maresme. Barcelona, per les seves dimensions, és una ciutat a part, però Barcelona no ha sigut mai una comarca a part.

Considerant-ho, té sentit el plantejament que Josep Pla fa i significa, per tant, que es pot traçar un recorregut des del Maresme que coneixem fins al que podem imaginar-nos o el que sembla que s'esdevé.

La qüestió radica en com interferir o com frenar aquesta inèrcia involutiva.

És evident o seria irreal tant la reversió absoluta com la concepció de "tabula rassa" del territori en qüestió. Per aquest motiu considero que l'esforç s'ha de dipositar sobre un exercici de conscienciació que igualment forma part d'un procés.

Un procés amb una clara basant retrospectiva que recuperi les bases COevolutives indispensables per a l'articulació d'una nova cultura del territori.

Fig 67. Simulació del model reproductiu previst. Planimetria de pròpia elaboració.

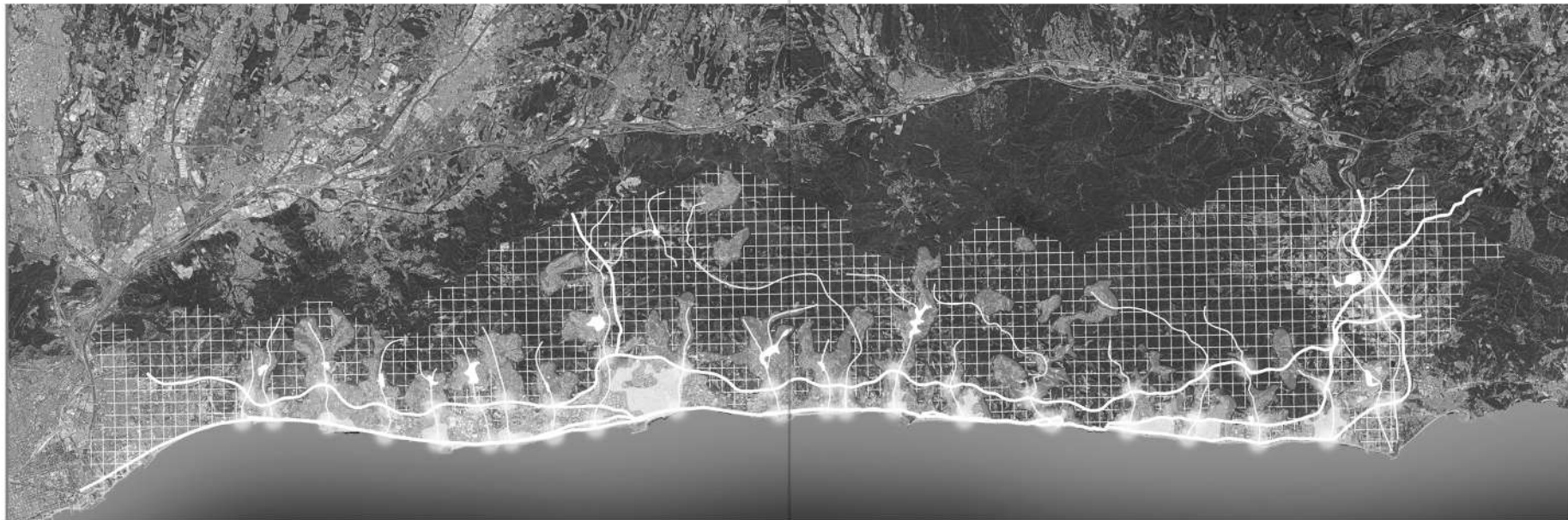

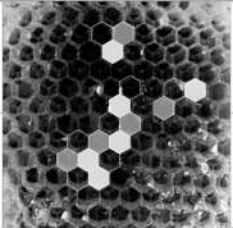

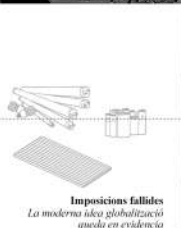

Fig.67

	Antropo	Antròpic				Antropització	
Animal	<p>2.500.000 aC</p> <p>Arquitectura vernàcula</p> <p>Supremacia anhelada Representació d'un anhel de superioritat</p> 	<p><i>"Incidir en actituds de la nostra espècie en relació amb el medi. Recuperar processos que en la associació home-naturalesa han generat cicles vitals capaços de regenerar-se i prolongar-se en el temps. La valoració de diferents especificitats i recursos locals en relació a la globalitat, és un primer pas per intentar projectar una estratègia de coexistència en harmonia amb el medi."</i> Gironès, Toni.</p>			 <p>Perfecció ≠ antropització Materialització d'una excel·lència innata, no antròpica</p> 	Humilitat	
Nòmada	<p>3.300 aC</p> 	<p>Conquesta</p> <p>Resquícies enginyoses Festigis d'Justícia</p> 	<p>Superposició</p> <p>Produccions no intrusives Construccions que aprofiten les condicions de l'espai: materials, tècniques, emplaçament...</p> <p>Adaptacions territorials Capacitat d'entendre el lloc que s'ocupa</p>		<p>Domini</p> <p>Produint en l'obsolet Recuperant espais que hem convertit en residuats</p> 	Eginy	
Sedentari	<p>4768C</p> <p>Pietro Laureano</p> <p>Juhani Pallasmaa</p>					<p>Bernard Rudofsky</p> <p>Ian L. McHarg</p> <p>Plànol evolutiu del Maresme Previsió del desenvolupament previst de la comarca</p>	Treball Energia
Culte	<p>s. XV</p> 	<p>Impermeabilitat</p> <p>La Masia La viva imatge de la tradició</p> 	<p>Abús</p> <p>Picnic al parking Aristocràcia dins un entorn degradat</p> 	<p>Disputes persistents Situacions i problemàtiques amb les quals encara avui lludim</p>	<p>Explotació</p> <p>Dinàmiques auto-destructives Evolució automotilant</p> 	Economia	
Antropocèntric	<p>s. XVIII</p> <p>Imposicions fallides La moderna ikeu globalització queda en evidència</p>		<p><i>"Es pot fàcilment imaginar el creixement a gran escala d'aquestes poblacions -d'un d'aquests pobles. Si ho feu, el nucli que apareixerà al vostre pensament serà exactament com l'actual Barcelona. Barcelona té la constitució bàsica típica d'un poble del Maresme. La riera de Barcelona és la Rambla. No hi ha cap raó que s'oposi que un d'aquests pobles arribi a ésser, amb el temps, el que es Barcelona. En realitat Barcelona és el poble de El Maresme que té més habitants -alguns més que Mataró, simplement. Barcelona és la capital del Maresme. Barcelona, per les seves dimensions, és una ciutat a part, però Barcelona no ha mai una comarca a part."</i> Pla, Josep.</p>		 <p>Arquitectura de la forma</p> <p>STOP antròpic Es l'hora d'un canvi de paradigma</p>	Supremacia	

2. Projectar com reinterpretar

*“Les últimes investigacions en el camp de la biologia demostren que els organismes sobreviuen a base de processos de simbiosi i aliança.
Les espècies complexes no han evolucionat destruint-se sinó sumant els seus diferents caràcters.
Les espècies NO EVOLUCIONAN, sinó que COEVOLUCIONAN.
A l'espècie humana i al llarg de la seva història, han estat precisament les comunitats que han après a optimitzar els recursos les que han tingut un recorregut més llarg.” Laureano (2013, p.3)*

2.1 Re-connexió, re-programació, re-energització, re-configuració

Sistema de reversió del fenomen de l'antropització

He anticipat que el model de regeneració territorial que proposo es basa en **dues etapes** que a la vegada són les que estructuraran aquest exercici.

La primera esdevé **l'analítica**, la tracto com un **procés de recuperació** que és el qual, majoritàriament, hem vist fins al moment. Una etapa a partir de la qual he detectat les bases del joc del territori (fent referència a la matriu biofísica), he relatat un procés d'antropització (amb el seguit d'etapes, punts d'inflexió i categories que el defineixen) i consegüentment construït un criteri sobre la bondat (pel que fa a la relació home-natura) d'aquesta "evolució". Per tant, un preàmbul on ja s'han insinuat els fonaments d'aquest joc que entenc com arquitectura.

A partir d'aquí enceto **la segona** etapa, la reinterpretació. Aquesta te com a **fonament la re-naturalització** a partir de la qual s'erigeixen **quatre pilars; la re-connexió, la re-programació, la re-energització i la re-configuració**. Tot plegat té com a finalitat la regeneració del territori en qüestió.

Re-naturalització

D'aquesta forma començo introduint el concepte de renaturalització. Es tracta d'un terme que no he inclòs dins d'aquest procés de recuperació del paisatge. Això és degut al fet que contemplo la **naturalesa com allò innat** i com a tal, com **quelcom no reproduïble per part de l'ésser humà**.

De fet, en l'actualitat, ens inflem a fer referència a conceptes com; naturalitzar, ecologia, "peatonalitzar", etc. L'abús d'aquests termes sobretot des dels vessants polítics fa que fins i tot els veiem com conceptes inversemblants, divulgatius, propagandístics... Un pensament que, a més, concep el verd com un complement i creu que la seva instauració radica únicament en l'acció de plantar una espècie vegetal autòctona en un metre quadrat de terra o, amb sort, en un parc (en sòls que probablement ja no tenen ni les mateixes propietats originàries).

Però cal entendre que aquesta naturalització esdevé també **mitjà que articula un recorregut que té com a objectiu la recuperació de la mateixa natura**, entesa com a **ens que prové del passat, pertany al present i es projecta cap al futur**.

Estableixo, per tant, un sistema basat en quatre estadis interrelacionats a partir del qual es catalitza aquesta biofilia i renaturalització.

Fig.41

Re-connexió

He crescut amb la concepció de ciutat com a ens autònom a l'entorn on s'ubica. Un ens que s'estén en forma de taca d'oli superposant-se als espais naturals exteriors. Aquest escampi clausura en el seu interior parcs i espais lliures que, a manera de bossa, queden desvinculats entre ells i amb el verd exterior.

Com bé sabem i hem pogut datar anteriorment (en el cas del Maresme), es tracta d'una desconnexió que troba en el trasbals de les cames al cotxe com a principal mitjà de transport el seu origen. En conseqüència, la connectivitat passa a entendre's a partir dels carrers que ens traslladen d'espai estàtic a espai estàtic.

I és que, a manera d'incís, entenc la nostra concepció (com la de la resta d'espècies) com el sumatori d'activitats que fem cada dia. Unes activitats que, cada cop més, queden vinculades amb grans desplaçaments i fluxos.

Aquesta forta desconnexió o desvinculació fa que en la majoria de ciutats persisteixi la percepció que es disposa de pocs espais lliures. Tanmateix, i sense anar-nos-en més lluny, l'àrea metropolitana de Barcelona disposa del voltant d'un 52% d'espais lliures. Es tracta d'una dada sorprenent i que posa en evidència que la problemàtica radica en la desconnexió o en el canvi de percepció de la connexió mencionat.

Així doncs, considero que la clau de la qüestió i de l'arquitectura que vull propiciar radica en el **tractament dels límits** entre aquests espais impermeables. Els que anomeno els **"no lloc", espais a cavall entre**. Hem d'assolir la **fusió entre la ciutat i la naturalesa** mitjançant la gestió i l'articulació de la transició entre aquestes zones compactes que volem "mixificar" i aquests espais naturals que es volen potenciar.

El projecte del **Museu del Clima** d'Antoni Gironès a Lleida s'instaura com a **element mediador entre tres alçades que generen aquesta percepció de límit**.

Per altra banda, **Mpavilion** de Carme Pinós a Melbourne, Austràlia ens proposa un repte **complicat** que és el de **percebre el límit entre l'entorn i la mateixa edificació**. Un joc d'adaptació al lloc que, de la mateixa forma, es reproduceix a l'**Hotel Son Brull** a Mallorca i al **Parc Cementiri d'Igualada** ambdós també de Carme Pinós.

La **Casa de platja a ses Oliveres**, també d'Antoni Gironès a Cadaqués, ens descriu una intervenció, l'esforç de la qual es disposa en el **difuminat entre els límits** entre l'edificació i el suport mitjançant l'adaptació a les seves terrasses.

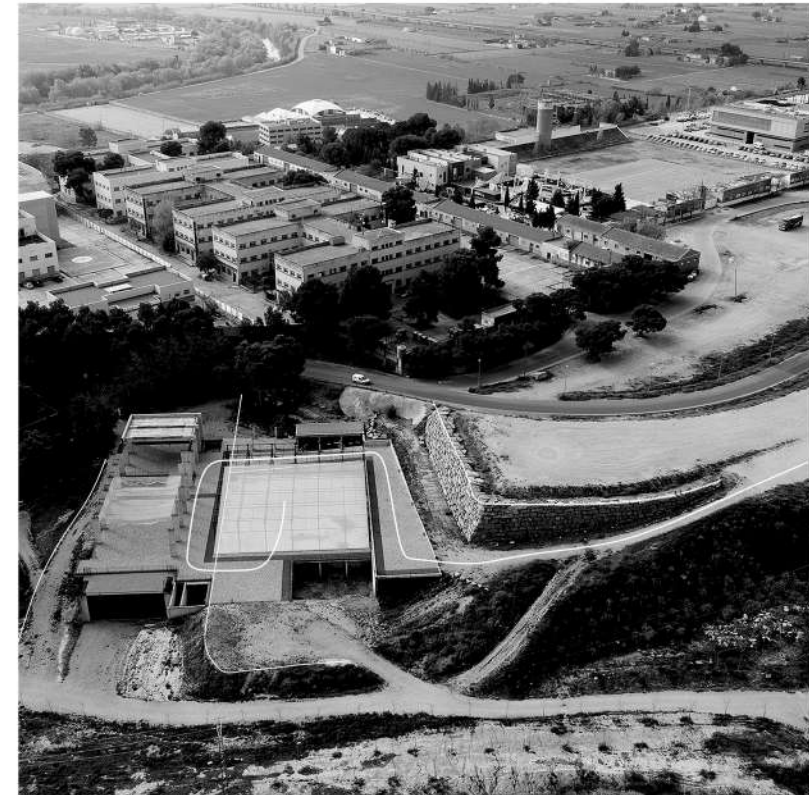

Fig.38

Re-programació

Arribats, a aquest punt, de la mà amb l'actitud descrita, és important recalcar que no podem tractar aquests espais verds des de la modesta conservació. Se'ls hi ha de **donar ús, fer-los productius**. Cal que aquests **espais passin a formar part del dia a dia del ciutadà** i, per tant, de la seva pròpia noció. **Espais productius de vida.**

Així doncs, propicio la **recuperació de sistemes productius tradicionals**. Generalment, sistemes agrícoles locals (que qualsevol paisatge, en algun moment, ha tingut i són fruit d'una cuidada comprensió de l'entorn) que permeten reafiorar els processos naturals del lloc d'una forma espontània. La **productivitat com a catalitzador de la recuperació de la infraestructura verda**.

D'aquesta forma reproduceix aquesta visió del passat que compren el paisatge que configura la infraestructura del verd com aquell espai on es produeix tot allò que requerim.

En aquest sentit el projecte de **Recuperació del sistema de reg a les hortes termals de Cíclica a Caldes de Montbui** esdevé un clar exemple. **L'exercici s'articula a partir de la recuperació d'una activitat, una tradició local** que exerceix de clar catalitzador per a la regeneració de l'àmbit.

Fig.47

Re-energització

Una producció que no es basa única i exclusivament en la generació alimentària sinó també en l'energètica. Entén el metabolisme de la matriu biofísica del territori i estableix una relació simbiòtica.

Per tant, reflecteix una sistematització que **en lloc d'intercedir en el tancament dels cicles del medi on s'instaura, passa a contribuir-hi**. Una sistematització que sí que **intercedeix en la globalitat i les escales macro** i troba en el que és **local un argument**.

El projecte de **Restauració paisatgística del dipòsit controlat de la vall d'en Joan de Batlleiroig** al parc natural del Garraf, a Gavà transforma la concepció d'un lloc marginat i residual que tendeix a oposar-se al desenvolupament del seu entorn més immediat. El converteixen en un **espai digestor que contribueix en el metabolisme del territori** i en el tancament dels seus cicles.

Igualment, Batlleiroig ens presenta a la **Riera de Sant Climent** un exercici que no s'oposa a la naturalesa de les rieres mitjançant el seu soterrament sinó que **gestiona l'espai adjacent** per tal que aquest metabolisme autòcton no suposi un perill.

Fig.40

Re-configuració

Es defineixen espais verds, fluids i porosos. Paisatges on es produeix una **macla d'usos** i que troben en l'**encreuament de dinàmiques espais d'intercanvi i de relació**, no pas de confrontació.

Per tant **espais inclusius i de simbiosi entre diferents col·lectius**.

El projecte de **Restauració mediambiental del riu Llobregat** de Batlleiroig recupera unes **dinàmiques** que es consideraven ja avui obsoletes, infestes i inclús perilloses i proposa la seva mixtura amb altres rutines com l'esport, la desconexió, l'esbarjo...

De la mateixa forma el projecte **Banyoles Old Town Public Space** de Mias Arquitectes i el projecte de **recuperació del torrent de Vallaradís** a Terrassa recuperen per a la ciutat agents que per inèrcies involutives es concebien en l'actualitat com riscos o amenaces per a la societat. Així doncs, **re afloren recursos que van constituir vectors d'ordenació territorial**.

Amb tota aquesta sistematització **defineixo** (o recupero) **l'arquitectura del sentit comú**. Una arquitectura que teixeix un diàleg amb les capacitats i habilitats intrínseques i innates de les arquitectures vernacles de cada lloc recuperant la infraestructura del verd com a motor de l'ordenació territorial.

Per tant, una arquitectura que forma part d'aquesta natura que prové del passat, pertany al present i es projecta cap al futur.

Una arquitectura que ens **retorna nocions** extraviades.

La **noció d'estructura**, suplantada fa temps per la jerarquia i la superposició.

La **noció de temporalitat**, que tan bé reflecteix la natura (entès com a vector temporal) i que, com a tal, ha de **constituir part del procés de projectar** (entendre els mateixos processos del projecte com a part d'aquest)

La **noció d'escala** que ha de **situar en l'enclavament local l'agent capitalitzador del mateix projecte**.

Una arquitectura que recupera el fil d'un relat i que té una visió de ciutat més propera a la **idea de ciutat medieval** que als models urbanístics posteriors amb aquesta tendència més formal. M'interessen **espais articulats, traçats que recordin, racons amb anècdotes, moviments que vibrin, vistes que insinuïn nous paisatges**.

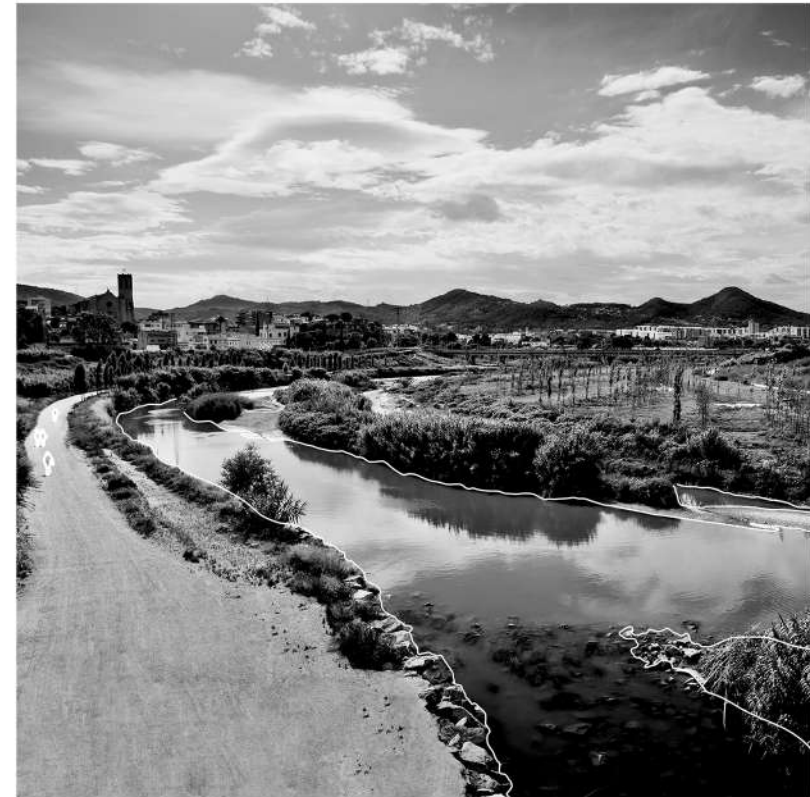

Fig.42

2.2 El Masnou, vers un model de gestió
Blue Dead Lines. Projecte de regeneració municipal

Fig 68. *Precepte del projecte.* Fotomuntatge de pròpia elaboració.

Reprement el **model degeneratiu** que situa a **Barcelona en l'horitzó** de l'evolució de les poblacions de la comarca del Maresme ubiquem el **context del municipi del Masnou**.

S'han descrit unes **tendències involutives** que són fruit d'un procés de globalització que situa al final del **segle XVIII** el seu **punt àlgid** i que, resumidament, es tradueix en un degoteig que **desemboca en la impermeabilització** (en sentit metafòric i també literal) de la comarca. Una desvinculació del territori (i les conseqüències que aquest fet comporta) que és directament extrapolable al municipi del Masnou.

Aquest canvi de paradigma que afecta de forma directa als diferents besants de la nostra condició (social, econòmica...) presenta una **component clarament longitudinal** que es **materialitza a partir del traçat de la infraestructura de transport** (on cal destacar l'N-II, l'R1 i la C-32) i que **trenca de forma directa amb la lectura de la matriu biofísica del territori**.

De la mateixa forma que anteriorment hem acotat l'enclavament territorial de la comarca del Maresme, la matriu biofísica del **Masnou no es pot concebre sense els territoris dels municipis de Teià i Alella**. Igualment, la seva orografia i el seu sistema hídric són factors capitals per a la lectura del territori.

Inicialment, les rieres varen ser adoptades **com a font de recursos** (s'utilitzava l'aigua que descendia puntualment per aquests traçats pel rec dels cultius de la zona), **nexes** (elements d'unió entre el sistema muntanyós i el mar i conseqüentment les poblacions costaneres i les de muntanya), i **espais de socialització** (esdevenien la rambla del poble, un element de cohesió i costura del territori). El **vessament sociocultural descrit procedeix al seu soterrament** (al voltant del 1980) i a la seva **sessió al vehicle privat, transformant la seva concepció en frontera, cicatriu del territori**.

Així doncs, es fa evident (tal com s'ha descrit anteriorment) que el **centre de gravetat** de la qüestió radica en les seves **rieres**.

I és precisament en aquest punt on considero adient mencionar que el cas d'estudi que presento com a tal no és nou per mi. De fet, he tingut l'oportunitat d'abordar-lo en algun taller de la universitat en el qual per qüestions de temps i probablement de maduresa no he assolit resultats del tot satisfactoris a nivell personal.

I això ha fet que mai no l'hagi enretirat totalment del meu pensament.

Si bé és cert que ja mostrava aquest caràcter nostàlgic i retrospectiu l'enfocava més aviat com un exercici de puntillisme que mirava de solucionar problemàtiques puntuals en llocs concrets.

El fet d'enfocar la mirada cap a les rieres i traslladar en la reconexió amb el territori aquest argument articulador del projecte va generar en mi un sentiment d'unitat que m'ha permès l'aprofundiment i la concreció de l'exercici.

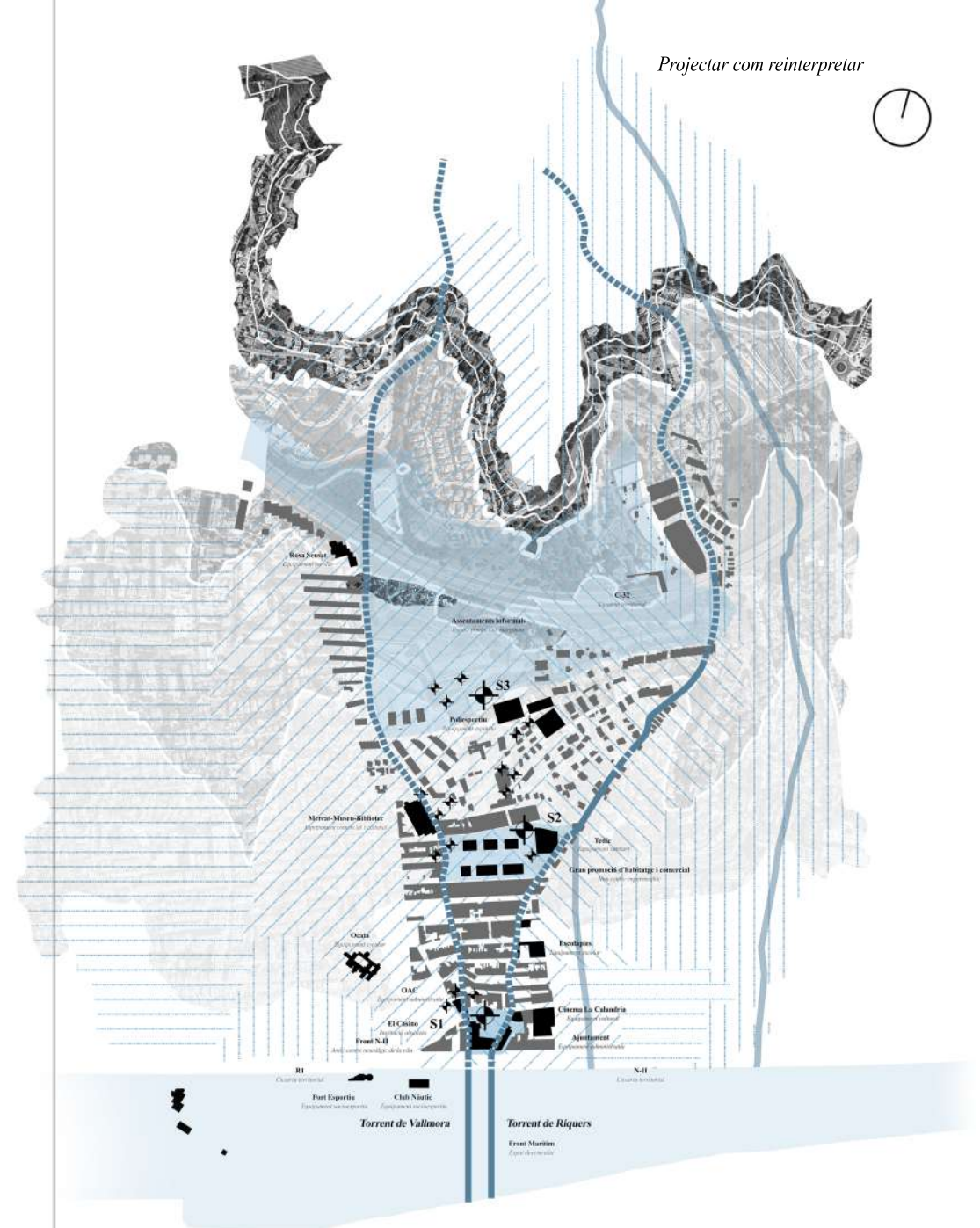

Fig 69. Anàlisi de l'àmbit d'actuació. Planimetria de pròpia elaboració.

Si som capaços de **reproduir els soterrats traçats del Torrent de Riquers i el Torrent de Vallmora** ens adonem que, paradoxalment, l'àmbit de treball adopta forma d'úter. Aquest espai, que inclou part del lineal nucli antic del Masnou, recull tot un seguit d'equipaments. **Equipaments** que sistemàticament s'han anat **traslladant a l'interior del territori per la confrontació que es generava amb la infraestructura de mobilitat ubicada a la costa**, on es situava el nucli del municipi. Entre aquests cal destacar, per una banda, la Calandria (petit cinema), Can Malet (centre multifuncional), el Club Nàutic, el Port Esportiu, l'Ajuntament i sobretot el Casino com antigues peces de centralitat.

D'altra banda i en sentit ascendent situem les Escolàpies del Masnou (centre educatiu), el Trèdic (centre mèdic), el Mercat-biblioteca-museu municipal i el complex Poliesportiu del municipi.

Igualment, l'àmbit descrit recull **espais lliures** de diferent naturalesa que, sistemàticament, **van degradant la seva condició i així mateix el seu grau d'accessibilitat en funció que s'apropen al antic nucli-front marítim**.

Primerament, ens trobem amb l'extens **espai lliure que s'ubica entre l'actual avinguda de Cusí i Furtunet i el carrer Felip Pedrell**. Un espai totalment **abandonat per la fragmentació que genera el pas de la C-32** i que forma part dels municipis del Masnou i de Teià.

En sentit descendent descobrim la **Plaça Nova de les Dones del Tèxtil**, es tracta d'un espai en el qual s'ha apostat pel desenvolupament d'una gran promoció habitacional i comercial. Tot un projecte que, a manera de **satèl·lit** cau en un dels espais més densos del municipi i disposa una plaça que **anecdòticament traça algun espai no pavimentat**.

El tercer d'aquests espais lliures esdevé el **pati del Casino**. Es tracta d'una **institució privada en decadència**. El seu pati queda clausurat per alts murs que **el fan inaccessible pel ciutadà**. Un obstacle en la connexió de peces com l'Ajuntament i l'OAC.

L'últim espai lliure inclòs dins aquest rosari esdevé el **Front Marítim**. Si bé és cert que el fort desenvolupament industrial i la consegüent implantació de la infraestructura de mobilitat van perjudicar de forma directa el front del municipi i de retruc al Casino, l'afectació que suposa pel front marítim és devastadora. La implantació d'aquests **traçats viaris i ferroviaris** i el constant augment de la seva secció van **desvinculant sistemàticament un espai al qual només es pot accedir a partir d'estrets, insalubres i insegurs passos subterranis** i el quals pràcticament no conserven re de la seva pròpia condició.

Aquestes últimes esmenes evidencien que el municipi del Masnou disposa d'un percentatge considerable d'**espais lliures**, concretament **1,98km²** o cosa que és el mateix, el **59%** del seu sòl. Tot i la bondat de la dada, la **percepció** que es té d'aquests espais és **totalment oposada**. Aquest fet és **degut primerament als atributs** que els defineixen i a què **la connexió** que hi ha entre aquests és pràcticament inexistent.

D'aquesta forma definim l'àmbit de treball com un enclavament sense història ni identitat, un mosaic impermeable i indiscriminadament fraccionat.

El projecte es basa en la recuperació d'un relat transversal que entén les rieres com condició intrínseca de l'àmbit i les converteix en el motor d'ordenació del territori. Aquests traçats recuperats recullen el testimoni d'una topografia que convida a relacionar, a connectar i que a manera de meandre va involucrant i recollint els diferents espais mencionats.

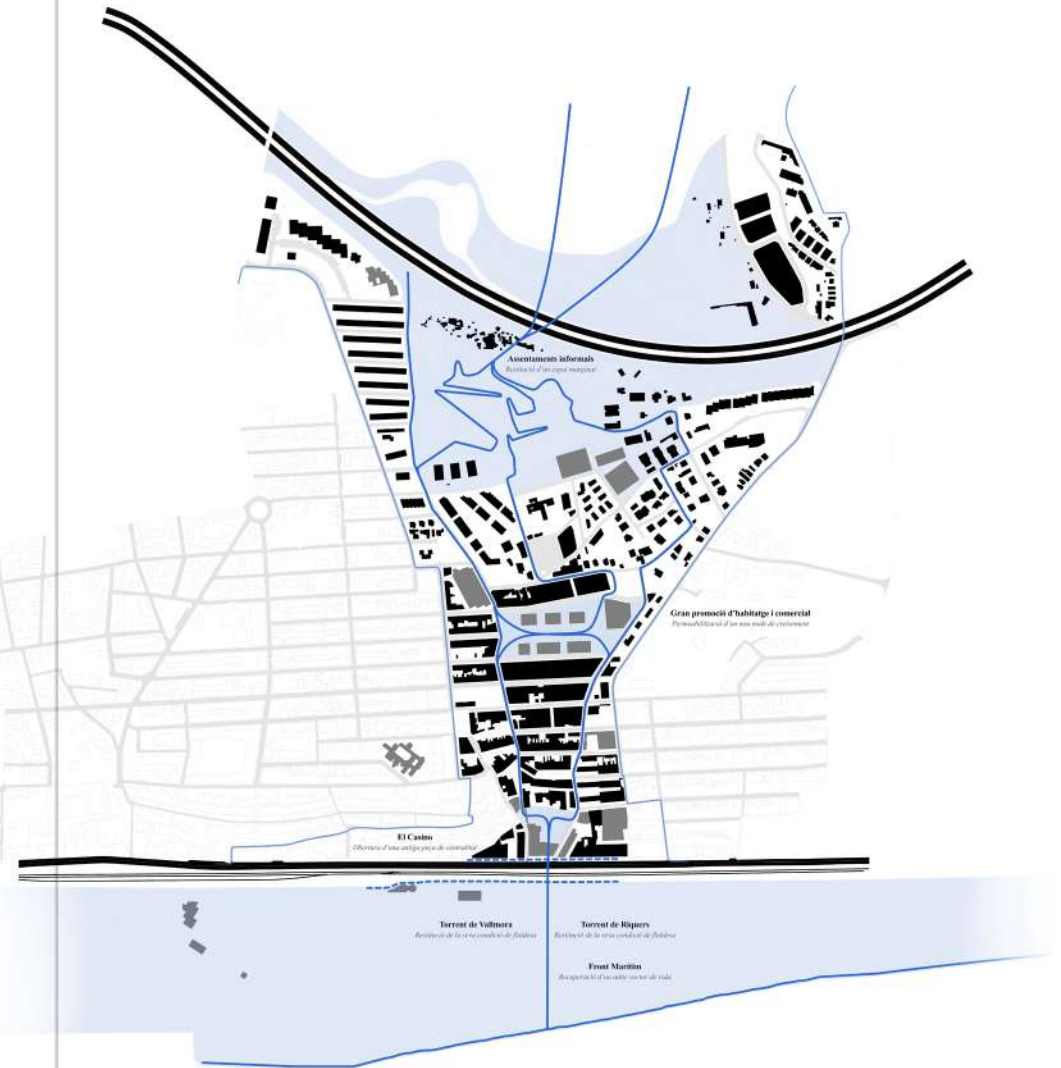
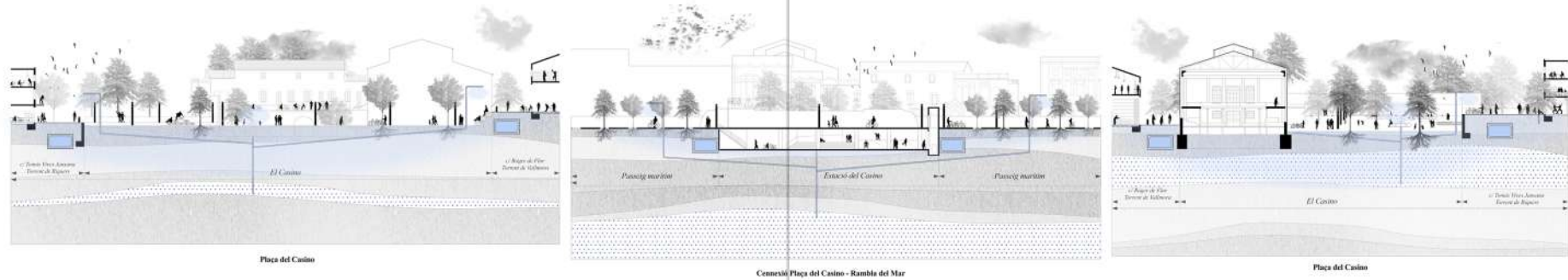

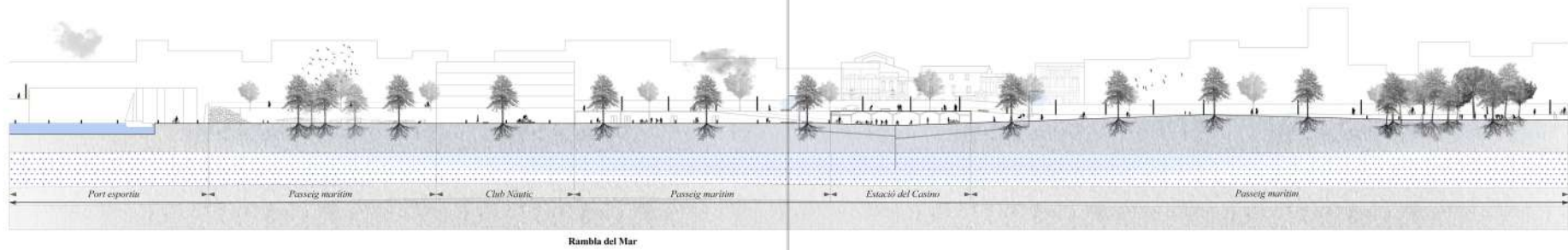
Fig 70. Estratègia d'actuació. Planimetria de pròpia elaboració.

Fig 71. Planta general de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

E/1.1.000

E/1.1.500

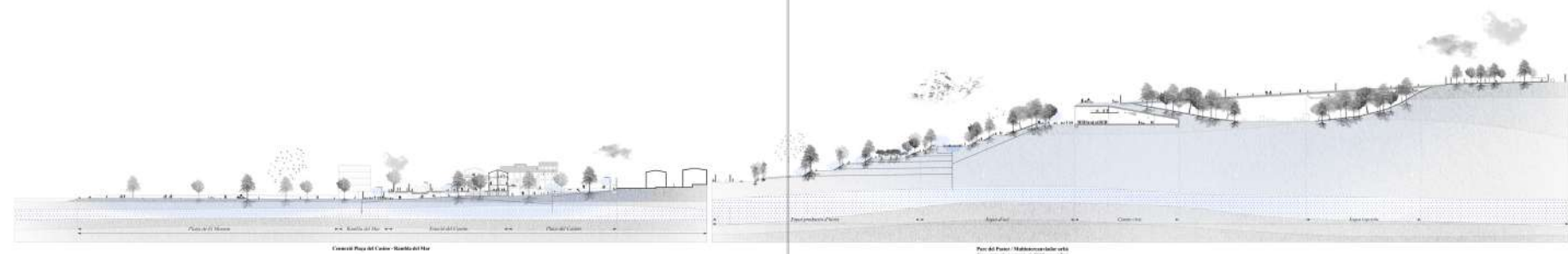

Fig 72, 73, 74, 75, 76 i 77. Seccions de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

E/1.5000

Així doncs (recuperant la metàfora formal de l'úter) es concep aquest exercici com un projecte de **gestió**:

Primerament i com a preàmbul personal, de gestió de la mateixa **noció de projecte**. Fug de la concepció de projectar com sumar o augmentar i és que l'exercici pràcticament no crea nous espais lliures, es dedica a la **reinterpretació** d'aquests (valors, oportunitats...) i al **tractament dels seus límits**.

Mobilitat (*re-connexió*)

Es gestiona una mobilitat extremadament jerarquizada i monopolitzada pel vehicle privat, rodat.

El projecte troba en la qüestió de la **mobilitat** un dels **punts claus**. Proporciona una **connexió per als vianants** entre els municipis de **Teià i el Masnou** inexistents fins al moment i que queda inclosa dins d'una nova **relació fluida** i més amable entre el **sistema muntanyós i el front marítim**.

La "**peatonalització**" de l'àmbit en qüestió requereix una **reestructuració minuciosa de la xarxa de vies del municipi**. De la mateixa forma **reforço un sistema de mobilitat sostenible, accessible i eficient**.

Ubico **dos nodes-intercanviadors de mobilitat** situats a la part superior del **Parc de Vallmora i al pas inferior del Casino**. Aquests **receptionen fluxos de mobilitat a escala comarcal i els digereixen** distribuint-los **transversalment**. Així doncs, entre aquests dos "hot-spots" traço itineraris per bicis i patinets, busos i taxis amb una alta afluència.

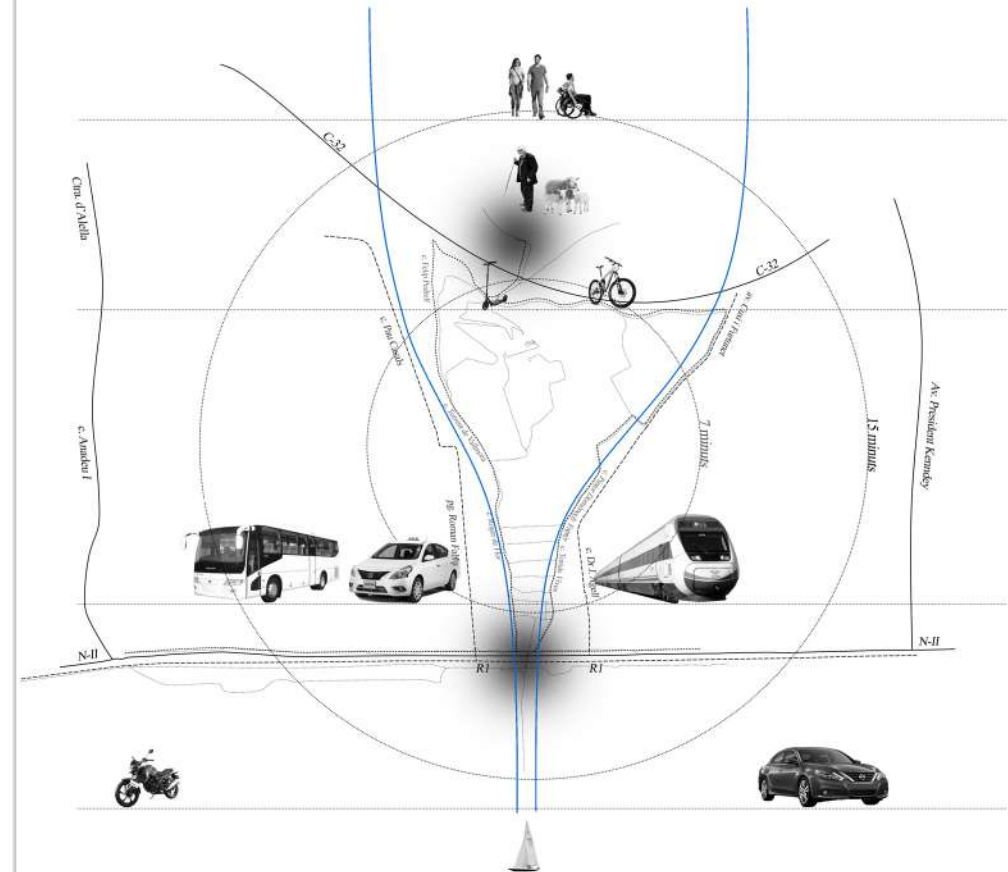

Fig 78. Diagrama de mobilitat de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

Programàtica (re-programació)

Actuo amb la premissa que el projecte esdevingui un exercici de connexió entre la muntanya i el mar. Una connexió que no l'entenc únicament com a tal sinó que es produeix amb la gestió del mateix programa. **L'ús per incentivar el recórrer.** D'aquesta forma el programa macla diferents usos que et traslladen en el territori. Un territori en el qual diferenciem **quatre fites principals; el Parc del Pastor, la Plaça de les Dones del Tèxtil, la Plaça del Casino i la Rambla del Mar.** Aquestes queden vinculades amb els traçats del **Torrent de Riquers i el Torrent de Vallmora.**

Torrent de Riquers i Torrent de Vallmora

Restitució de la seva condició de fluïdesa

Procedeixo a la recuperació d'aquests traçats restablint la seva funció de rambla. **Recupero** aquestes vies **per als vianants a partir de la reestructuració dels carrers confrontants** i la reserva de pas per a veïns i serveis indispensables. Donada la densificació de l'àmbit que les envolta, conservo la canalització que les conté, però incorporo espais permeables de **SUDS**. Aquests a més de ser espais de drenatge sostenible (per tota l'aigua que circula pels carrers on la riera està soterrada), realitzen la **funció d'evidenciar la seva presència**. Una funció que s'accentua amb la incorporació d'un **mobiliari-aspersor** que t'acompanya durant tot el recorregut i aprofita l'aigua del freàtic proporcionant també un major grau de confort.

Parc del Pastor

Restitució d'un espai marginat

En l'àmbit, concretament en els espais més propers a la C-32, s'havien generat **ocupacions enginyoses que convertien en productiu un espai marginat** per les seves condicions acústiques.

Parlo de l'assentament de tot un entramat d'horts que s'articulen al voltant d'una antiga edificació – barraca de pastor. Aquest pastor octogenari (el qual recordo ja des que era petit), que probablement viu en un dels entorns més privilegiats del municipi, desenvolupa diàriament activitats del sector primari (conreu, pastura...) que **tenen un vincle directe amb el suport** on es desenvolupen. I és precisament per aquesta relació amb l'entorn que el dia a dia d'aquests agents tenen, tan diferent de les dinàmiques que anteriorment he descrit, que considero més que interessant el cas d'estudi. De fet, es tracta d'una casuística que en si mateix ja requeriria tot un exercici de reflexió profunda.

Tanmateix, em serveix per destacar que considero que **el coneixement de la particularitat, del detall, de l'anècdota esdevé fonamental** per la projecció del tipus d'arquitectura que vinc articulants. Una arquitectura que, precisament, posa el focus en la visió del que és local i no pas en la globalitat.

Concretament en l'exercici que m'ocupa no solament es **mantenen aquests assentaments i les seves traces** sinó que es reproduïen i ens **marquen un full de ruta per la regeneració del territori en qüestió.**

D'aquesta anotació tan important el nom del parc.

Aprofitant la topografia, es genera un **joc de plataformes**, relacionades mitjançant amples rampes, que intercalen espais productius, esportius i d'oci.

Concretament, es destinen **140.337m²** de sòl al **sistema productiu agrícola**, una superfície amb la qual es cobrirà prop del **80%** del **consum alimentari** dels tres municipis (Masnou, Teià i Alella). Aquesta superfície es gestiona mitjançant el sistema que anomeno com "banc de terres" a partir del qual es dur a terme un arrendament simbòlic del terreny a canvi del seu manteniment i la seva explotació.

També cal destacar la disposició d'una **xarxa d'embassaments** on es recull l'aigua de les rieres i l'escorrentia de diversos trams.

Parlem concretament de **937.146.579l**, o cosa que és el mateix, de la possibilitat de proporcionar al voltant del **70%** de **l'aigua requerida pel reg** dels espais públics del municipi del Masnou. Una quantitat que amb l'aportació dels recursos freàtics dels aquífers quedaria sobradament coberta.

Aquesta es tracta en els espais mencionats mitjançant processos de **fito depuració**.

Els itineraris mencionats conflueixen tots en el **centre de gestió i conscienciació de recursos naturals** que queda soterrat adaptant-se a la topografia. Aquest espai està **dedicat a la gestió dels recursos naturals** des del vessant pròpiament **administrativa** i de gestió fins al punt de vista de la conscienciació incorporant espais **expositius i didàctics**.

Enfront de la cicatriu que genera el pas de la C-32 dispo un **ecoducte** que, **adoptant les directrius dels cultius**, es postula com una **peça multi ús de transició** que connecta tot l'àmbit descrit amb un dels grans nodes de mobilitat, situat a la part superior del parc.

Plaça de les Dones del Tèxtil

“Permeabilització” d’un nou node de creixement

Tal com passa en el cas de les rieres ens trobem amb un espai impermeable, en aquest cas relativament nou. Procedeixo a la permeabilització d’aquest mitjançant l’**enretirament de gran part del paviment** i la **disposició de SUDS** pel drenatge sostenible d’aquestes grans superfícies impermeables (allà on l’aparcament soterrani ho permet).

Plaça del Casino

Restitució d’una antiga peça de centralitat

Procedeixo a l’**obertura del seu pati**. Es tracta d’un **gest simbiòtic** perquè, per una banda, fa **porós l’espai de cara al ciutadà** i, per altra banda, **aporta aflluència a una institució pràcticament obsoleta**. Genero una plaça de **sauló compactat** que té de teló de fons la mateixa institució i disposa un pendent molt suau, però continu que es prolonga fins a filtrar-se per sota propi Casino. En aquest punt comença el **pas subterrani que connecta amb el front marítim**. Un pas subterrani que simultàniament és **intercanviador de mobilitat i espai d’oci**.

Un itinerari que té com a alternativa el creuament de l’N-II i l’R1 que passen a tindre un **traçat més amable** mitjançant la **reducció de la seva secció i l’ajust de condicions** com la velocitat, entre d’altres.

Rambla del Mar

Recuperació d’un antic vector de vida

Incorporo un joc de nivells que s’estén longitudinalment i que m’ajuden a **teixir un front que involucra antigues peces de centralitat del poble** relacionades amb la condició del mar com el Club Nàutic i el Port Marítim, actualment desvinculades. S’incorporen també nous usos que estableixen una **transició més agradable fins al mar**.

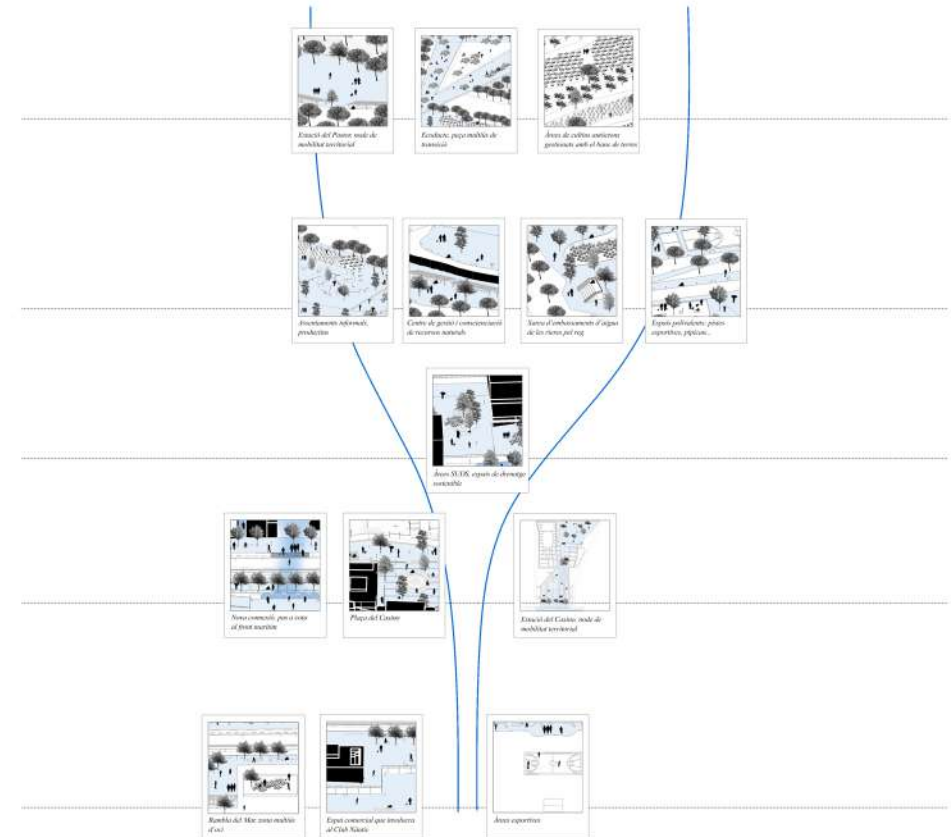

Fig 79. Digrama de la distribució programàtica. Planimetria de pròpia elaboració.

Mediambiental (re-energització)

Gestió d'un metabolisme ara inexistent com a tal.

Re introdueixo puntualment **cultius tradicionals i espècies vegetals autòctones** com a element catalitzador i de regeneració del territori.

Faig referència al terme "puntualment" perquè no es tracta d'un exercici de puntillisme on dispo el nombre exacte d'exemplars en el punt en què hi preveig concretament. Això esdevindria un exercici d'intent de calc del model natural que va existir-hi. Contràriament, condicio l'àmbit per a la reintroducció d'espècies animals autòctones encarregades d'aquesta part del projecte. De forma innata aquests intervenen en l'exercici de la pol·linització i conseqüent expansió dels sistemes naturals i alhora substitueixen l'ús de pesticides en ser depredadors de paràsits nocius. Uns agents que, en si mateix, també recupero mitjançant diverses tècniques.

Incorporo **"hotels" d'insectes**; es tracta d'uns volums paral·lelepèdics compartimentats continguts amb una xarxa metàl·lica que s'emplenen de matèria orgànica del lloc, com tronc, pinyes, etc. Proporcionen un espai protegit per a la reproducció d'espècies com l'abella solitària, libèl·lules, l'opilió i la formiga.

De la mateixa forma dispo parterres vegetals a partir dels quals es fomenta la reproducció d'espècies com la papallona i la marieta.

En l'altre extrem proposo un conveni amb el pastor de l'àmbit per tal que mitjançant la pastura de les seves ovelles es pugui dur a terme una gestió equilibrada de les espècies vegetals introduïdes.

Pel que fa a la flora, proposo un cultiu productiu que es compon de vinya a les zones més elevades i vinculades al sistema muntanyós i horticultura tradicional (enciams, tomàquets, cebes, patates, pebrot, albergínia...) i d'arbres fruiters (llimoners, tarongers...) als espais vinculats al Parc de Vallmora.

Dispo vegetació autòctona com el pi pinyoner als espais on busco una funció de protecció sobretot acústica, la seva pinassa propicia la generació d'un sotabosc que facilita aquest aïllament.

El pollancre, l'olm i l'àlber els emplaço als talussos que utilitzo per salvar el desnivell que la mateixa topografia del parc general. De fet, aprofito el seu arrelament com a sistema natural de cohesió de les terres. Aquestes mateixes espècies les estenc per les rieres colonitzant espais lliures i arribant fins a la Plaça del Casino.

Al front marítim col·loco principalment tamarius i suaeda vera donada la resistència que mostren front de la salinitat.

En les zones on no dispo pràcticament de profunditat per a l'arrelament dispo espècies de caràcter més aviat arbustiu: el bruc boal, el romaní, la brolla, l'esteperola i el bruc d'hivern.

Als cursos propiament de les rieres i als SUDS recupero espècies com el plomall, el jonc, "sauzgatillo", baladre, el lloret i el freixe de fulla petita, ja que tenen millor capacitat de resistència a l'erosió.

Pel que fa a les zones d'embassaments i als wetlands ubicats al Parc de Vallmora ubico espècies vegetals encarregades de la fito depuració d'aquests volums hídrics, principalment, lliri groc, jonc, jonc rodó, jonc fi, espadanya i canyís.

Amb tot això greixo una cadena tròfica que fa que recuperi espècies animals autòctones com: el toixó, el porc senglar, el conill, la llebre l'eriçó, el ratolí de bosc, la ratapinyada, la perdiu, el pardal, la puput, el tudó, el mussol, el gaig, la cogullada, el pit-roig, el pinsà, l'ànec de coll verd, la polla d'aigua, el cabusset, el gripau, el tòtil la salamandra, el dragó i la serp verda a les zones més elevades i frondoses i el gavià vulgar, el gavià argentat, el xatrac, el pagell, el roger, el marbre, el cranc de roca, el tomàquet de mar, la garota de mar, el musclo, l'escopinya de gallet i la pegellida a les zones vinculades al front marítim.

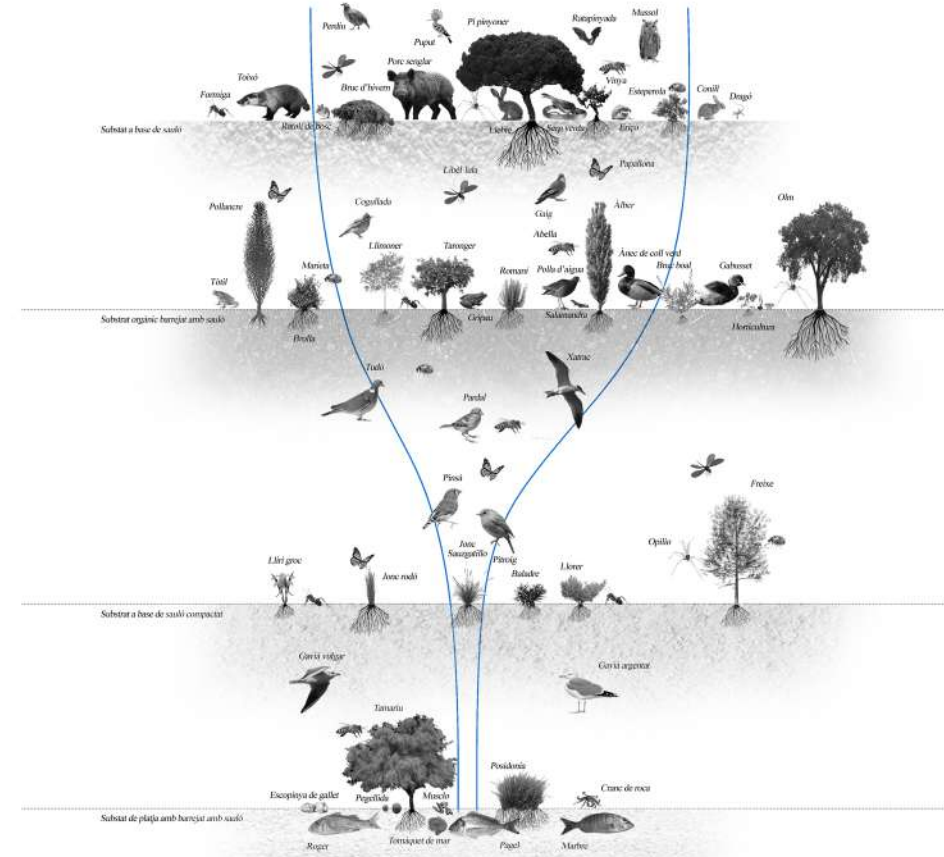

Fig 80. Diagrama del metabolisme de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

Històrica (re-configuració)

Tot plegat ens descriu **un gest** que té com a atributs **la recuperació del verd, la fluïdesa i la porositat**.

Parlem del **restabliment d'un equilibri mediambiental indispensable que desencadena**, per si sol, tot un seguit de **beneficis** que **repercuteixen** de forma molt positiva en **l'habitabilitat del lloc** i, per tant, en la nostra qualitat de vida.

Per tant, un gest que **ens retorna:**

Espais de relació i intercanvi per a les persones.

Sinergies i relacions inclusives i plurals.

Indrets saludables i amb identitat.

En definitiva la recuperació d'una **condició de lloc perduda** per la desvinculació amb la història de la localitat i **que en si mateix porta adherides determinades costums i actituds vernacles amb els criteris i valors que les fonamenten**.

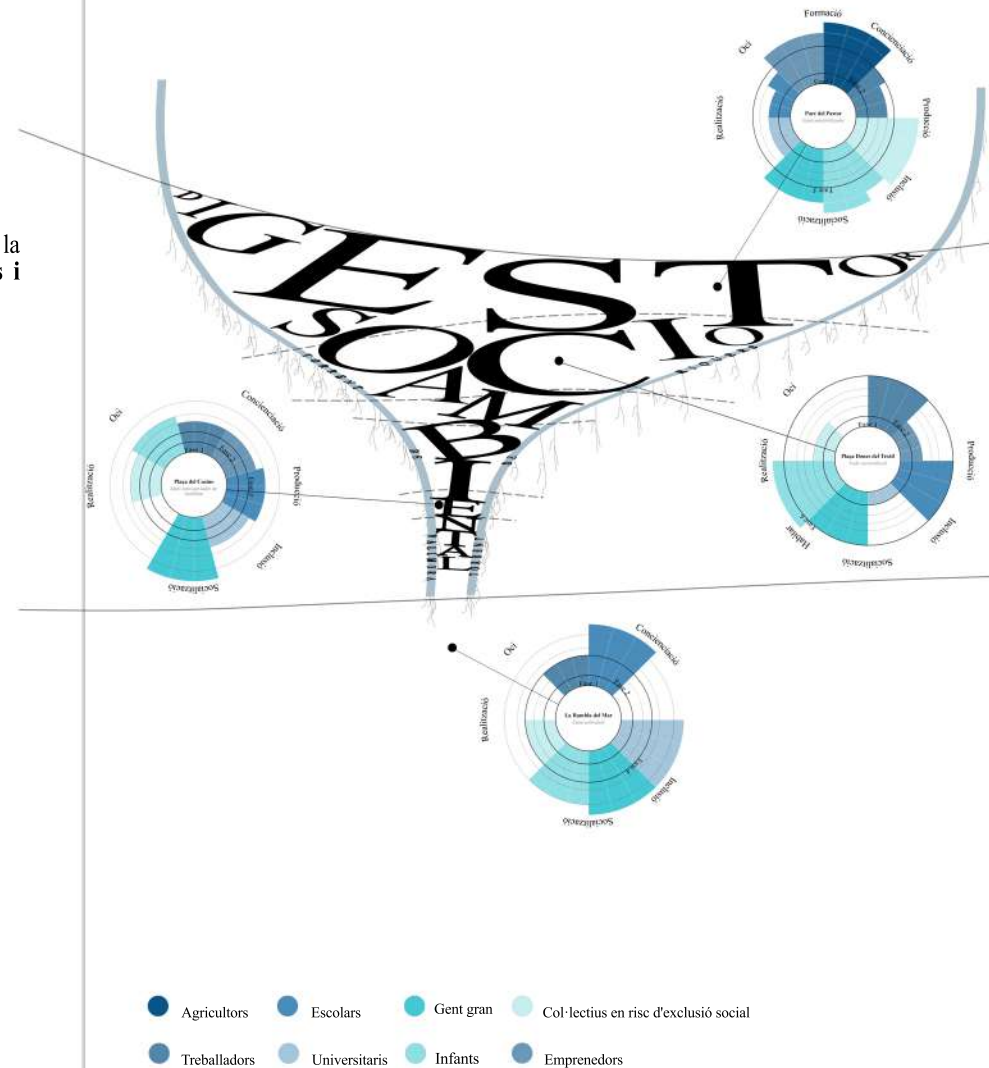

Fig 81. Sociograma de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

Repercussió

Gestió també de les bases d'actuació per a la **resolució d'una casuística que es repeteix sistemàticament** al llarg del territori del Maresme. Promou no precisament l'acte d'extrapolació (perquè cada territori és únic) d'un model sinó les **directrius pedagògiques d'una nova cultura del territori que fonamenten aquest tipus d'intervencions.**

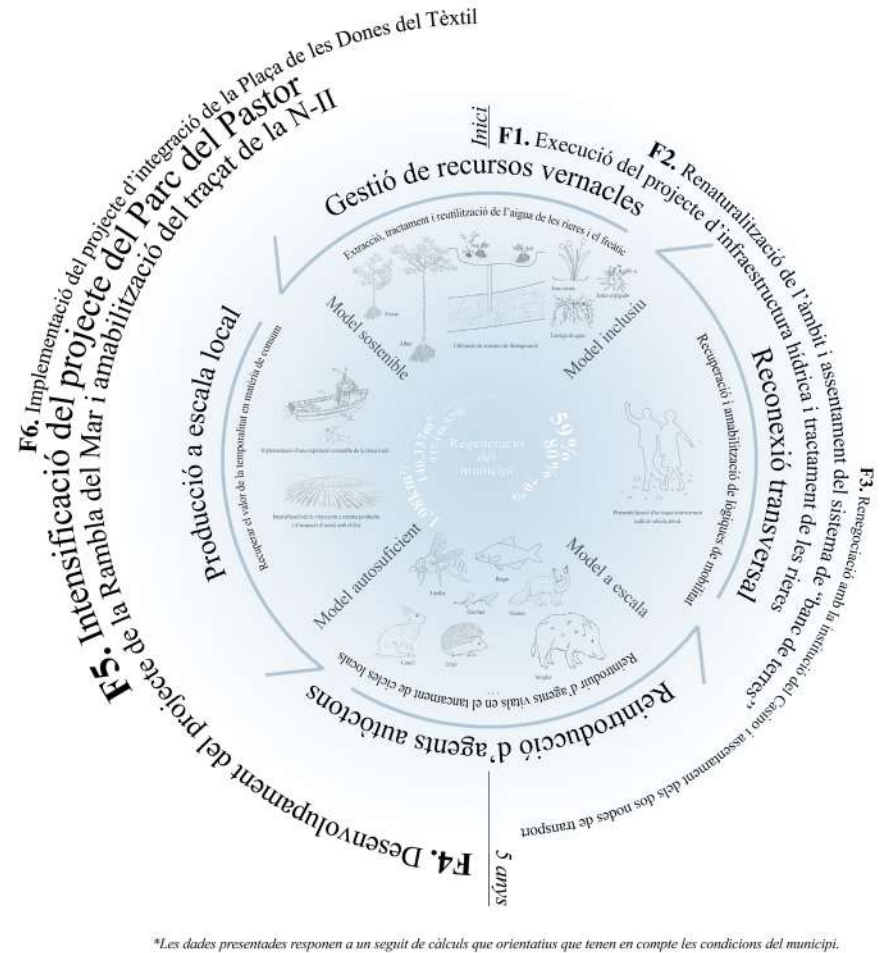

Fig 82. Diagrama de desenvolupament de la intervenció amb cronograma. Planimetria de pròpia elaboració.

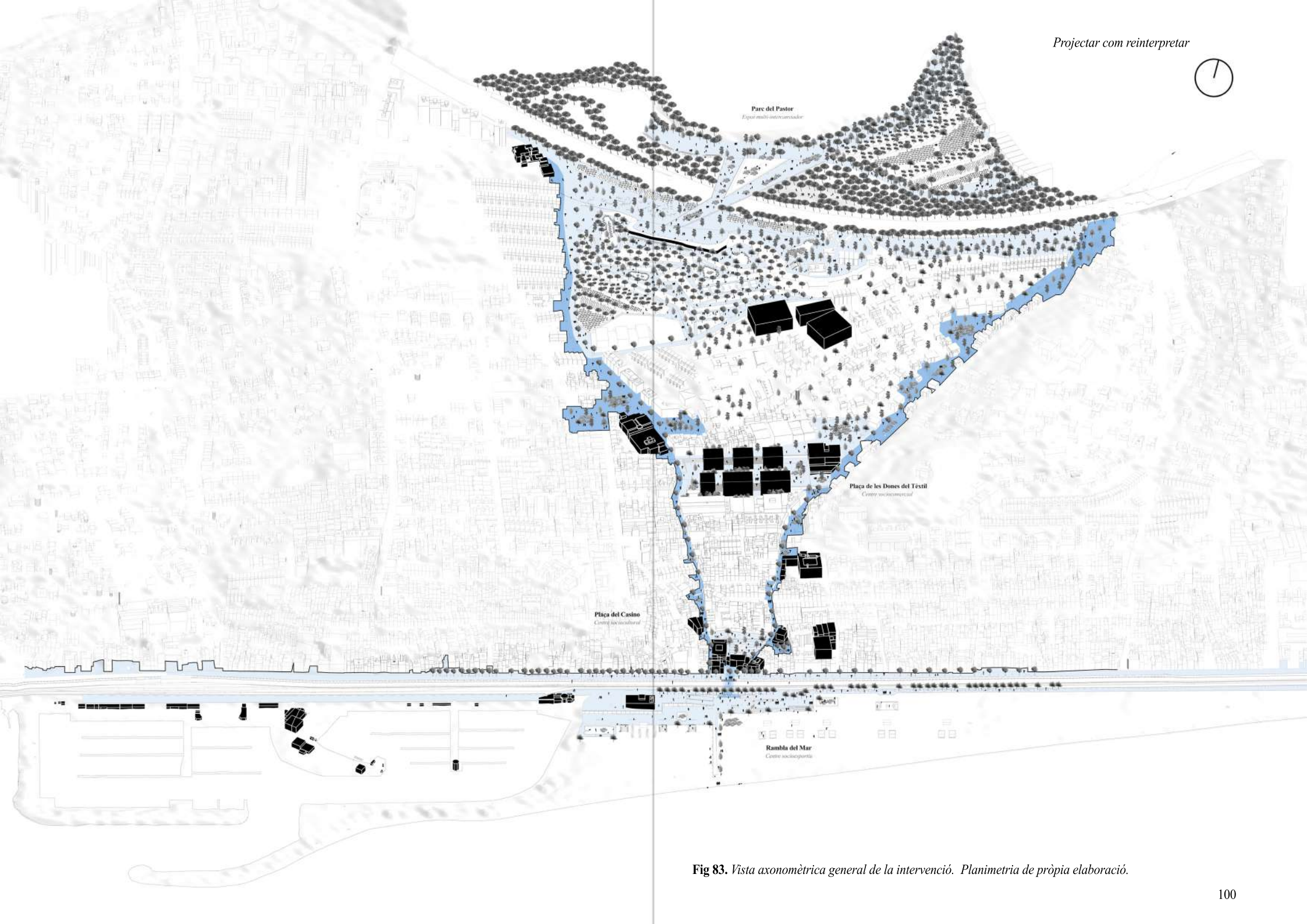

Fig 83. Vista axonomètrica general de la intervenció. Planimetria de pròpia elaboració.

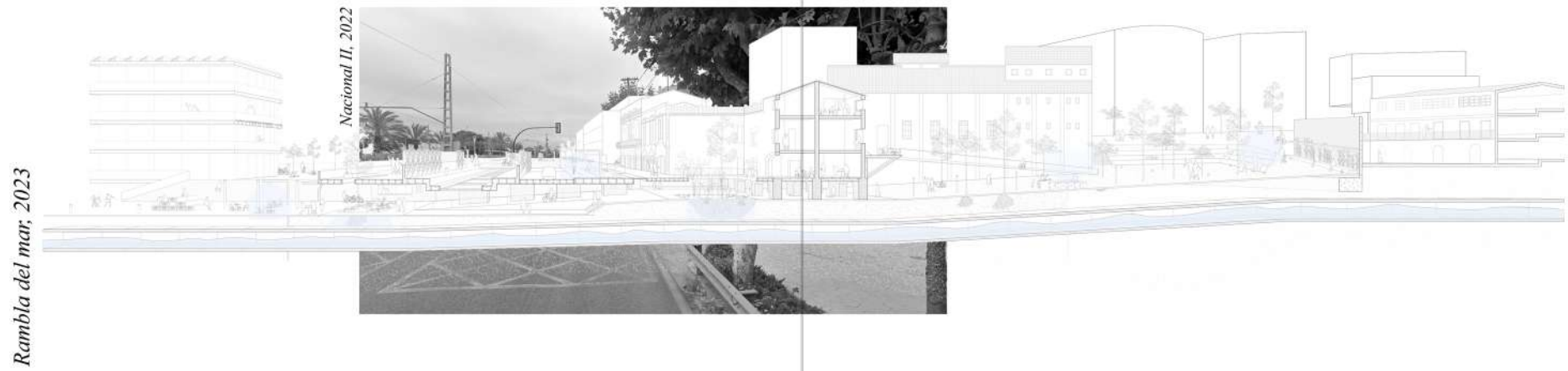

Fig 84. Secció fugada de connexió de la Plaça del Casino i la Rambla del Mar. Planimetria de pròpia elaboració.

RE-connexió

RE-programació

Antropocèntric

Arquitectura de la forma

Mimètic
Subtil unitió entre home i natura

“Las últimas investigaciones en el campo de la biología demostren que els organismes sobreviuen a base de processos de simbiosi i aliança. Las espècies complexes no han evolucionat destruint-se sinó sumant els seus diferents caràcters. Les espècies NO EVOLUCIONAN, sinó que COEVOLUCIONAN. A la espècie humana i al llarg de la seva historia, han estat precisament les comunitats que han après a optimitzar els recursos les que han tingut un recorregut més llarg.” Laureano, Pietro

Produccions no intrusives
Espais productius que s'integren al medi que ocupen

Aliança

Batlle i Roig

Equilibri

Hotel Son Brull
Adaptar-se a la topografia per formar part de l'entorn que ocupa

Equilibri

Toni Gironès

Sistema de pares de la riera de Sant Climent
Com un projecte que comprèn les condicions i s'adapta a elles, no les oculta

Simbiosi

Projecte de regeneració territoriala BDE
Plànol del projecte per a la recuperació del territori, la seva matriu

Binomi

Museu del clima
Com un projecte que s'adapta al seu entorn i a la seva condició de temporalitat

Arquitectura vernàcula

“Acabarem entenent que amb petits canvis en el paisatge i en la manera d'obtenir energia, viurem molt millor.” Batlle, Enric

Re-configuració

RE-energització

Culte

Sedentari

Nòmade

Animal

Supremacia

Economia

Treball Energia

Eginy

Humilitat

3. Memòria simbiòtica

“Acabarem entenent que amb petits canvis en el paisatge i en la manera d’obtenir energia, viurem molt millor.” Batlle, Enric

3. Memòria simbiòtica

A continuació presento una espècie de **catàleg** de diferents documents (fotografies, planimetries, pintures, referents...) que m'han despertat una **reflexió en la qüestió de l'antropització i les relacions** que s'estableixen entre espècies vegetals, animals i entre aquestes i el medi que ocupen.

Es tracta d'un **repositori**, majoritàriament **de pròpia elaboració**, que he anat generant sobretot durant el desenvolupament d'aquest treball però també al llarg del meu cicle docent. Recull imatges d'indrets molt diferents i així mateix, les seves condicions.

Algunes d'aquestes peces, juntament amb la reflexió que incorporen, queden vinculades, a manera d'annexos, a diferents estadis del treball per tal d'aprofundir en pensaments i reflexions.

M'agradaria destacar que més enllà d'aquesta funció d'esbargiment, ha estat una tasca que m'ha servit també per veure la importància que té el "recórrer" a l'hora de projectar.

Mimètic (01)

La imatge d'aquest nen sortint a la superfície de l'aigua estableix la metàfora més clara entre la vinculació, la relació, la simbiosi, el binomi home-natura.

Fig 01. *Mimètic.* Imatge presa de la presentació: *Topografies en el temps; l'experiència de l'arquitectura.* Edició pròpia.

Fig.01

Resquícies enginyoses (02)

La imatge d'aquest home esperant i resguardant-se del sol sota l'ombra d'aquest cartell m'aboca a la menció d'aquest enginy innat que és intrínsec també de la nostra essència.

Fig 02. *Resquícies enginyoses.* Imatge presa de la presentació: *Topografies en el temps; l'experiència de l'arquitectura.* Edició pròpia.

Fig.02

Pícnic al pàrquing (03)

La imatge d'aquestes dues dones dinant entre dos automòbils em desperta una doble reflexió. Per una banda, mostra la capacitat d'adaptació al medi que com a espècie tenim. Per altra banda, em porta a reflexionar sobre un model d'antropització que ha arribat a extrems preocupants.

Fig 03. *Pícnic al pàrquing.* Imatge presa de la presentació: *Topografies en el temps; l'experiència de l'arquitectura.* Edició pròpia.

Fig.03

La Masia (04)
Mont-roig del Camp

La pintura a l'oli de "La Masia" de Joan Miró em suggereix de forma totalment directa el concepte de tradició tal com s'ha anat interpretant en el treball. La Masia Catalana com a tal (cultura constructiva, estudi de l'emplaçament) però també com el conjunt de costums i activitats que els qui l'ocupen desenvolupen. Gestionen els recursos del lloc, domestiquen els animals, entenen l'entorn que ocupen i se n'aprofiten d'una forma equilibrada.

Fig 04. *La Masia*. Imatge disponible a: <<https://www.wikiart.org/es/joan-miro/la-masia-1921>>. Edició pròpia.

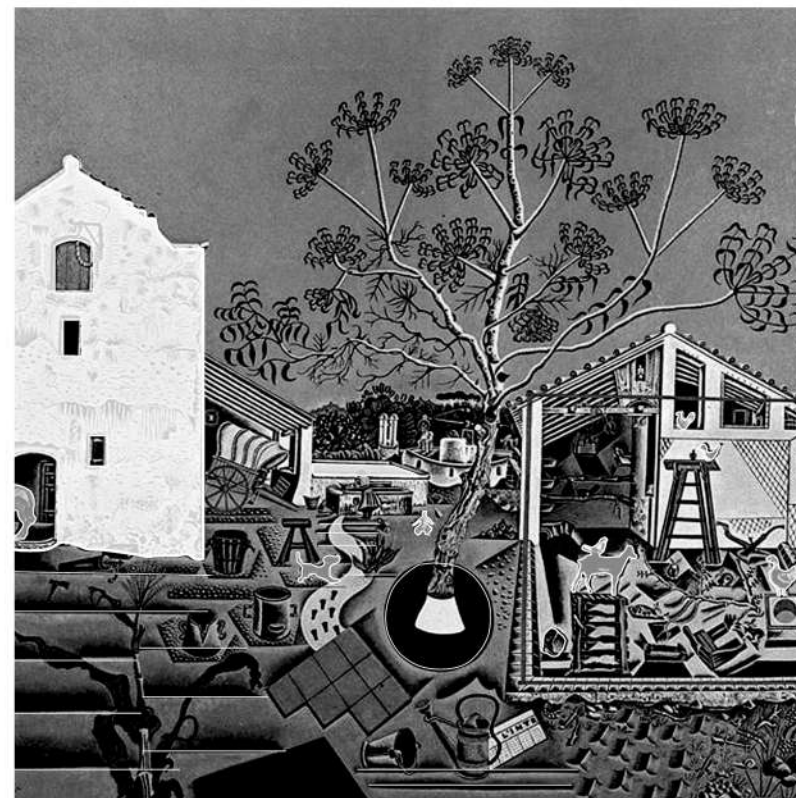

Fig.04

Arquitectura dels no arquitectes (05)

Australia

La imatge correspon a un gran tèrmit d'una espècie australiana de tèrmits. Si el traspasséssim a escala humana, aquest tèrmit tindria gairebé dos kilòmetres d'alçada. Aquests gratacels poden allotjar més d'un milió de tèrmits. Així doncs, torna a distanciar la percepció generalitzada que llegeix en una forta antropització un gran desenvolupament tècnic infraestructural.

Fig 05. *Arquitectura dels no arquitectes.* Imatge presa del llibre: *Animales arquitectos; el funcionalismo ecológico de las construcciones animales.* Edició pròpia.

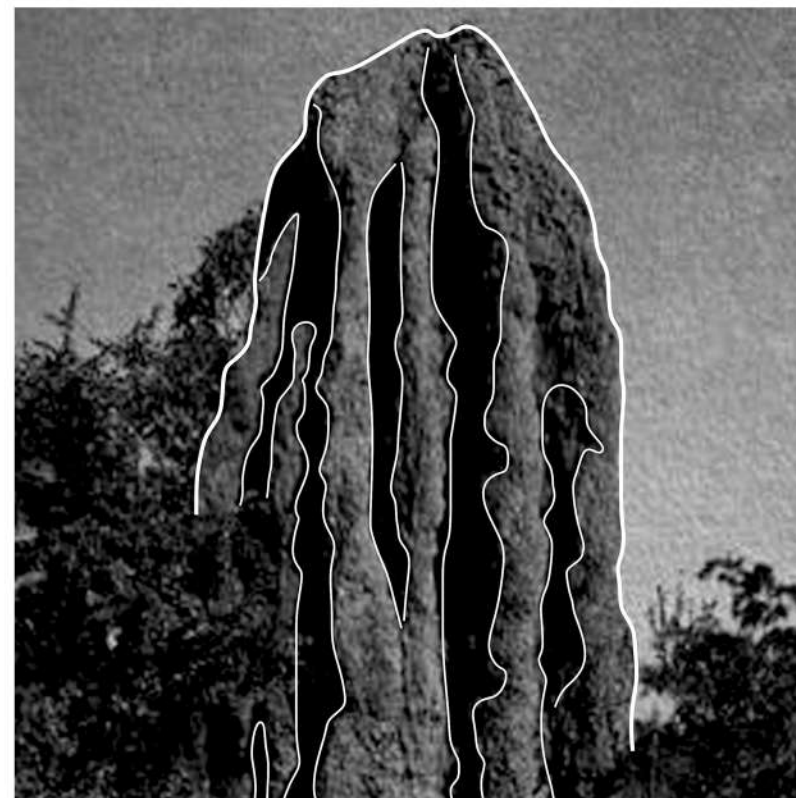

Fig.05

Perfecció ≠ antropització (06)

Els hexàgons perfectes dels ruscs d'abelles materialitzen un altre clar exemple d'aquesta perfecció innata de la naturalesa.

Fig 06. *Perfecció ≠ antropització.* Imatge presa del llibre: *Animales arquitectos; el funcionalismo ecológico de las construcciones animales.* Edició pròpia.

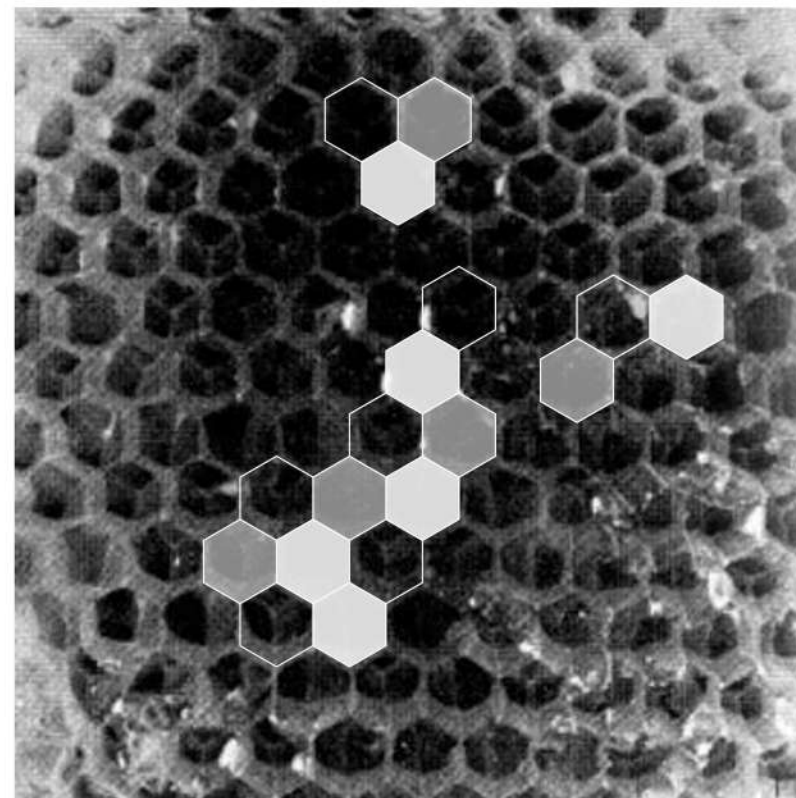

Fig.06

Supremacia anhelada (07)

La següent escena d'una faula reflecteix el sentiment acomplexat d'inferioritat traduït en la voluntat de la consecució de la supremacia sobre la natura i tota la resta d'espècies. "Atorguem l'oportunitat a éssers inferiors de vestir-se com nosaltres i viure en cases com les nostres reduïdes d'escala".

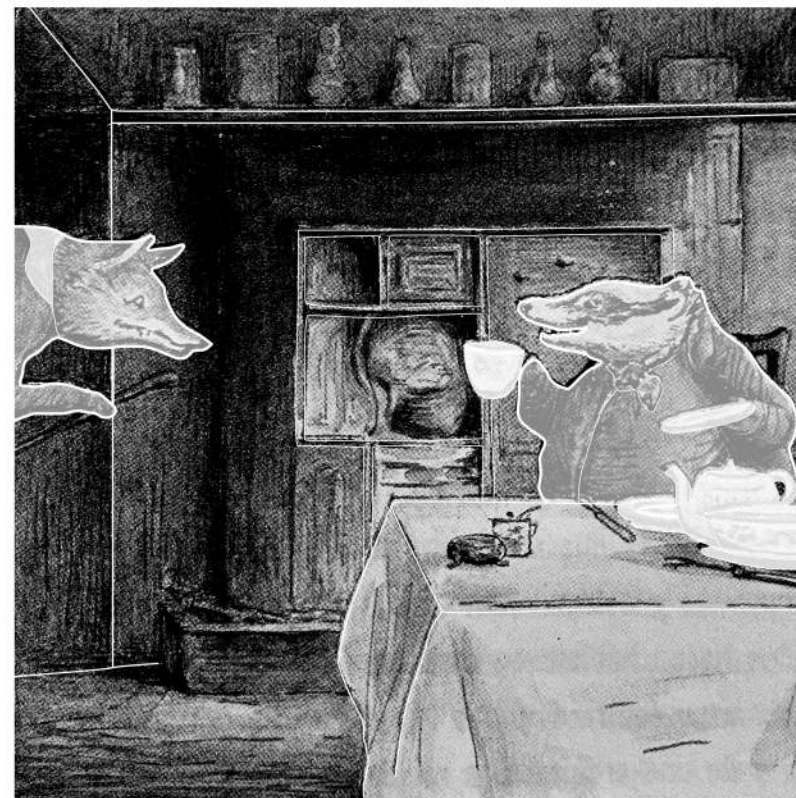

Fig.07

Fig 07. *Supremacia anhelada.* Imatge presa del llibre: *Animales arquitectos; el funcionalismo ecológico de las construcciones animales.* Edició pròpia.

Imposicions fallides (08)*El Masnou*

Els estralls que s'observen en la imatge (presa el 26/09/1962), fruit d'una forta riuada que ha posat en crisi el sistema de canalitzacions de les rieres, fa que em qüestionem un model on els sistemes naturals es temen i se suprimeixen en lloc de contemplar-los com a recursos. Els sistemes de globalització i mobilitat queden en evidència. A la dreta paradoxalment, la mil·lenària masia segueix dempeus.

Fig 08. *Imposicions fallides.* Imatge proporcionada per l'Arxiu Municipal del Masnou, presa el 26/09/1962. Edició pròpia.

Fig.08

Dinàmiques autodestructives (09)
El Masnou

La imatge, presa el 08/1972, vol posar en crisi l'evolució d'un model que, sota criteris distorsionats (basats en la globalització i l'interès monetari), trasllada al vianant al capdavant de l'escala de valors. Reflecteix aquest procés d'automutilació. "Els vianants per sota".

Fig 09. *Dinàmiques autodestructives.* Imatge proporcionada per l'Arxiu Municipal del Masnou, presa el 08/1972. Edició pròpia.

Fig.09

Utopies evolutives (10)
El Masnou

La següent imatge, presa el 05/01/1982, al carrer de Tomàs Vives correspon al soterrament del Torrent de Riquers. Aquest mètode de “gestió” d’aquests traçats es va adoptar de forma generalitzada al voltant dels anys 80 a la comarca del Maresme. Una manera de fer que respon a la perillositat de les rierades dels dies d’aiguats i sobretot al desbocat desenvolupament de la xarxa de mobilitat litoral. Un sistema d’interpretació dels recursos que en lloc de concebre’ls com a oportunitat i aprofitar-los mitjançant una bona gestió, els veu com una amenaça i procedeix a soterrar-los. Al fons, paradoxalment, el tren, materialitza un dels principals motius que justifiquen aquests actes.

Fig 10. *Utopies evolutives.* Imatge proporcionada per l’Arxiu Municipal del Masnou presa el 05/01/1982. Edició pròpia.

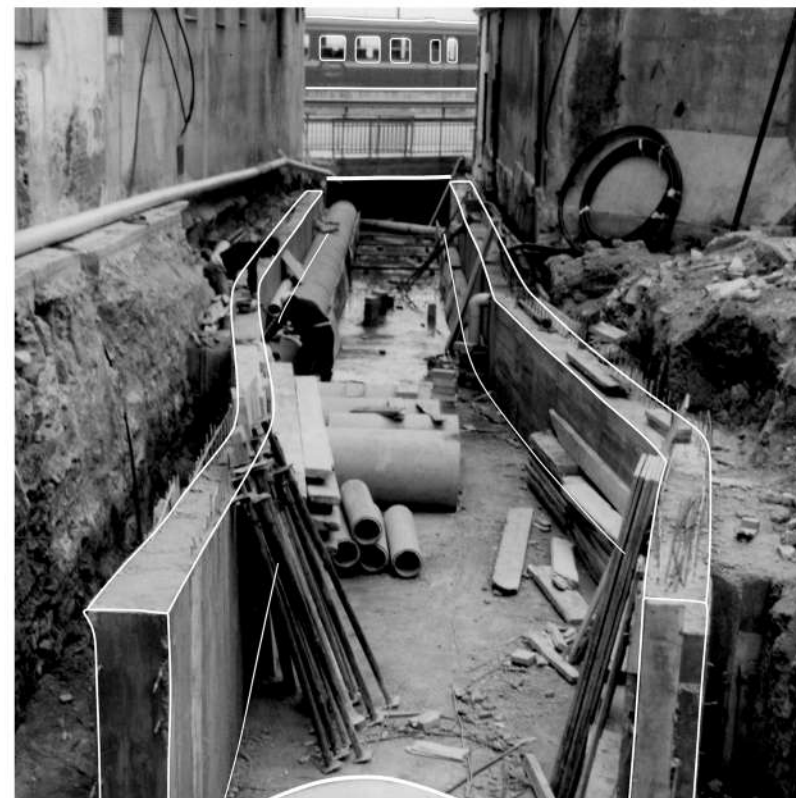

Fig.10

Dos models confrontats (11)*El Masnou*

La següent imatge, presa l'any 1927, reflecteix un creixement que és fruit d'un procés de comprensió del territori i s'articula al voltant de les rieres. Un tipus de creixement que impacta de forma directa amb la linealitat d'un teixit instaurat, amb posterioritat, al front marítim fruit d'aquest vector de globalitat encarnat en la infraestructura viària i ferroviària. En definitiva, la malentesa entre un tipus de desenvolupament que se situa al costat de les lògiques territorials del medi-suport del municipi front interessos econòmics que regeixen un creixement monòton i lineal.

Fig 11. *Dos models confrontats.* Imatge proporcionada per l'Arxiu Municipal del Masnou, presa per la Compañía española de aviación l'any 1927. Edició pròpia.

Fig.11

Conrear “allò local” (12)
El Masnou

La següent imatge, presa entre els anys 1950 i 1959, esdevé, per mi, com un miratge a l'hora de proposar la reordenació de l'àmbit en qüestió. M'evoca a llegir les condicions intrínseques que defineixen la matriu de l'àmbit i saber detectar i estratificar les oportunitats que aquest t'ofereix.

Fig 12. *Conrear “allò local”*. Imatge proporcionada per l'Arxiu Municipal del Masnou, presa per la presa per Teresa Torres i Casals entre els anys 1950 i 1959. Edició pròpia.

Fig.12

STOP antròpic (13, 14 i 15)
Alella

Aquesta imatge no vol fer referència pròpiament a un exemple de bona antropització sinó que l'exposo com a element "incentivador". L'escorça de l'arbre, al qual se li cedeix un ridícul metre quadrat (del qual intenta fugir), abraçant el senyal de trànsit em desperta aquesta actitud de reversió i d'aturar (STOP) aquest procés d'antropització abusiva.

Fig 13, 14 i 15. *STOP antropic.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 05/04/2022. Edició pròpia.

Fig.13

Fig.14

Fig.15

Produccions no intrusives (16, 17, 18 i 19)*Zones altes, Teià-Alella*

Aquests espais productius esdevenen un clar exemple de bona antropització. La concebo com a tal perquè es tracta d'un tipus d'assentament, en aquest cas productiu, que, per una banda, no transforma l'espai en el qual s'assenta, ja que genera uns traçats que s'adapten a la topografia del sistema muntanyós i, per altra banda, no intercedeix en les dinàmiques de les espècies que el cohabituen, parlem de fauna autòctona com els senglars, les llebres i els conills, eriçons, entre d'altres que pot continuar desplaçant-se, relacionant-se i alimentant-se de la mateixa forma.

A més, els mateixos traçats que genera la maquinària requerida, proporcionen uns itineraris privilegiats per al desenvolupament d'activitats esportives.

Aquest sistema disposa també de mecanismes de captació de recursos sostenibles que es materialitza en la disposició d'embassaments que acumulen l'aigua de pluja per al rec del cultiu. Tal com s'observa s'ubica en un espai estratègic, justament al tàlveg de dos relleus que recullen les aigües d'una de les vessants de cadascuna. D'aquesta forma, per gravetat, tota l'aigua de pluja que no es filtra cap al subsòl, és recollida a l'embasament. Aquest, a més, proporciona l'hàbitat idoni per a determinades espècies de plantes que a la vegada contribueixen en fito depuració de l'aigua que conté. Així mateix, els ànecs, consideren aquests indrets com espais idonis per satisfer algunes de les seves necessitats i contribuint a la vegada en la dispersió dels llavors de les espècies autòctones.

Fig 16, 17, 18 i 19. *Produccions no intrusives.* Imatges de pròpia elaboració, preses el 19/03/2022. Edició pròpia.

Fig.16

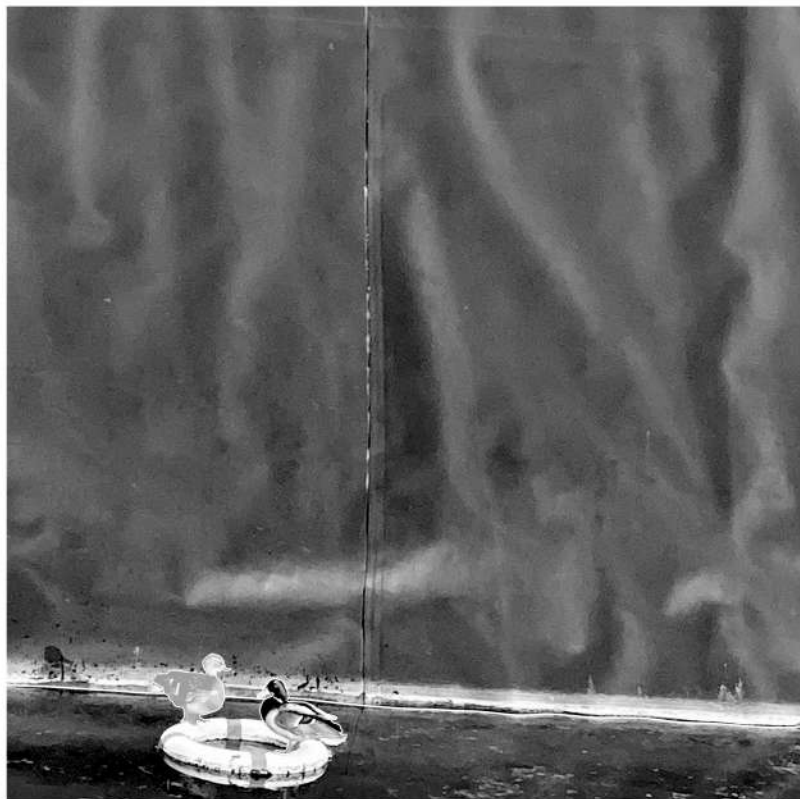

Fig.17

Fig.18

Produccions no intrusives (16, 17, 18 i 19)

Zones altes, Teià-Alella

En altres èpoques, en què els sistemes de mobilitat no presentaven la immediatesa dels actuals, aquests espais productius es vigilaven mitjançant l'assentament d'unes petites edificacions ubicades estratègicament. Aquests volums de planta quadrangular orientada a sud i volta de canó es construïen amb els mínims recursos i materials propers. Principalment, peces ceràmiques senzilles i blocs de pedra granítica. La façana principal (a sud) es pintava de blanc per assolir la reflexió de la radiació solar i dissipar la calor. Tot el conjunt quedava alçat uns 50cm respecte al sòl per evitar possibles patologies per humitat.

Aquest tipus de tancaments, en llocs puntuals, en disposar espais lliures força amplis, no intercedeix en les dinàmiques de les espècies autòctones que no danyen aquests cultius com els conills, les llebres, els eriçons....

Fig 16, 17, 18 i 19. *Produccions no intrusives.* Imatges de pròpia elaboració, preses el 19/03/2022. Edició pròpia.

Fig.19

Adaptacions territorials (20)*Vinyes, Teià-Alella*

Coincidint amb els espais esmentats de les zones altes dels municipis de Teià i Alella, on predomina el desenvolupament de la viticultura, podem distingir alguns assentaments espontanis de pastors.

Aquests espais presenten un seguit de condicions que descriuen aquesta actitud vernacular i capacitat d'entendre el territori. Més enllà de constatar "d'edificacions" que es construeixen a base de materials reutilitzats i captats de sobrants propers a l'àmbit juntament amb matèries primeres autòctones com peces granítiques i el mateix sauló, la seva ubicació esdevé clau en l'òptim funcionament d'aquestes ocupacions. Aquestes es col·loquen l'aiguafons dels diferents sistemes muntanyosos, d'aquesta forma, per la força de la gravetat, emmagatzemant-la als embassaments que disposen, obtenen aigua pel rec dels horts i per al bestiar. A més, aquests assentaments s'orienten a sud, sud-est per assegurar la captació de llum solar i els corresponents beneficis (principalment lumínics però sobretot tèrmics) que això genera.

Fig 20. *Adaptacions territorials.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 17/04/2022. Edició pròpia.

Fig.20

Produint en l'obsolet (21 i 22)
Ambit de Vallmora, El Masnou

En la següent imatge s'aprecia un assentament informal hortícol. Es tracta d'unes ocupacions espontànies que s'ubiquen en espais residuals que queden en desús per les condicions que genera la proximitat de l'autopista convertint-los en àmbits productius.

Aquests assentaments s'adapten a la topografia i generen un seguit de traces que compatibilitzen les activitats que desenvolupen amb altres usos de l'espai com gent que va a fer esport, a passejar o a treure el gos.

En aquest cas, la necessitat i l'escassetat del medi es tornen a postular com a catalitzador d'una actitud enginyosa que llegeix les condicions del lloc i les possibilitats que ofereix.

S'utilitzen rodons de ferro que teixeixen uns tancaments semipermeables que permeten ser creuats visualment i de la mateixa forma no intercedeix en dinàmiques d'altres espècies.

Els mateixos elements s'empren com estructures de pèrgoles o elements d'ombreig que queden travades amb canyís (vegetació típica de les rieres de l'àmbit) i s'acaben topin amb vegetació autòctona com la vinya.

S'usen les aigües pluvials que són captades i transportades cap a espais d'emmagatzematge mitjançant el pendent del mateix sòl.

Fig 21 i 22. *Produint en l'obsolet.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 14/04/2022. Edició pròpia.

Fig.21

Produint en l'obsolet (21 i 22)*Ambit de Vallmora, El Masnou*

En la següent imatge s'aprecia un assentament informal horticultor. Es tracta d'unes ocupacions espontànies que s'ubiquen en espais residuals que queden en desús per les condicions que genera la proximitat de l'autopista convertint-los en àmbits productius.

Aquests assentaments s'adapten a la topografia i generen un seguit de traces que compatibilitzen les activitats que desenvolupen amb altres usos de l'espai com gent que va a fer esport, a passejar o a treure el gos.

En aquest cas, la necessitat i l'escassetat del medi es tornen a postular com a catalitzador d'una actitud enginyosa que llegeix les condicions del lloc i les possibilitats que ofereix.

S'utilitzen rodons de ferro que teixeixen uns tancaments semipermeables que permeten ser creuats visualment i de la mateixa forma no intercedeix en dinàmiques d'altres espècies.

Els mateixos elements s'empren com estructures de pèrgoles o elements d'ombreig que queden travades amb canyís (vegetació típica de les rieres de l'àmbit) i s'acaben topin amb vegetació autòctona com la vinya.

S'usen les aigües pluvials que són captades i transportades cap a espais d'emmagatzematge mitjançant el pendent del mateix sòl.

Fig 21 i 22. *Produint en l'obsolet.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 14/04/2022. Edició pròpia.

Fig. 22

Lectures locals (23)*Teià*

La biblioteca de Teià respon a un exercici de bon diàleg amb l'entorn. L'emplaçament presentava tres nivells força pronunciats que, així mateix, generaven tres àmbits totalment desvinculats entre ells. Així doncs, el projecte incrusta l'edifici en el talús més pronunciat i li atorga la funció d'element de connexió entre dos d'aquests àmbits involucrant al tercer a partir d'un passeig de sauló compactat per a vianants. Aquest gest, no només proporciona a l'espai una connectivitat fluida sinó que a més li atribueix una alta eficiència energètica a causa de la inèrcia que proporciona el sòl on s'incrusta.

Fig 23. *Lectures locals.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 15/04/2022. Edició pròpia.

Fig.23

Mosaics naturals (24)

Teià

L'àmbit situat sobre la mateixa biblioteca de Teià és un espai per a vianants allargat en forma de passeig/mirador. Incorporo aquesta imatge com un exemple que m'ha semblat suggeridor com a eina o mètode per a dotar o bé reflectir la identitat d'un lloc

Com és apreciable, es disposa formigó com a paviment de l'espai. Un material porós que en humitejar-se genera aquesta espècie de fong-vegetal que configura aquest mosaic que es percep.

Així doncs, per una banda, s'aconsegueix dotar de certa textura i personalitat a aquest espai i per l'altre ens parla per si sol de la condició d'humitat característica de l'àmbit del Maresme.

Fig 24. *Mosaics naturals*. Imatge de pròpia elaboració, presa el 15/04/2022. Edició pròpia.

Fig.24

Com un miratge (25)
El Masnou

Aquesta imatge és presa en el municipi del Masnou, des d'un dels accents topogràfics que caracteritza la comarca anant a buscar el mar. Es tracta d'un espai allunyat del nucli allargat del municipi. Esdevé com un reflex del passat, la disposició de la masia amb els pertinents camps de conreu, que a la vegada oculten el pas de l'R1 i l'N-II, permeten construir una imatge del passat del lloc, de les seves dinàmiques i els seus sistemes.

Fig 25. *Com un miratge.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 26/04/2022. Edició pròpia.

Fig.25

Disputes persistents (26)*Passeig de la Riera de Teià, Teià*

La següent imatge és presa al Passeig de la Riera de Teià en un dia pluges moderades, concretament 12mm/m². És fàcilment apreciable com, tot i no ser una pluja torrencial, el flux d'aigua que hi circula és considerable. En aquesta situació encara poden circular-hi vehicles (en molts episodis de pluges torrencials no hi poden) però esdevé un obstacle total i absolut per a vinents que no poden creuar d'una banda a l'altra de la riera sense enfonsar els peus. O bé quedar totalment xops en circular un cotxe simultàniament (tal com s'observa a la imatge). Aquests rius s'encausen i es canalitzen ja al final de la riera on queden soterrats fins a arribar al mar, creuant subterràniament el municipi del Masnou.

Fig.26

Fig 26. *Disputes persistents.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 21/04/2022. Edició pròpia.

Una xarxa reflexiva (27)
 La Molassa, Teià

El següent cas forma part d'un itinerari que segueixo amb freqüència. Si s'analitza detingudament es pot apreciar com el paisatge descriu una malla que s'estén. La composició longitudinal es genera a partir dels recorreguts que realitzo, instintivament se segueixen corbes de poc pendent que, en la consecució d'una "caminata" relaxada, et traslladen progressivament fins al punt més baix de la muntanya.

Per altra banda, els traçats transversals d'aquesta es podria descriure a partir de la física i la matemàtica. L'aigua, per la mateixa llei de la gravetat, genera els camins de màxim pendent que utilitzo en casos en què no dispo del temps requerit per l'altre itinerari.

A part, però en relació, d'aquesta xarxa de doble naturalesa la imatge em fa reflexionar sobre l'aflorent de quelcom innat i enginyós que em desperta el mateix contacte amb la natura. I és precisament aquest avivament de la ment que fa que gaudeixi tant d'ella. No es tracta d'un despertar del pensament aclaparador sinó que contràriament propicia desinhibir-se i la relativització d'altres qüestions ben allunyades.

Fig 27. *Una xarxa reflexiva.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 05/05/2022. Edició pròpia.

Fig.27

Cicatrius (28)
El Masnou

La següent imatge mostra en primera línia la frontera que la infraestructura de mobilitat conformada per l'R1 i l'N-II crea en el front del municipi aïllant d'aquesta manera l'àmbit marítim de la resta de la població. Un espai que, conseqüentment es va degradant fruit del desús.

Fig 28. *Cicatrius*. Imatge de pròpia elaboració, presa el 08/05/2022. Edició pròpia.

Fig.28

El Maresme (29)
El Masnou

La següent imatge reflecteix els accents territorials que es repeteixen sistemàticament i defineixen la comarca. Les constants a les quals faig referència són precisament la topografia i les rieres. La serralada Litoral defineix la cota màxima d'ocupació de l'àmbit i genera un seguit d'accents que s'intercalen amb els traçats de les rieres que en si mateixes exercien de nexes dins d'un sistema poblacional dual.

Fig 29. *El Maresme.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 08/05/2022. Edició pròpia.

Fig.29

No és creació, és gestió (30)
El Masnou

La següent imatge m'inspira un desenvolupament sostenible.
Un esforç dipositat no pas en la intensificació i l'exploració massiva del territori sinó en la disposició estratègica dels seus components i usos. L'ús assenyat i equilibrat dels seus recursos.

Fig.30

Fig 30. *No és creació, és gestió.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 08/05/2022. Edició pròpia.

Estructures innates (31)
Sant Mateu, Teià

El següent cas esdevé un altre exemple paradigmàtic de tècniques que el mateix medi ens mostra i esdevenen suggeridores en l'aplicació a determinats processos constructius. La imatge mostra un talús de sauló d'una alçada considerable que se situa al marge d'una via de muntanya. Aquest mur natural se subjecta en gran part degut a la presència de la filada de pins disposada a la part superior. Les arrels que aquests disposen aporten cohesió a un substrat que en estat natural mostra gran facilitat en la disgregació.

Fig 31. *Estructures innates.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 15/04/2022. Edició pròpia.

Fig.31

El Pi amb l'Espàrec (32)
La Molassa, Teià

La següent casuística ens descriu un exemple de bona relació i interpretació estratègica del medi en aquest cas entre espècies vegetals.

L'esparguera és una planta que s'adapta a climes sobretot temperats, buscant llocs oberts on captar llum solar, però arcerats de vents i corrents d'aire fort que l'impedeixin mantindre una humitat d'entre el 60 i 70%. Les pinedes del Maresme constitueixen l'ecosistema idoni que reuneix les condicions esmentades. La fulla perenne espigada del pi (la pinassa) i poc voluminosa facilita el filtratge de la llum solar i genera una catifa continua al terra que permet mantindre el nivell d'humitat esmentat propiciant d'aquesta manera el creixement dels espàrecs.

Fig.32

Fig 32. *El Pi amb l'Espàrec.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 15/04/2022. Edició pròpia.

Tapís simbiòtic (33)
Sant Mateu, Teià

Aquest esdevé un altre exemple en què no es descriu un intercanvi pròpiament antròpic, però ens parla d'un bon cas de benefici compartit. Els líquens són éssers vius fotosintètics formats per l'associació d'un fong amb una alga o un cianobacteri. Els primers aporten capacitat d'adhesió al substrat, protecció, aigua i sals minerals i els segons hidrats de carboni i compostos del nitrogen. En aquest cas es troben adherits a una roca però són fàcilment localitzables a qualsevol superfície de l'espai natural.

Fig 33. *Tapís simbiòtic.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 17/04/2022. Edició pròpia.

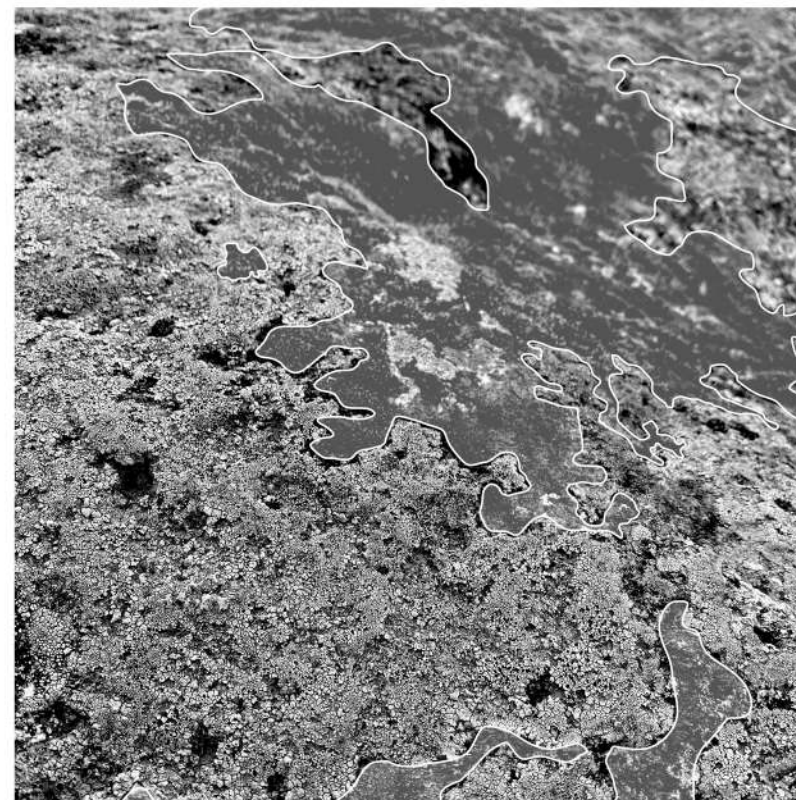

Fig.33

Barraca de Cala Prona (34)
Cap de Creus

La barraca de Cala Prona es tracta d'una antiga edificació de pescadors adossada a una de les penyes prominents que formen la punta de la Creu, la qual crea un entrant rocós a la costa. En aquest cas, el coneixement del lloc i les seves condicions esdevé fonamental i es tradueix en aquesta col·locació estratègica de l'edificació. Aquesta s'alia amb la roca que li proveeix arrecerament enfront de la tramuntana i així mateix una gran inèrcia tèrmica.

Fig 34. *Barraca de Cala Prona.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 21/05/2022. Edició pròpia.

Fig.34

Conreus i paisatge (35)
Cap de Creus

Els conreus del Cap de Creus descriuen una topografia en el temps a cavall de les dinàmiques naturals i de la intervenció humana. Es tracta d'una geografia que ha estat intervinguda sistemàticament quan la nostra espècie s'ha vist amb la necessitat de construir una suma de grans extensions de pla horitzontal per a poder conrear en una topografia prèvia molt accidentada i en una condició de límit molt potent. Aquesta infraestructura agrícola s'ha anat materialitzant amb la pedra del lloc i amb un seguit de tècniques i solucions que han constituït un model en si mateix propi i únic del lloc.

Fig.35

Fig 35. *Conreus i paisatge*. Imatge de pròpia elaboració, presa el 21/05/2022. Edició pròpia.

Puig de la Balma (36 i 37)*Mura*

El Puig de la Balma es tracta d'un mas del segle XII situat al parc natural de Sant Llorenç i l'Obac. Els murs d'aquest complex es troben encabits i penjats en els replans escarpats d'un cingle, tot aprofitant les cornises naturals. Ens mostra un clar exemple de capacitat d'interpretació i optimització de l'entorn ja no només amb les condicions de defensa que aquest proporciona sinó també els beneficis de regulació tèrmica que el sistema rocós proporciona.

Fig.36

Fig 36 i 37. *Puig de la Balma.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 18/04/2022. Edició pròpia.

Puig de la Balma (36 i 37)*Mura*

El Puig de la Balma es tracta d'un mas del segle XII situat al parc natural de Sant Llorenç i l'Obac. Els murs d'aquest complex es troben encabits i penjats en els replans escarpats d'un cingle, tot aprofitant les cornises naturals. Ens mostra un clar exemple de capacitat d'interpretació i optimització de l'entorn ja no només amb les condicions de defensa que aquest proporciona sinó també els beneficis de regulació tèrmica que el sistema rocós proporciona.

Fig 36 i 37. *Puig de la Balma.* Imatge de pròpia elaboració, presa el 18/04/2022. Edició pròpia.

Fig.37

Museu del Clima (38)
Lleida

El projecte de l'Antoni Gironès m'interessa pel mimetisme amb la natura que és capaç d'exercir. Aquest mimetisme es tradueix en la transformació dels seus espais en funció de l'estació de l'any.

Una noció de temporalitat que es reflecteix en un pati que ofereix un espai d'ombreig a l'estiu, estén una catifa vermella durant la tardor, es presenta com un magnífic espai per gaudir del sol a l'hivern i tenyeix un paisatge viu a la primavera.

Fig 38. *Museu del Clima*. Imatge disponible a: <https://www.floornature.es/contenedor-y-contenido-el-museo-del-clima-en-lleida-de-toni-14967/>. Edició pròpia.

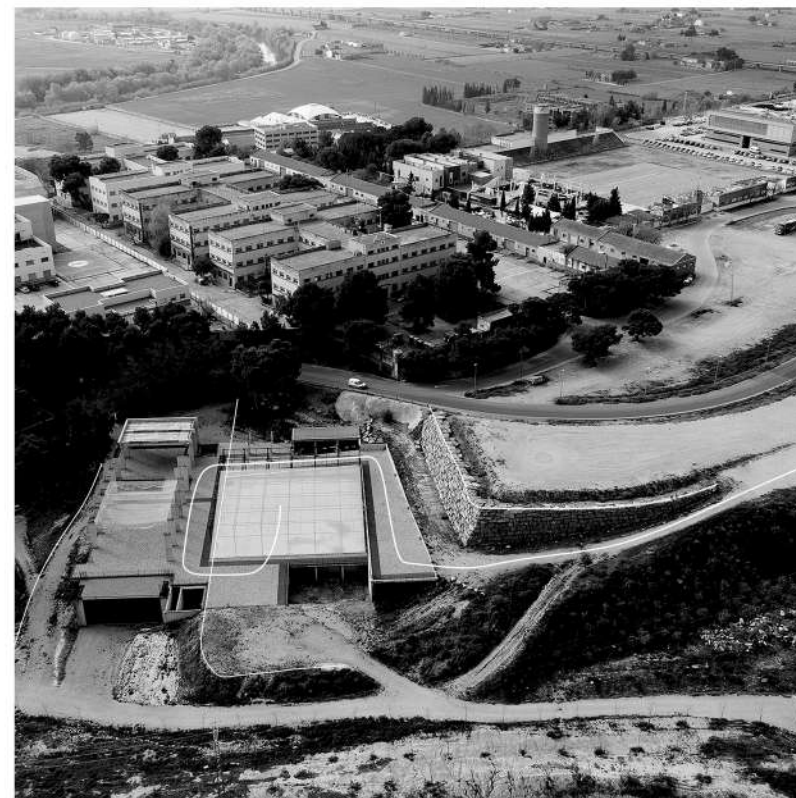

Fig.38

Casa de platja a ses Oliveres (39)
Cadaqués

El projecte de l'Antoni Gironès reflecteix una clara vinculació amb el passat o el que és el mateix, amb el paisatge del lloc. La implantació de l'habitatge s'emmotilla als bancals dels preexistents camps d'oliveres i es distancia de la confrontació amb aquests.

Fig 39. *Casa de platja a Ses Oliveres.* Imatge disponible a:
<https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-256323/casa-de-playa-en-ses-oliveres-toni-girones/5180219eb3fc4b38340000ae-beach-house-in-ses-oliveres-toni-girones-photo?next_project=no>.
Edició pròpia.

Fig.39

Urbanització de la riera de Sant Climent (40)
Viladecans

El projecte de Batlleiroig em desperta precisament les bases que han regit part d'aquest exercici, concretament el cas d'estudi tractat al Municipi del Masnou.

Un exercici que aflora aquesta component històrica i d'identitat materialitzada en les rieres i és capaç d'extrapol·lar-la en un exercici que les pren com a motor d'ordenació territorial.

Fig 40. *Urbanització de la riera de Sant Climent.* Imatge disponible a: <https://www.batlleiroig.com/es/projectes/sistema-de-parcs-de-viladecans/>. Edició pròpia.

Fig.40

Restauració paisatgística del dipòsit controlat de la vall d'en Joan (41)
 Parc natural del Garraf, Gavà

El següent projecte de Batlleiroig em fa reflexionar sobre la naturalesa del “projectar”, la “magnitud” o el “grau d’interferència” que estem acostumats o tendim a exercir en la projecció d’un nou espai. Front l’alt grau de degradació de l’àmbit i l’escassetat de recursos per a la intervenció, proposen el sanejament i adequació d’un medi com a catalitzador d’una reconquesta de les espècies autòctones que prenen el relleu de la regeneració del lloc.

Fig 41. Restauració paisatgística del dipòsit controlat de la vall d'en Joan. Imatge disponible a: <https://www.batlleiroig.com/projectes/diposit-del-garraf/>. Edició pròpia.

Fig.41

Restauració mediambiental del riu Llobregat (42)
Baix Llobregat

El projecte de Batlleiroig restitueix la concepció d'un espai natural que havia quedat oblidat pel seu estat de degradació i els converteix en vector vida.

Fig 42. *Restauració mediambiental del riu Llobregat.* Imatge disponible a: <https://www.batlleiroig.com/es/projectes/riu-llobregat/>. Edició pròpia.

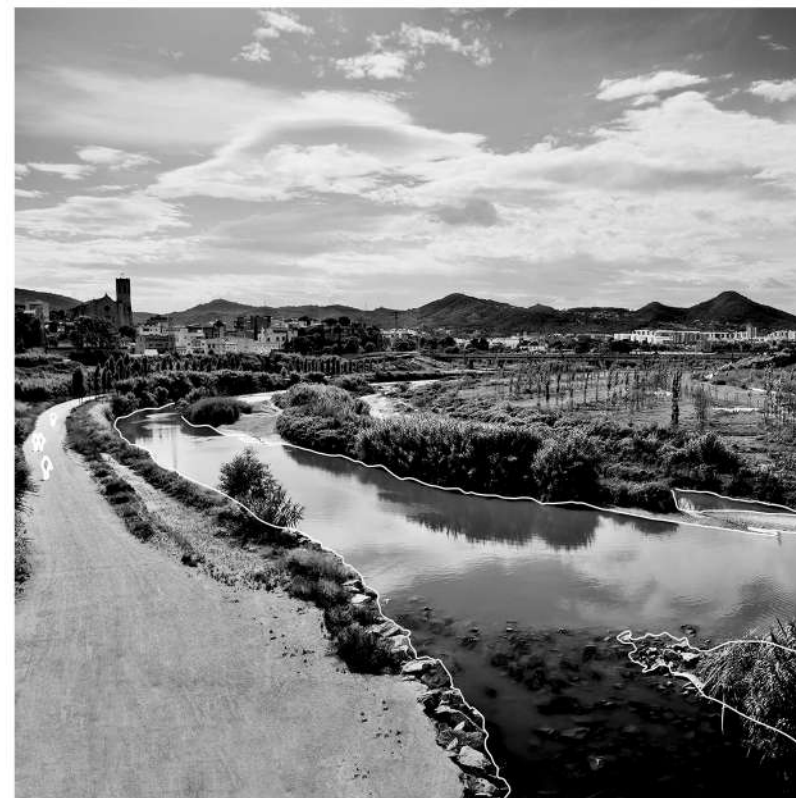

Fig.42

Pla especial i projecte d'urbanització del sector Sant Domènec - el Colomer (43)
Sant Cugat del Vallès

El projecte de Batlleiroig esdevé un altre clar exemple d'integració i gestió d'uns traçats / conseqüència de l'àmbit que es tendeixen a considerar espais perillosos que han de ser soterrats. Unes rieres no solament no ho són sinó que a més contribueixen en la conformació d'un microclima que situa al mateix àmbit i als confrontants amb una mitjana de dos o tres graus per sota de la resta del municipi.

Fig 43. *Pla especial i projecte d'urbanització del sector Sant Domènec – el Colomer.* Imatge disponible a: <<https://www.batlleiroig.com/projectes/parc-central-de-sant-cugat/>>. Edició pròpia.

Fig.43

Hotel Son Brull (44)
Mallorca

El projecte de Carme Pinós l'adaptació topogràfica d'un seguit d'edificacions més o menys aïllades que igualment s'orienten estratègicament proporcionant un vincle visual amb la naturalesa que l'envolta. Igualment, aquesta estratègia proporciona també una bona regulació tèrmica de l'habitaclle.

Fig 44. *Hotel son Brull.* Imatge disponible a:
<<http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=6&id=114>>. Edició pròpia.

Fig. 44

Mpavilion (45)
Melburne, Australia

El projecte de Carme Pinós esdevé un dels exemples més clars del que m'agrada anomenar l'arquitectura de l'exclusivitat. Es tracta d'una estructura passa a formar part del paisatge i que no pot ser compresa a enlloc més que en l'espai on s'ubica.

Fig 45. *Mpavilion*. Imatge disponible a: <<http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=1&id=118>>. Edició pròpia.

Fig.45

Parc Cementiri (46)
Igualada

El projecte de Carme Pinós i Enric Miralles descriu un exercici d'adaptació a les corbes de nivell de l'indret on s'ubica tot fent que em desperti la sensació que el mateix espai articula un ritual de retornament al medi d'on provenim. Per tant, una vinculació clara i directa amb la naturalesa.

Fig 46. *Parc Cementiri*. Imatge disponible a:
<<http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=10&id=89>>. Edició pròpia.

Fig. 46

Recuperació del sistema de reg a les hortes termals (47)
Caldes de Montbui

El projecte de Cíclica aconsegueix fer de la recuperació de la tradició i la memòria del lloc vector de projecte. Un projecte que, d'aquesta forma, esdevé un canal de cohesió sociocultural.

Fig 47. *Recuperació del sistema de reg a les hortes termals.* Imatge disponible a: <https://ciclica.eu/ca/work/sistema-reg-hortes-termals/>. Edició pròpia.

Fig.47

Casa Ugalde (48)
Caldes d'Estrac

El projecte de José Antonio Coderch esdevé per mi un clar exemple d'implementació respectuosa amb l'entorn. L'habitatge s'adapta als desnivells del terreny i s'articula a partir de les visuals i la relació que s'estableix amb el medi on s'ubica. Les visuals com a nexa entre l'home i la natura.

Fig 48. *Casa Ugalde*. Imatge disponible a:
<<https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-304939/clasicos-de-arquitectura-casa-ugalde-jose-antonio-coderch>>. Edició pròpia.

Fig.48

Banyoles Old Town Public Space (49)
Banyoles

El projecte de MIAS Arquitectes recupera els canals de desaigüe del llac que s'utilitzaven per a regar els horts dels patis posteriors. Així doncs, no solament recupera pròpiament aquests canals sinó que recupera una tradició i la fa protagonista d'un relat que té com a objectiu la recuperació de l'espai públic.

Fig 49. *Banyoles Old Town Public Space.* Imatge disponible a: <https://www.miasarquitectes.com/portfolio/banyoles-old-town/>. Edició pròpia.

Fig.49

Projecte de recuperació del torrent de Vallparadis (50)
Terrassa

Parlem altra vegada d'aquest canvi paradigmàtic de comprensió dels agents naturals d'un àmbit sobre els quals ens vam recolzar, entenent-los com a font de recursos locals, per l'aixecament d'un món industrial i globalitzat que els ha anat impermeabilitzant. El projecte recupera la seva concepció i la converteix en vector d'un nou espai de relació, intercanvi...

Fig 50. *Projecte de recuperació del torrent de Vallparadis.* Imatge disponible a:
<<https://www.publicspace.org/es/obras/-/project/a009-recuperacio-del-torrent-de-vallparadis>>.
Edició pròpia.

Fig.50

Projecte carrer Fluvià (51)
Barcelona

Es tracta d'un exercici de transformació d'un carrer. Transformació del seu propi metabolisme mitjançant la implementació de SUDS. Transformació o recuperació del terme local a través de la reintroducció d'espècies autòctones. Transformació o recuperació del vianant com agent principal.

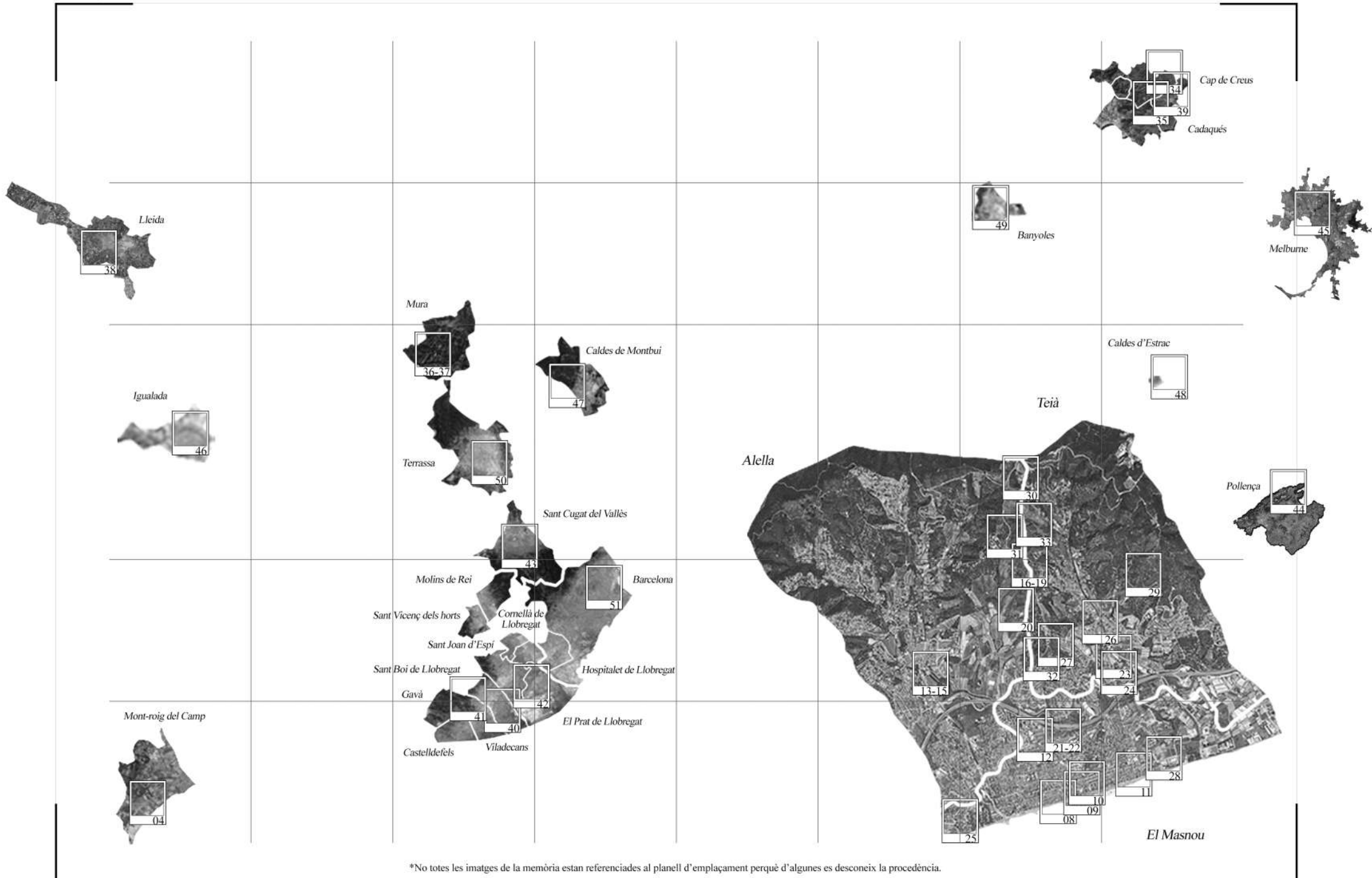
Em sembla interessant perquè juga amb el contrast d'un teixit confrontant industrial i com a tal impermeable, que contràriament es regeix per la producció a gran escala i la cessió del carrer al vehicle...

Fig 51. *Projecte carrer Fluvià.* Imatge disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/santmarti/ca/noticia/el-carrer-bolivia-es-transforma-en-un-nou-eix-de-vianants_530540. Edició pròpia.

Fig.51

Cartografia simbiòtica

4. Converses en el temps

JMa *Josep Maria Noguera*, Barcelona, 1925 Llicenciat en odontologia.

N *Neus Roig Martínez*, Barcelona, 1948. Llicenciada en interiorisme i pintora.

En Josep Maria i la Neus són un matrimoni d'origen barceloní que varen arribar al Masnou l'any 1936 i 1952 respectivament. Amb la Guerra Civil Espanyola com a teló de fons s'assenten en un territori que descriu les traces d'un fort impuls de globalització, que té efectes directes en l'ocupació i la mobilitat del municipi, però que encara conserva vestigis que ens ajuden a entendre el perquè del municipi que coneixem en l'actualitat.

Així doncs, esdevenen testimonis directes del desenvolupament i l'evolució que ha experimentat la comarca del Maresme i en concret el municipi del Masnou durant pràcticament l'últim segle.

L'entrevista que presento neix amb la finalitat, no tant de descriure la transformació morfològica del municipi com a tal, sinó de conèixer la valoració en primera persona d'aquest procés. Per tant, d'algú amb la potestat de descriure les conseqüències que, en l'àmbit sociocultural, han comportat aquests processos d'antropització del municipi.

Bé, el col·loqui amb la Neus i el Josep Maria em serveix per confirmar un relat que descriu el seguit de capítols que defineixen el municipi i que queda escapçat per l'onada de la globalització.

Una globalització que sembla que inicialment sembla potenciar el municipi amb la incorporació de nous equipament, però que en el fons acaba generant una divisió social molt marcada i inclús distorsiona l'ordenació natural del poble. Una distorsió que precisament exerceix en el ciutadà aquesta idea de pèrdua, de desvinculació amb la història. Parlo d'aquesta pèrdua perquè jo, que he nascut ja en aquest municipi desconeixia gran part d'aquests costums i apreciacions.

Per altra banda, reafirma una percepció que ja intuïa que és precisament la del tractament de les rieres. Es dona per bona una canalització i un soterrament que d'entrada sembla la millor solució per a la resolució de les nostres problemàtiques, però que si obrim mires, veiem que no és la més adequada per al medi que ens sustenta.

Bona tarda, Neus i Josep Maria. Abans de tot voldria agrair-vos profundament la concessió d'aquesta xerrada.

Aquest col·loqui ve contextualitzat en el desenvolupament del meu treball de fi de grau del grau en arquitectura.

Us poso en context. El projecte que estic desenvolupant consta d'un primer estadi que tracta l'explicació del concepte d'antropització. Aquest capítol ve succeït per l'estudi exhaustiu de l'evolució de la comarca del Maresme i més concretament del municipi del Masnou. A partir d'aquesta anàlisi poso en crisi models d'antropització que s'han anat repetint sistemàticament a la comarca i, altra vegada, concretament al Masnou. Tot aquest preàmbul em serveix per a la preposició d'un exercici que mitjançant la recuperació dels traçats de les rieres de Riquers i de Vallmora planteja la restitució d'un territori que, amb el temps, ha anat cedint als anhels de globalització que traslladen al vehicle privat el paper d'usuari principal.

Així doncs, esdevé un exercici que situa en: la renaturalització, la mobilitat del vianant, la connectivitat i la recuperació d'antigues peces de centralitat els principals accents.

En aquest sentit, m'ha semblat molt interessant entrevistar-vos pel simple fet que vosaltres heu tingut l'oportunitat de viure part d'aquest procés de desenvolupament del municipi i, per tant, teniu la capacitat de donar veu a aquest decurs.

Si ve tinc entès vosaltres vau venir a Masnou l'any 1936 i 1952 respectivament oi?

Com recordeu el municipi en aquell moment? Quines diferències destacaríeu enfront de l'aspecte que té actualment? No cal que siguin aspectes físics sinó que poden ser socials, simples percepcions...

Quins llocs recordeu antigament com a nodes de socialització o espais de trobada?

JMa _ Sí, jo vaig vindre ja durant la Guerra Civil Espanyola amb la família.

N _ Sí. Jo vivia a Barcelona i anàvem a passar els dies festius a Caldes de Montbui. Uns tiets meus ja vivien aquí al Maresme i vam traslladar-nos tots. Ens va agradar Masnou perquè també quedava proper a Barcelona.

N _ Sense dubte, el lloc de trobada per excel·lència era el Casino. Era un espai on, la gent de tots tres municipis (Teià, Alella i El Masnou) s'hi trobava. Les revetlles de Santa Rosa i també la de Sant Pere (patró del municipi) s'hi celebraven allà. De fet, tenien una gran repercussió, venia gent de Barcelona de la Costa Brava...

JMa _ Sí, un altre gran al·licient d'aquest espai era concretament el frontó. S'hi celebraven tornejos importants on venien molt bons jugadors. Recordo que una altra fita de reunió esdevenien els Banys de Sant Pere i els de Sant Cristòfol. Eren una espècie d'infraestructures on et podies canviar si anaves o venies de la platja i anaves a dinar. Perquè antigament no estava ben vist dinar amb la roba de bany.

La història ens parla de les rieres i els torrents del Maresme com senyes d'identitat al voltant de les quals han crescut les diferents localitats de la comarca com el mateix municipi de Masnou, Teià, Alella, entre d'altres.

Durant la dècada dels 80 es procedeix al soterrament de la gran majoria d'aquestes, concretament l'any 1982 se soterra el Torrent de Riquers. Si ve és cert que aquest fet estalvia part de la problemàtica que generaven, també genera de moltes d'altres com l'acumulació de residus i males olors al front marítim, l'afectació en la biodiversitat i de retruc el cicle biològic del territori, entre d'altres.

Què opineu del soterrament de les rieres?

N *I ja, posteriorment, es construeix el Club Nàutic, cap al 1970. Va ser una infraestructura que va generar molta controvèrsia. De fet, el Casino, com a institució, va oferir gran oposició perquè estava clar que es postulava com una competència en l'àmbit d'espai de socialització.*

JMa *També per part del mateix poble. Se la veia més com una institució dels qui venien de Barcelona, gent d'altres esferes.*

N *També a la nacional hi havia el Casinet, que ara porta molt temps tancat... Però recordo d'anar amb les amigues a veure pelis i menjar gelats.*

JMa *Sí, i ja amb posterioritat, es va fer el Port del Masnou que va generar un gran impuls social i econòmic.*

N *Sí, potser també el mercat que estava enfront del Nàutic i que a més tenia un gran al·licient arquitectònic, però per algun motiu el van derruir i el nou el van traslladar a l'interior del municipi.*

JMa *Està clar que, altra vegada, l'N-II i l'R1 manen...*

N *Recordo de petita, quan encara no estaven canalitzades les rieres, era típic, després d'una gran pluja, anar a veure els desastres que s'havien ocasionat. Trobaves coses molt desagradables, vehicles estampats, inclús morts... Jo vaig arribar a veure bestiar; vaques al final de la riera, gairebé al mar.*

Diversos projectes duts a terme a altres localitats ofereixen solucions en el tractament d'aquestes que impliquen concebre-les més aviat com a font de recursos i no tant com elements perillosos. De fet, en l'exercici que presento, es planteja l'aprofitament de l'aigua que traslladen les rieres pel reg dels espais lliures del municipi. Creieu que poden esdevindre solucions, ja no només menys intrusives pel territori, sinó més beneficioses pel mateix municipi?

Parlem ara d'altres cicatrius del territori.

L'N-II i l'R1 amb traçats de l'Edat Medieval i de mitjans del s.XIX, corresponentment, esdevenen itineraris que neixen amb dos carrils i sistemàticament van augmentant la seva secció fins a assolir l'actual aspecte. Aquest fet ha degradat la condició del front marítim i fa que en l'actualitat esdevingui un espai que a poc a poc va perdent l'afluència del ciutadà.

Que n'opineu? Com recordeu vosaltres de l'N-II i l'R1? Esteu d'acord amb l'afirmació exposada? Com ha canviat amb el temps la vostra concepció sobre aquest espai?

El seguit de casuístiques vers les quals us he preguntat corresponen a un sistema que cada cop tendeix més a la globalització i deixa enrere la percepció local. Creieu que val la pena recuperar aquesta visió més autòctona del territori i l'aprofitament dels seus recursos?

D'acord, moltes gràcies. M'agradaria novament agrair-vos la vostra col·laboració. Ha estat per mi un plaer poder comptar amb el vostre punt de vista i percepció.

JMa *L'aprofitament d'aquesta aigua és un bon recurs i més tenint en compte el preu que estan adquirint les matèries primeres...*

JMa *Jo recordo que la divisió que generen avui en dia l'N-II i l'R1 no era tan agreujada. Clar, els traçats eren d'un únic per a cadascun del sentit. Tu podies creuar a l'altra banda a cota per mitjà d'un vigilant que, justament, procurava que ni hi hagués interferències. Ara no, has de passar per passos subterranis ben estrets i foscos.*

N *Jo, de fet, recordo que quan ja començava adquirir importància l'N-II i l'R1, creuàvem cap al front marítim per les boques de les rieres. Recordo que eren llocs infestats i incús quan arribaves a la platja havies de mirar d'on venia el vent per triar on col·locar-te per evitar que et vingués tota la porqueria de les rieres.*

JMa *I és bastant evident que és un espai que ha anat perdent afluència i possiblement sí que és per causa del desenvolupament massiu d'aquesta infraestructura de transport.*

JMa *Bé, està clar que sembla que és cap a on sembla que ha de tendir tot. Aturar una mica la roda aquesta de la globalització. Després d'aquesta reflexió, considereu que es vivia millor en el municipi que fa 86 anys vau arribar o en l'actual?*

N *Bé, ara que comentés això del trasllat dels equipaments i espai a l'interior, sí que és veritat que aquest nou centre sembla que ha tingut molt èxit i és que semblava que durant aquests anys, la gent estava descol·locada, buscant el nucli del municipi. Aquest espai de socialització...*

JMa *Sí, com buscant aquests espais que comentàvem al principi.*

5. Cloenda

5.1 Agraïments

Vinc comentant que m'agrada considerar aquest treball com un exercici de conclusió del meu pas per la universitat. No solament per disposar-se en aquest estadi final del grau sinó perquè ha esdevingut per mi un exercici de gran reflexió i de reafirmació de la meua postura i pensament sobretot arquitectònic però força generalitzat.

En aquest sentit, tinc molt i molta gent a qui agrair.

En primer lloc, al tutor del meu treball, en Pere Buil. La seva intervenció en el projecte ha estat clau en l'establiment d'un marc acotat de la qüestió que s'ha desenvolupat.

A l'equip docent de la universitat, en especial a en Carles Llop, per ensenyar-me a obrir mires i percebre en l'imperceptible.

A mon pare com a exemple de sacrifici i perseverança.

A la Vicky, me germana, per la seva constant, subtil i cuidada aportació.

Als meus germans, per ser-hi, cadascun a la seva manera.

A l'Oscar, la Hilari, la Leila i l'Àlex, amb ells he pogut compartir moments de gran intensitat, esforç i alegria.

Per últim, a me mare, per ser un suport incondicional i un referent de vida.

A ella li dedico aquest treball.

Fig 86. Agraïments. Fotomuntatge de pròpia elaboració.

4.2 Bibliografia i webgrafia

Llibres

Laureano, Pietro (2013). La Piràmide Rovesciata. Bollati Boringhieri. ISBN 978-8833924434.

Pinós i Desplat, Carme (2021). Escenarios para la vida. Autor-Editor. ISBN 9788409261697.

Batlle Durany, Enric (2011). El jardín de la metrópoli: del paisaje romantico al espacio libre para una ciudad sostenible. Gustavo Gili. ISBN 9788425220098.

Pallasmaa, Juhani (2001). Animales arquitectos. El funcionalismo ecológico de las construcciones animales. Cesar Manrique. ISBN 8488550405.

Rudofsky, Bernard (1972). Architecture without architects. Academy Editions. ISBN 0902620738.

Oliver, Paul (2013). Dwellings. Phaidon. ISBN 0714847933.

Martí Arís, Carlos (2009). Llocs Públics en la natura. EPS (Col·lecció Microgrames). ISBN 8484582841.

Laureano, Pietro (2005). Atlas de Agua. Los conocimientos tradicionales para combatir la desertificación. UNESCO. ISBN 8493337161.

L. McHarg, Ian (1995). Design with Nature. John Wiley & Sons Inc. ISBN 047111460X.

Busquets, J/ Domingo, M/ Eizaguirre, X/ Moro, A. (2003). Les formes urbanes del litoral català. Diputació de Barcelona. ISBN 978-84-7794-942-8.

Treballs acadèmics

Gironès Saderra, Anoni (2016). Arquitectures espontànies, reflexions sobre constants en arquitectura: la península del Cap de Creus, una topografia en el temps. Tesi Doctoral, Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, Departament de Projectes Arquitectònics. Disponible a: <<https://upcommons.upc.edu/handle/2117/96107>>.

Alesina Núñez, Natalia (2014). La célula fluvial como componente de identidad territorial. El caso de la bioregión comarcal del Marese – Barcelonés. Tesina Final del Master universitario de investigación y doctorado de urbanismo, Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Tècnica Superior de Barcelona, Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori. Disponible a: <https://issuu.com/crepudmed/docs/la_c_lula_fluvial_como_componente_>.

Gironès Saderra (2019, Antoni. "Materiality". Programa docent. BIA. Barcelona Institute of Architecture.

Huguet Gálvez, Elisabet (2020). El Camí Ral al Maresme. Treball de Final de Grau, Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Tècnica Superior de Barcelona. Disponible a: <file:///D:/--%20Documents%20Jordi/Desacarregues/2020_TFE_Elisabet%20Huguet%20Galvez_El%20Cam%C3%81%20Ral%20al%20Maresme.pdf>.

Pofolio: Taller Nuevos jardines para la metrópolis. Taller Vertical de Especialización de la Escuela de Arquitectura de la Universidad Diego Portales. 24.12.2016 Disponible a: <https://issuu.com/magisterterritorioypaisaje/docs/libro_taller_paisaje_paginas-ilovep>.

Queralto Ros, Pau (11.2011). Estudios territoriales en la comarca del Maresme. Estudios territorials. Universitat Politècnica de Catalunya, Centre de Política de Sòl i Valoracions (CPSV). Disponible a: <<https://dooplayer.es/33005851-Estudios-territoriales-en-la-comarca-del-maresme.html>>.

Font Cisteró, Xavier i Camarós Gutiérrez, Josep. Les rierades al Maresme. Treball de recerca. Universitat de Barcelona, Facultat de Geologia, Departament de geoquímica, Petrologia i Prospecció Geològica. Disponible a: <<https://core.ac.uk/download/pdf/39059991.pdf>>.

Clariana i Roig, Joan-Francesc. Les vies de comunicació del Maresme a l'actualitat: Estat de la qüestió. Treball de recerca. Disponible a: <<file:///D:/--%20Documents%20Jordi/Desacarregues/113199-Text%20de%20l'article-141000-1-10-20080730.pdf>>.

Badosa Castany, Ramon (enginyer tècnic agrícola). Evolució de l'agricultura de la comarca del Maresme en els darrers cent anys. Treball de recerca. Dossier Agraris, Institució Catalana d'Estudis Agraris, núm. 16 (2013). ISSN (ed. Impresa): 1135-2108 / ISSN (ed.digital): 2013-9772. Disponible a : <<file:///D:/--%20Documents%20Jordi/Desacarregues/286473-Text%20de%20l'article-395306-1-10-20150128.pdf>>.

Giménez i Molina, Isabel. La transformació del paisatge del Masnou (1849-1945). Beca d'investigació i de recerca local del Masnou (2001). ISSN: 1130-7935. Disponible a: <<https://www.elmasnou.cat/temes/cultura/arxiu/arxiu-municipal-que-shi-pot-trobar>>.

Articles i publicacions

Batlleiroig: «Nuestro lema es fusionar Ciudad y naturaleza». NAN Arquitectura. 17 de desembre 2017. Disponible a: <<https://nanarquitectura.com/2019/12/17/batlleiroig-nuestro-lema-es-fusionar-ciudad-y-naturaleza/34548>>.

Sanchis, Imma. “Recuperemos ríos y rieras y conectémoslos con la ciudad”. Diario La Vanguardia, 20 setembre 2012. Disponible a: <<https://www.lavanguardia.com/lacontra/20120921/54350651506/la-contra-enric-batlle.html>>.

Congressos

Gironès Saderra, Antoni. Processos d'intercanvi. Escola Tècnica Superior de Barcelona (Avinguda Diagonal, 649). 17.05.2011. Disponible a: <<https://upcommons.upc.edu/handle/2099.2/2465>>.

Gironès Saderra, Antoni. Topografies en el temps; l'experiència de l'arquitectura. Escola Tècnica Superior de Barcelona (Avinguda Diagonal, 649). 28.05.2017. Disponible a: <<https://upcommons.upc.edu/handle/2117/110045>>.

HArquitectes, López Rivera, Gironès Serra Antoni. Tres estudis publicats. Escola Tècnica Superior de Sant Cugat del Vallès (Carrer de Pere Serra, 1, 15, 08173 Sant Cugat del Vallès). Disponible a: <<https://upcommons.upc.edu/handle/2117/106100>>.

Gironès Saderra, Antoni. Topografies en el temps. Escola Tècnica Superior de Barcelona (Avinguda Diagonal, 649). 28.04.2016. Disponible a: <<https://upcommons.upc.edu/handle/2117/97999>>.

Pinós i Desplat, Carme. Carme Pinós: Context i conceptes. Barcelona: Recinte Modernista de Sant Pau (Carrer Sant Antoni Maria Claret, 167). 09.03.2022.

Pinós i Desplat, Diàlegs capitals, el cementiri nou d'Igualada, una joia de l'arquitectura contemporània. Igualada: Cementiri nou d'Igualada. 04.05.2022. Disponible a: <<https://www.youtube.com/watch?v=uC-XRUZyX50>>.

Batlle Durany, Enric. “Fusionando Ciudad y Naturaleza”. Bienal Internacional de Arquitectura, Barcelona. 2018. Disponible a: <<https://www.youtube.com/watch?v=0FsxTfOOnT4>>.

Roig i Duran, Joan. “Fusionando Ciudad y Naturaleza”. Bienal Internacional de Arquitectura, Argentina. 2018. Disponible a: <<https://arqa.com/actualidad/noticias/conferencia-de-joan-roig-en-la-bia-ar-2018.html>>.
Idees arran d'aigua. Una capbussada a l'Arxiu del Premi d'arquitectura contemporània de la Unió Europea – Premi Mies van der Rohe. Barcelona Regional, Urban Development Agency / Fundació Mies van der Rohe Barcelona / Arquitectes per l'Arquitectura. 2020. Disponible a: <<https://vimeo.com/417716297>>.

Institucions

Arxiu Municipal del Masnou. Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28, 08320, El Masnou, Barcelona. AMM.

Contacte: Carles Pino Andújar - Arxiver

Direcció: c. De Sant Francesc d'Assís, 28. El Masnou (08329).

Telèfon: 935 571 828.

E-mail: arxiu@elmasnou.cat

Lloc web: <https://www.elmasnou.cat/arxiu>

Horari: DI 10:00-14:00 / 16:00-19:00

Dt Tancat

Dc 10:00-14:00

Dj Tancat

Dv Tancat

Ds Tancat

Dg Tancat

Jornades de consulta: 08-11-2021 / 25-04-2022

Llocs web*Planimetria contrastada*

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. Plànols històrics del creixement del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://cartotecadigital.icgc.cat/digital/collection/externs/search/searchterm/Masnou/mod/all/order/date/ad/desc>>.

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. Plànols històrics del creixement del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://cartotecadigital.icgc.cat/digital/search/searchterm/masnou>>.

Instituto Geográfico Nacional. Plànols històrics del desenvolupament de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://fototeca.cnig.es/fototeca/>>.

Instituto Geográfico Nacional. Plànols històrics del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://www.ign.es/web/catalogo-cartoteca/resources/html/000227.html>>.

Gencat, departament de cultura. Plànols històrics del municipi del Masnou. Disponible a: <<http://scur.cat/C52HLK>>.

Portal de Archivos Españoles. Plànols històrics del municipi del Masnou. Disponible a: <<http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/search>>.

Imatges consultades

Una caps a les golfes. Imatges històriques del desenvolupament del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://xarxapitecus.blogspot.com/search/label/1918?m=0>>.

Todocolección. Imatges històriques sobre desastres causats per les rieres. Disponible a: <<https://www.todocoleccion.net/postales-cataluna/teya-teia-riera-dia-temporal-postal-foto-grafica-riada-riuada-inundacion~x48266433>>.

Fonts per a la història del Masnou. Imatges històriques del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://historiamasnou.blogspot.com/2017/09/postals-masnou-amadeu-mauri.html>>.

Xarxes de dades requerides

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, Visualitzador cartografia hidrogeològica. Mapes geològics i hidràulics de Catalunya. Disponible a: <https://www.instamaps.cat/instavisor/97402247/35124f3852db7a53e75388f2e2d86d20/ICGC_Geoindex_-_Visualitzador_Cartografia_hidrogeologica.html?3D=false#10/41.6242/2.5053%20->>.

Instituto Geológico y Minero de España. Mapes geològics d'Espanya. Disponible a: <<http://info.igme.es/cartografiadigital/geologica/Magna50.aspx#top%20>>.

Costa de Barcelona Maresme. Història de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://www.costadebarcelonamaresme.cat/es/historia-0>>.

Catalunya. Història de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://www.catalunya.com/maresme-2-2-21?language=ca>>.

Catalunya. Història de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://www.catalunya.com/maresme-2-2-21?language=ca>>.

Institut d'Estadística de Catalunya. Dades generals dels municipis del Maresme. Disponible a: <<https://www.idescat.cat/emex/?id=080039&lang=es>>.

Fem turisme. Dades del municipi de Mataró. Disponible a: <<https://femturisme.cat/ca/pobles/mataro>>.

Panxing Digital. Incidències a la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://www.panxing.net/cultura/el-temporal-gloria-arrasa-al-maresme/>>.

Topographic map. Plànol topogràfic interactiu del municipi del Masnou. Disponible a: <<https://pt-br.topographic-map.com/maps/6vr0/el-Masnou/>>.

El Punt Avui. Notícies sobre la canalització de les rieres. Disponible a: <<https://www.elpuntavui.cat/territori/article/6-urbanisme/73467-domesticant-laigua.html>>.

Agència Catalana de l'Aigua. Dades hídriques de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://aca.gencat.cat/ca/inici>>.

Conoce el río. Vegetació autòctona de la comarca del Maresme. Disponible a: <<https://coneixelriu.museudelr.cat/es/vegetacion-de-ribera.php>>.

El Maresme: fauna. Fauna autòctona de la comarca del Maresme. Disponible a: <<http://www.helppc.com/maresme/fauna.htm>>.

Tutoriales ingeniería civil. Tabulat per la determinació del coeficient d'escolament. Disponible a: <<https://ingenieriacivil.tutorialesaldia.com/todo-lo-que-necesitas-saber-sobre-el-coeficiente-de-esco-rentia/>>.

Ros arquitectura. Sistematologia sobre el procés de soterrament de rieres. Disponible a: <<http://www.ros-arquitectura.com/projects/cobertura-la-riera-darens-mar/>>.

Projectes i exercicis de referència

Batlleiroig. Urbanització dels espais lliures de la riera de Sant Climent i el parc de la Marina (1996-2008). Disponible a: <https://www.batlleiroig.com/es/projectes/sistema-de-parcs-de-viladecans/>.

Batlleiroig. Recuperació mediambiental del riu Llobregat en els municipis de Sant Joan Despí, Sant Boi, Cornellà, l'Hospitalet, el Prat de Llobregat i Sant Vicenç dels Horts (2007-2015). Disponible a: <https://www.batlleiroig.com/es/projectes/riu-llobregat/>.

Batlleiroig. Restauració paisatgística del dipòsit controlat de la Vall d'en Joan, al Parc Natural del Garraf (2000-...). Disponible a: <https://www.batlleiroig.com/projectes/diposit-del-garraf/>.

Batlleiroig. Pla Especial i projecte d'urbanització del sector Sant Domènec – el Colomer (1989). Disponible a: <https://www.batlleiroig.com/projectes/parc-central-de-sant-cugat/>.

Estudio Carme Pinós. Parc Cementiri a Igualada, Barcelona (1985-1991). Disponible a: <http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=10&id=89>.

Estudio Carme Pinós. Hotel Son Brull a Mallorca (2016-2019). Disponible a: <http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=6&id=114>.

Estudio Carme Pinós. Mpavilion (2017-2018). Disponible a: <http://www.cpinos.com/index.php?op=1&ap=1&id=118>.

Estudi d'arquitectura Toni Gironés Saderra. Museu del Clima (2017-...). Disponible a: <https://www.tonigirones.com/ca/clima>, <https://arquitecturaviva.com/obras/museo-del-clima#>.

Estudi d'arquitectura Toni Gironés Saderra. Casa de Platja a Ses Oliveres (2012). Disponible a: https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-256323/casa-de-playa-en-ses-oliveres-toni-girones/5180219eb3fc4b38340000ae-beach-house-in-ses-oliveres-toni-girones-photo?next_project=no.

Cíclica. Projecte de recuperació del sistema de reg a les hortes termals (2013-2015). Disponible a: <https://ciclica.eu/ca/work/sistema-reg-hortes-termals/>.

Carles Enrich Studio. Parc del Rec Comtal, Sant Andreu, Barcelona (2014). Disponible a: <https://carlesenrich.com/es/proyectos/plan-director-rec-comtal/>.

EMF M. Franch. Projecte d'arranjament de la riera de Vallvidrera (2010). Disponible a: <http://www.emf.cat/ca/projectes/1/294-projecte-darranjament-de-la-riera-de-vallvidr.html>.

Projecte de transformació del carrer Bolívia en un nou eix de vianants (2017). Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/santmarti/ca/noticia/el-carrer-bolivia-es-transforma-en-un-nou-eix-de-vianants_530540.

Projecte de recuperació de la riera de Can Cabassa (2019). Disponible a: <http://premsa.santcugat.cat/territori/comencen-les-obres-de-millora-de-la-riera-de-can-cabassa-entre-el-passeig-del-nard-i-el-carrer-pompeu-fabra/>.

Projecte de recuperació del Torrent de Vallparadís (2001). Disponible a: <https://www.publicspace.org/es/obras/-/project/a009-recuperacio-del-torrent-de-vallparadis>.

MIAS Architects. Projecte de rehabilitació del espai públic de Banyoles (2007). Disponible a: <https://www.miasarquitectes.com/portfolio/banyoles-old-town/>.

Jose Antonio Coderch. Casa Ugalde (1951). Disponible a: <https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-304939/clasicos-de-arquitectura-casa-ugalde-jose-antonio-coderch>.

Francisco Juan Barba Corsini. Casa Zariquiey (1957-1958). Disponible a: <https://www.arquitecturacatalana.cat/ca/obres/casa-zariquiey#anchor3>.

Batlleiroig. Un refugi per insectes i aràcnids integrats en el paisatge (2048). Disponible a: <https://www.batlleiroig.com/projectes/hotel-dinsectes/>.

